Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia.

2. Osa.
2. Jako.

HELSINGISSÄ, 1835.
Präntätty J. C. Frenckellin ja Pojan tykönä.

Imprimatur:

C. E. Ekelund.

Kalewala

taikka

Wanhoja Karjalan Runoja

Suomen kansan muinosista ajoista.

2. Osa.

HELSINGISSÄ, 1835.
Präntätty J. C. Frenckellin ja Pojan tykönä.

Seitsemästoista Runo.

Lemminkäinen kuulee wäen Pohjolan pitohin joutuwan. Pani kowin pahaksi, kun itse kutsumatta oli. Lähtee kotia ja alkaa kuitenki walmistellate. Kieltää lähtemästä äiti, monta surmaa matkalla, monta perillä pojallensa pelkääwä. Ensiksi häntä tulisen kokon wahtoawan, jos siitä selwittäisihen, tuliseen hautaan saawan. Siitäki päässeen käärmejoukolta Pohjolan kujilla elikkä susilta ja karhuilta pihalla surmattawan, pääkallon seipähän nenään pantawan. Wähän näistä huoliwa lähtee aiottuansa Lemminkäinen monta neuoa ja warotusta, miten oletellate, emolta saanut. Waeltaa, pääsee surmista, tulee Pohjolaan. Sano Pohjolan emäntä pahoin sattuneen, kun jälempätä ei tullut, juomien wielä panematta, ruokien keittämättä olewan. Kysyy Lemminkäinen mintäpä häntä ei häihin kutsuttu ja waatii ruokaa ja juomaa. Tuoaan wanhaa pilautunutta juomaa, jonka Lemminkäinen rikoista ja eläwistä puhistanut juopi. Pyytääi parempata. Pohjolan isäntä ei enämmin suatsewa Lemminkäisen ylpeyttä alkaa häntä laulamalla surmata. Kun mitänä ei sillä

woittanut, niin waati häntä miekoille. Käydään ulos, aletaan miekkain miteltyä tapella, jossa Lemminkäinen ensikawahuksella laskee pään toiselta. Laulaa siitä koko Pohjan pereen hajalle, paitsi emännän, joka häntäki ylewämpi laulo uutta kansaa Lemminkäisen kostoksi.

Ahti saarella asuwi,
Kauko niemen kainalossa;
Oli pellon kyntämässä,
Wainion wakoamassa,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Oli korwalta koria,
Kowin tarkka kuulennalta.
Kuuli kutsut kulkewaksi,
Ratsut joukon juoksewaksi;
Juohtu juoni mielehensä,
Toinen aiwohon osasi:
Nyt on Pohjola pioissa,
Salajoukko juomingissa.
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Heti heitti kynnöksensä,
Waon keskiwainiolle;
Nousi maasta ratsahille,
Kohta lähtewi kotia,
Luoksi ainosen emonsa,
Tykö waltawanhempansa.

Sano tuonne saatuansa,
Sano emolle esinnä:
"Oi emoni waimo wanha!
Pane ruoka ruttosesti
Syöä miehen nälkäisen,
Haukata halunalasen.
Lämmitä saloa sauna,
Pian pirtti riuwuttele,
Jossa mies puhastelekſen,
Suekſen urosten sulho."
Tuop' on äiti Lemminkäisen
Pani ruoan ruttosesti
Syöä miehen nälkäisen,
Haukata halunalasen,
Yhen pirtin lämmitessä,
Yhen saunan saapuessa.
Siitä lieto Lemminkäinen
Otti ruokoa rutosti,
Meni saunahan saloa,
Käwi kylpihuonehesen;
Siellä mies puhastelekſen,
Suekſen urosten sulho.
Sano tuolta tultuansa:
"Oi emoni waimo wanha!
Tuo tänne sotisopani,
Kanna wainowaattaheni,
Joill' ennen käwin soissa,
Hätähäissä häilähtelin."
Emo ennätti kysyä:
"Kunne lähet poikueni?

Metsällenkö wai merelle,
Wai on hirwen hiihantohon,
Waiko suurehen sotahan,
Tasapäähän tappelohon?"
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
En metsälle, en merelle,
Enkä hirwen hiihantohon,
Enkä suurehen sotahan,
Tasapäähän tappelohon;
Lähen Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin.
Tuo mulle sotisopani,
Wanhat wainowaatteheni,
Häissä häilyteltäwäni,
Pioissa pieltäwäni."
  Emo kielti poikoansa,
Nainen miestänsä epäsi,
Epäsi kawetta kaksi,
Kielti kolme Luonnotarta,
Lähtemästä Lemminkäistä,
Hywän Pohjolan pitohin:
"Ei sua kutsuttu sinne,
Ei tarkon tahotakkana."
  Niin sanowi Lemminkäinen:
"Koira kutsuen menewi,
Hywä ilman lykkelekse;
Tuoss' on kutsut kuunikuiset
Terässä tulisen miekan,
Wyöllä kalpani käressä.

Tuo tänne sotisopani,
Warsin wainowaattehen."
Tuop' on äiti Lemminkäisen
Yhä kieltea käkewi:
"Ellös lähtö poikueni
Pimiähän Pohjolahan,
Monet on kummat matkallasi,
Isot tielläsi imehet;
Kolm' on surmoa kowinta,
Kolme miehen kuolemata."
Niin sanowi Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
Sano surma ensimmäinen,
Ensimmäinen wiimmenenki."
Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma ensimmäinen:
Menet matkoa wähäsen,
Pääset tietä päiwäyksen,
Tulewi tulinen koski,
Koskessa tulinen luoto,
Luowossa tulinen koiwu,
Koiwussa tulinen kokko,
Kokolla tuliset kynnet;
Sillä suu tulin palawi,
Kita kiiran lämpiäwi,
Höyhenet tulin waluwi;
Yöt se hammasta hiowi,
Päiwät kynttä kitkuttawi,
Tulialle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle.

Sano lieto Lemminkäinen:
"Kyllämä sihen keinon keksin,
Mutkan muistan tien osoan,
Laulan leppäsen hewosen,
Laulan leppäsen urohon,
Siwutseni siirtymähän,
Wieretsi waeltamahan;
Itse sorsana sukellan,
Elikk' allina alennan,
Koprista kokon kynimen,
Waakalinnun warpahista.
Sano surma keskimmäinen."
Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma toinen surma:
Menet matkoa wähäsen,
Toki tietä päiwäyksen,
Tulewi tulinen järwi,
Järwessä tulinen saari,
Saaressa tulinen sauna,
Saunassa tulinen hauta,
Täynnä kuumia kiwiä,
Palawoita paateroja.
Sinne on saanut sa'an miestä,
Hukkunut tuhat hewosta."
Se on lieto Lemminkäinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kyllämä sihen keinon keksin,
Mutkan muistan, tien osoan,
Teen minä lepästä miehen,
Uron hongasta hotasen,

Kylpiäksi kuuman saunan,
Kuuman saunan rautalauan,
Wastan rautasen keralla.
Itse lienen löylyn lyöjä,
Alla lautojen asunen;
Sano surma jälkimmäinen."
  Sano äiti Lemminkäisen:
"Se on surma kolmas surma:
Menet wieläki wähäsen,
Pääset siitä päiwäyksen,
Näkywille Pohjan portin,
Rautausten ulwomille;
Aita on rautanen rakettu,
Teräksinen tarha tehty,
Maasta asti taiwosehen,
Taiwosesta maahan asti.
Keihäillä seiwästetty,
Witsastettu maan maoilla,
Käätty kirjokäärmehillä,
Sisiliskoilla sielty,
Heitty hännät häilymähän,
Pääkehät kähäjämähän,
Päät ulos, sisähän hännät.
  Maass' on toisia matoja,
Pino pitkiä matoja,
Ylös kielin kiehumassa,
Alas hännin häilymässä.
Yksi on matonen maassa,
Eessa portin poikkipuolin,
Pitempi pisintä hirttä,

Paksumpi patsasta pirtin,
Ylös kielin kiehahtawi
Pään waralle Lemminkäisen."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Wasta kynnin kyisen pellon,
Wakoelin maan matosen,
Käärmehisen käännättelin,
Aiwan paljahin kätösin;
Ei ole siinä miehen surma,
Eikä kuolema urohon.
Otan kyiset kintahani,
Maan matoset wanttuseni,
Joilla konnat kopristelen,
Ilkiät iki puserran;
Kytken kyitä kymmenkunnan,
Waljastan sa'an matoja,
Tuo tänne sotisopani,
Kanna wainowaatteheni;
Lähen Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin."
Se on äiti Lemminkäisen
Aina kielteä käkewi:
"Ellös wainen poikueni
Lähkö Pohjolan pitohin,
Mont' oli surmoa matkalla,
Isot tielläsi imehet,
Monta matkasi perillä,
Paikalla pahimmat surmat,
Kolme surmoa kowinta,
Kaksi kaikkein kauheinta:

Kulet Pohjolan kujatse,
Astut tietä tanhuatse,
Susi on suitsirenkahissa,
Karhu rautakahlehissa,
Suulla Pohjolan weräjän,
Ahin aian kääntimessä.
Susi päälle suimastaksen,
Karhu päälle kaimistaksen,
Syönyt on sa'anki miestä,
Tuhonut tuhan urosta,
Saattawi sinunki syöä,
Suuren surmata sukuni."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Uuhi uunna syötäöhön,
Rieskana rewittäöhön,
Waan ei mies pahempikana,
Uros untelompikana.
Minua on wyötty miesten wyöllä,
Pantu miesten palkimilla,
Solmittu uron solilla,
Jotten warsin jouakkana
Suuhun Pohjolan susien,
Kitahan kirokawetten.
Suet panen suitset suuhun,
Karhut rautakahlehisin,
Sillä sen pahan waellan."
Aina kieltäwi emonsa:
"Ellös lähkö poikueni;
Tulet Pohjolan tupahan,
Sariolan salwoksihin,

Siell' on miehet miekka wyöllä,
Urohot sotaaseissa,
Humalassa hullut kaikki,
Pahat paljo juotuansa.
Laulawat sinun polosen
Omahasi miekkahasi,
Tekemähäsi terähän,
Kantamahan kalpahasi.
Jo on laulettu hywäiki,
Jalommatki jaksettuna,
Woituna wäkewämmätki,
Saati sie waraton warpu,
Emon tyhjän tuuwittama,
Warattoman waapottama,
Wielä wirrasta wipuma,
Koskesta kokoelema.
  Sat' on seiwästä mäellä,
Tuhat pylwästä pihalla,
Joka seiwäs päätä täynnä,
Yks on ilman päätä jäänyt;
Sinä sihen pantanehet
Senki seipähän nenähän."
  Sillon lieto Lemminkäinen
Otti miekkansa omansa,
Päin siltahan sysäsi,
Terin työnti lattiahan;
Itse kääntywi käessä
Kuni tuore tuomen latwa,
Tahi kaswawa kataja.
Sano lieto Lemminkäinen:

"Ei ole mickan mittajoa,
Eikä kalwan katsojoa,
Noissa Pohjolan tuwissa,
Sariolan salwoksissa."
  Otti jousen jouahutti,
Käsin jousen käännällytti,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Sen mä miehexi sanoisin,
Urohoksi arweleisin,
Joka jouseni wetäisi,
Kiweräni kiinnittäisi,
Noilla Pohjolan tuwilla,
Sariolan salwoksilla."
  Siitä lieto Lemminkäisen
Luku lähteä tulewi,
Käsi käski, toinen kielti,
Suonet sormiset pakotti.
Jo saapi sotisopansa,
Wanhat wainowaattehensa.
  Emo neuo poikoansa,
Wanhin lastansa wakusti,
Owen suussa, orren alla,
Kattilan katasioilla:
"Poikueni nuorempani,
Lapseni wakawampani!
Jos sie jouwut juominkihin,
Tapahut mihen tahansa,
Juo puoli pikariasi,
Anna toisen toinen puoli,

Pahemman pahempi puoli,
Niin sinusta mies tulewi,
Uros selwä selkiäwi,
Miesten seurojen sekahan."
  Wielä neuo poikoansa,
Warsin lastansa warotti,
Pellolla perimmäisellä,
Weräjillä wiimmesillä:
"Jos sie jouwut juominkihin,
Tapahut mihin tahansa,
Istu puolella sioa,
Astu puolella aselta,
Anna toisen toinen puoli,
Pahemman pahempi puoli,
Niin sinusta mies tulewi,
Uros selwä selkiäwi,
Urohoisehen wäkehen,
Miehisehen joukkiohon."
  Siitä lieto Lemminkäinen
Kohta lähtewi koista.
Astu päiwän ensimmäisen,
Tulewi tulinen koski,
Koskessa tulinen korko,
Korossa tulinen koiwu,
Koiwussa tulinen kokko,
Kokolla tuliset kynnet,
Sillä suu tulin palawi,
Kita kieran lämpiäwi,
Yöt se hammasta hiowi,
Päiwät kynttä kitkuttawi,

Tulialle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle.
Mitä huoli Lemminkäinen;
Tapasi on taskuhunsa,
Löihen kukkaroisehensa,
Otti tetren sulkasia,
Hieroa hitustelewi
Kahen kämmenen kesessä,
Sormen kymmenen sowussa,
Siitä synty tetrikarja.
Pemahutti lentämähän,
Niin tetret leholle lenti,
Koppeloiset koiwukolle.
Tempo tetrensä lehosta,
Koppelonsa koiwukosta,
Sukasi kokolle suuhun,
Anto appajan kitähan,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Kokkoseni, lintuseni!
Käännä pääsi toisappäin,
Silmät luppahan lukitse,
Päästä eille matkamiestä,
Lemminkäistä liiatenki."
Sillä sen waaran waelsi,
Sillä pääsi päiwäyksen.
Meni matkoa wähäsen,
Kulki tietä pikkaraisen
Matkall' on tulinen järwi,
Järwessä tulinen saari,
Saaressa tulinen sauna,

Saunassa tulinen hauta,
Täynnä kuumia kiwiä,
Palawoita paateroja,
Tulialle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle:
  Mitä huoli Leminkäinen,
Ukkoa rukoelewi:
"Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatta taiwahinen!
Nosta pilwi luotehelta,
Toinen lännestä lähetä,
Kolmas iätä iästä,
Kohottele koilliselta;
Syrjin yhtehen syseä,
Lomatusten loukahuta,
Sa'a lunta sauan warsi,
Kiehittele keihäswarsi,
Noille kuumille kiwille,
Palawoille paateroille."
  Sato Ukko uutta lunta,
Herra hienoista witiä;
Sato lunta sauan warren,
Kiehitteli keihäswarren,
Noille kuumille kiwille,
Palawoille paateroille.
Itse lieto Lemminkäinen
Laulo rautasen korennon,
Poikitse tulisen hauan,
Äprähästä äprähäsen.
Sillä sen rowin waelti,

Sillä pääsi päiwäyksen.
Meni matkoa wähäsen,
Pääsi tietä päiwäyksen;
Jo näkywät Pohjan portit,
Paistawat pahat saranat.
Aita on rautanen rakettu,
Teräksinen tarha tehty,
Maasta asti taiwosehen,
Taiwosesta maahan asti;
Keihäillä seiwästetty,
Witsastettu maan maoilla,
Käätty kirjokäärmehillä,
Sisiliskoilla sielty;
Hännät heitty häilymähän,
Pääkehät kähäjämähän,
Päät ulos, sisähän hännät.
Maass' on toisia matoja,
Pino pitkiä matoja,
Alas hännin häilymässä,
Ylös kielin kiehumassa.
Yksi on matonen maassa,
Eessä portin poikkipuolin,
Pitempi pisintä hirttä,
Paksumpi patsasta pirtin,
Ylös kielin kiehahtawi,
Pään waralle Lemminkäisen.
Mitä huoli Lemminkäinen,
Otti weitsen wierestänsä,
Tupestansa tuiman rauan,
Sillä aitoa siwalti,

Käärmetarhoa tapaſi.
Kahen puolen aita kaatu,
Wiieltä witſaswäliltä,
Seitſemältä ſeipähältä.
  Niin ſanowi Lemminkäinen,
Toru toiſia matoja:
"Mato musta maan alanen,
Toukka Tuonen karwallinen,
Kulkia kulon alanen,
Lehen lemmen juurehinen,
Puun juuren pujottelia,
Lahokannon kaiwelia.
Kuka ſun kulosta nosti,
Heinän juuresta herätti,
Tiellä teukallehtamahan,
Maan päällä matelemahan?
Iſoſiko, wai emoſi,
Waiko wanhin weljiäſi,
Wai nuorin ſiſariaſi,
Waiko muu ſukuſi ſuuri?
Turpeheſſa ſun tupaſi,
Alla kannon kartanoſi,
Aſuntoſi alla aian,
Alla mättähän majaſi.
  Sule ſuuſi, peitä pääſi,
Kätke kieleſi käpiä;
Willa ſuuſi, willa pääſi,
Willa wiiſi hammastaſi,
Willa kieleſi käpiä,
Willanen otus itſekki.

Weäte willaleppehenä,
Pawun palkona kuleksi,
Sykerräte sykkyrähän,
Käperräte käppyrähän,
Tunge pääsi turpehesen,
Mätä pääsi mättähäsen.
Jospa tuolta pääsi nostat,
Ukko pääsi särkiäwi
Pilwillä pisaroilla,
Rakehilla rautasilla."
  Sillä lieto Lemminkäinen
Pääsi senki päiwäyksen,
Meni matkoa wähäsen,
Tuli Pohjolan pihalle.
Susi on suitsirenkahissa,
Karhu rautakahlehissa,
Suulla Pohjolan weräjän.
Jo oli syönyt sa'an miestä,
Tuhonut tuhan urosta,
Tahto syöä Lemminkäisen.
  Sillon lieto Lemminkäinen
Tawotteli taskuhunsa,
Löihen kukkaroisehensa,
Otti willoja hitusen.
Hieroa utustelewi
Kahen kämmenen kesessä,
Sormen kymmenen sowussa,
Siitä läksi lammaskarja,
Synty lauma lampahia,
Kehä kieräwillasia,

Suuhun Pohjolan susien,
Kitahan kirokawetten.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse tungeksen tupahan,
Alle kattojen ajaksen.
Owen suussa seisotaksen,
Owen suussa orren alla,
Kattilan katasioilla,
Lakin päästä laskemilla,
Kintahan kirwottimilla.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Koria on kutsuttu wieras,
Koriampi kutsumaton."
Sillon Pohjolan emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Ohoh poika Lemminkäisen!
Mi sinusta wierahasta;
Tulet pääni polkemahan,
Aiwoni alentamahan;
Ohrina oluet wielä,
Makujuomat maltahina,
Leipomatta wehnäleiwät,
Lihakeitot keittämättä.
Oisit yötä ennen tullut,
Eli päiweä jälestä."
Siinä lieto Lemminkäinen
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Itse tuon sanoiksi wirkki:

"Jop' on täällä syömät syöty,
Syömät syöty, juotu juomat,
Oluet osin jaeltu,
Kaljat kannuin mittaeltu,
Pikarit pinohin luotu,
Tuopit roukkohin rowittu.
Panit kutsut kulkemahan,
Sait ratsut samoamahan,
Kutsuit kansan kaikenlaisen,
Sokiatki, waiwasetki,
Rammatki, rekirujotki,
Minun heitit kutsumatta.
Mintäwä tämä minulle
Omistani otristani,
Kylwämistäni jywistä?
Muut ne kanto kauhasilla,
Muut ne tiiskinä tiputti,
Minä määrin mätkäelin,
Minä purnoin putkaelin
Omiani ohriani,
Kylwämiäni jywiä.
Emmä wieras lienekkänä,
Kun ei tehä teoksia,
Eikä oinasta isetä,
Tuoa härkeä tupahan,
Sarkasäärtä huonehesen;
Uuellen olutta panna
Syöä miehen syömättömän,
Juoa juossehen urohon."
Sano Pohjolan emäntä:

"Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomanen!
Pane keittoa patahan,
Tuo olutta wierahalle."
  Tyttö pieni, tyhjä lapsi,
Pahin astiain pesiä,
Lusikkain luutustaja,
Kapustain kaawistaja,
Pani keittoa patahan,
Luut lihoista, päät kaloista,
Naatit wanhat naurihista,
Kuoret leiwistä kowista.
  Toi olutta tuoppisella,
Kanto kaksikorwasella,
Hiiwa alla, wesi päällä,
Kyyt käärmehet kesellä,
Maot laialla mateli,
Sisiliskot liuahteli.
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Oh sinä olut punanen!
Jo nyt jouwuit joutawihin,
Jouwuit joutawan jälille;
Ruoka suuhun syötäöhön,
Ruhka maahan luotaohon,
Wasemella peukalolla,
Sormella nimettömällä."
  Tapasi on taskuhunsa,
Löihen kukkaroisehensa;
Otti ongen kukkarosta,
Taskustansa taklarauan,

Sen laski olwen sekahan.
Mato puuttu onkehensa,
Kyy wihanen rautahansa,
Sata nosti sammakoita,
Tuhat mustia matoja.
Jo juoa karahuttawi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Emmä liene lempi wieras,
Kun ei tuotane olutta,
Parempata juotawata,
Warawammalla käellä,
Suuremmalla astialla.
Kuule poika Pohjolaisen,
Itse Pohjolan isäntä!
Anna ostoa olutta,
Juomoa rahanalaista."
Siitä Pohjolan isäntä
Pian suuttu ja wihastu,
Laulo lammin lattialle
Urosta upottamahan.
Lemminkäinen lieto poika
Laulo härän lattialle
We'en lammin lakkimahan.
Itse Pohjolan isäntä
Suen laulo lattialle
Senki härän pään waralle.
Lemminkäinen lieto poika
Laulo walkian jänikſen
Sen sutosen suun warakſi.
Itse Pohjolan isäntä

Laulo koiran koukkuleuan
Sen jäniksen pään waralle.
Lemminkäinen lieto poika
Laulo orrelle orawan,
Orren päätä juoksemahan,
Koiran tuota haukkumahan.
Sillon Pohjolan isäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Ei tässä piot parane,
Jos ei wierahat wähene;
Talo työlle, wieras tielle,
Hywistäki juomingista."
Otti miekkansa omansa,
Tempasi tuliteräsen,
Sanowi sanalla tuolla:
"Kuule poika Lemminkäisen!
Mitelkäme miekkojamme,
Katselkame kalpojamme."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Mitä minun on miekastani,
Kun on luissa lohkiellut,
Pääkasuissa katkiellut.
Waan kuitenki kaikitenki,
Jos täss' ei piot parane,
Mitelkäme, katselkame,
Kumpasen pitempi miekka,
Kenen kalpa kauhiampi,
Sen eellä siwaltaminen."
Miteltihin miekkojansa,
Katseltihin kalpojansa,

Jo oli pikkuista pitempi
Miekka Pohjolan isännän,
Yhtä ohrasen jyweä,
Yhtä kynnen mustukaista.
  Sillon lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sinunpa pitempi miekka,
Sinun eellä iskeminen."
  Siitä Pohjolan isäntä
Jo lyöä alottelewi,
Kerran ortehen osasi,
Kamanahan kapsahutti.
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Tukela tora tuwassa,
Weren seikka salwoksessa,
Tuwan uuen turmelemma,
Lattiat likaelemma,
Pestyt penkit hierelemmä.
Lähkäme ulos pihalle,
Pihalla weret paremmat,
Kartanolla kaunihimmat,
Luontewaisemmat lumella.
  Mentihin ulos pihalle;
Lehmän talja löyettihin,
Pihalle lewitettihin,
Senpä päällä seisottihin.
  Niin sanowi Lemminkäinen:
"Kuulesta sa Pohjan poika!
Sinunpa pitempi miekka,
Sinun kalpa kauhiampi;

Toki taiat tarwitakki,
Ennen kun ero tulewi,
Tahi päiwä päätynewi.
Lyöppä poika Pohjolaisen."

Iski päältä Pohjan poika,
Iski kerran, iski toisen,
Kohta kolmasti rapasi;
Ei lihoakan lipasnut,
Wienyt werinirhametta,
Ottant orwaskettuana.

Tuli lyönti Lemminkäisen,
Wuoro weitikän werewän.
Löipä lieto Lemminkäinen,
Laski weitikkä werewä,
Iski miestä miekallansa,
Kawahutti kalwallansa.
Löi on kerran leimahutti,
Pään on laski olkapäältä,
Kallon kaialta sialta,
Wei kun naatin naurihista,
Ewän kaikesta kalasta.
Löi on toisen leimahutti,
Silpo kun sian lihoa,
Miehen kolmeksi palaksi.

Mäki oli täynnä seipähiä,
Piha täynnä pylwähiä,
Kaikki täynnä miehen päitä,
Yksi seiwäs ilman päätä;
Pani pään pojan pätösen
Senki seipähän nenähän.

Siitä lieto Lemminkäinen
Laulo Pohjolan perehen
Kultihin kulajawihin,
Hopeihin helkkäwihin.
Yhen heitti laulamatta,
Itse Pohjolan emännän,
Pirtin pienen pyyhkiäksi,
Lattian lakasiaksi,
Olutkännun kantajaksi,
Ruokien rakentajaksi.
Louhi Pohjolan emäntä
Kowin suuttu ja wihastu;
Laulo Louhi longotteli,
Pataruuhi paukutteli,
Laulo miestä miekallista,
Urosta ase'ellista,
Pään waralle Lemminkäisen,
Kaukomielen kaulan päälle.
Jo kumu kujasta kuulu,
Tomu toisesta talosta;
Jopa tuskiksi tulewi,
Läylemmäksi lankiawi,
Juoa häitä Pohjolassa,
Pitoja Pimentolassa.

Kaheksastoista Runo.

Lemminkäinen Pohjolasta tulee kotia. Kysyy äiti mitä oli huolellisna, oisiko sarkoin waarrettu, eli naisin naurettu eli hepoisinko herjattu. Käskee äitinsä Lemminkäinen ewästä katsomaan, päänsä waralle miekkoja himottawan. Miksi himottawan, kysäsi äiti. Wastaa miehen Pohjolassa Lemminkäinen tappaneensa ja kysyy neuoa, missä piiltä. Nuhtelee poikoansa emo, warsin olewanki, jos missä, waarallisen piiltä, kaikissa surman löytäwän. Kuitenki wiimmen wannonutta, ei enää sotia käyä, neuoo poikoansa yhekſän meren poikki saarelle pakenemaan. Lähtee, purjehtii, Lemminkäinen, pääsee perille, kysyy lupaa wenettänsä maalle wetää. Luwan saanut wetääki, lähtee saaren kylihin ja elää siellä hywin rohkiasti tyttöjen kanssa. Muutamena huomenena taasenki tyttöjä katselemaan lähtewä jo näki miehet aseita häntä surmatakſensa walmistelewan. Lähtisi poies waan wenerannalle tullut näkee purtensaki poltetuksi. Laatii uuen weneen ja lähtee saarelta, jota neiet kylläki murehtiwat. Ulommaksi purjehtinut laskee luowolle weneheen joka siinä itkeä tihuttelewi, kun sotaan ei wietänekkänä. Kieltää itkemästä Lemminkäinen, lupaa suorastaan sotaan lähteä. Saapi Teurin toisekſensa ja lähteeki. Pohjan merelle tulleelta kylmää pakkanen Pohjan akan toimella weneen Lemminkäisel-

tä. Oli kylmää itsenki waan kuitenki hänen Lemminkäinen lukemalla saapi poistetuksi ja lähtee, weneensä heittäwä, maalle. Muistelee siellä ikäwissään, miten oliki kauas kotosista erinnyt.

Siitä lieto Lemminkäinen
Nousi maasta ratsahille,
Kohta lähtewi kotia,
Luoksi entisen emonsa,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin.
  Emo wastahan tulewi,
Emo ennätti kysyä:
Poikueni nuorempani,
Lapseni wakawampani!
Mit' olet pahoilla mielin
Pohjolasta tullessasi?
Onko sarkoin waarrettuna;
Jos on sarkoin waarrettuna,
Mie annan paremman sarkan,
Taattosi soasta saaman,
Tawottaman tappelosta."
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
Ken mun sarkoin waarteleisi,
Itse waartaisin isännät;
Waartaisin sata urosta,
Tuhat miestä tunnustaisin."
  Sano äiti Lemminkäisen:
Mit' olet pahalla mielin

Pohjolasta tullessasi?
Ootko naisin naurettuna;
Jos oot naisin naurettuna,
Sie naios parempi nainen,
Werewä Wenäeheltä,
Kaunis Karjalan kylistä."
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
Ken mun naisin nauranewi,
Itse nauraisin isännät;
Nauraisin satai naista,
Tuhat muuta tunnustaisin."
  Sano äiti Lemminkäisen:
"Mit' olet pahoilla mielin?
Ootko herjattu heposin;
Jos oot herjattu heposin,
Sie osta ori parempi,
Ison saamilla eloilla,
Wanhemman warustamilla."
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi emoni kantajani!
Ken mun herjaisi heposin,
Itse herjaisin isännät;
Herjaisin sata hewoista,
Tuhat muuta tunnustaisin.
  Oi emoni kantajani!
Säästä säkkihin ewästä,
Pane jauhot palttinahan,
Wuole woita wakkasehen.
Wuole woita wuosi syöä,

Toiseksi sian lihoa;
Lähen töitäni pakohon,
Pillojani piilemähän,
Miehet miekkoja hiowat,
Kärestäwät keihäiä."
  Emo ennätti kysyä,
Waimo wanha tutkaella:
"Miksi miekkoja hiowat,
Kärestäwät keihäiä?"
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Tuli työ, satu tapahtu,
Noissa Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
Tapon miehen kun urohon,
Itse Pohjolan isännän,
Omallani miekallani.
Siksi miekkoja hiowat,
Kärestäwät keihäiä;
En tieä sitä sioa
Kussa piiltä pillomuksen,
Paeta pahan tapasen.
Oi emoni kantajani!
Kunne käsket piilemähän?"
  Emo tuon sanoiksi wirkki,
Lausu wanhin lapsellensa:
"Jo sanoinki poikueni,
Jo warsin warottelinki,
Yhä kielteä käkesin,
Lähtemästä Pohjolahan.
Mahoit olla oikiassa,

Eleä emon tuwilla,
Oman wanhemman warassa,
Kantajasi kartanoilla.
Mene nyt tuonne piilemähän,
Mene männyksi mäellä,
Katajaksi kankahalla,
Tuho sielläki tulewi;
Usein mäkinen mänty
Pärepuiksi leikatahan,
Usein katajakangas
Seipähiksi karsitahan.[1]
Nouse koiwuksi norolle,
Tuho sielläki tulewi;
Usein noronen koiwu
Pinopuiksi pilkotahan,
Hakatahan halkopuiksi.
Menet marjaksi aholle,
Puolukaksi kankahalle,
Mansikaksi näille maille,
Mustikaksi muille maille,
Tuho sielläki tulewi;
Neiet nuoret poimitahan,
Tinarinnat riiwitähän.
Menet hauiksi merehen,
Maksahan merimatehen,
Lohen purstoksi punasen,
Tuho sielläki tulewi;
Mies musta meren näkönen
Ain' on ongella olia,
Aina nuotalla asuja,

Käestämässä käwiä.
  Ja menet tuonne piilemähän
Kontion kiwikoloille,
Karhun louhikartanoille,
Tuho sielläki tulewi;
Mies nuori noentolainen
Kirwestänsä kitkuttawi,
Keihästä kärestelewi,
Kontio kohataksensa,
Metsän karhu kaataksensa."
  Sillon lieto Lemminkäinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Itse tieän ilkeimmät,
Paikat arwoan pahimmat;
Oi emoni kantajani,
Entinen elättäjäni!
Kunne käsket piilemähän,
Kunne käsket ja kehotat,
Ettei pää pahoin menisi,
Hiwus hieno lankiaisi,
Tukka turhiin tulisi,
Warsin kaula katkiaisi.
Yks' on päiwä miehen päätä,
Tunti tukkoa urohon,
Miehet miekkoja hiowat,
Keihoja kärestelewät."
  Sano äiti Lemminkäisen:
"Tieän mä wähäsen maata,
Tieän paikkoa palasen,
Syömätöntä, lyömätöntä,

Miekan miehen käymätöntä;
Sie wanno walat ikuiset
Eneä ei sotia käyä
Kuuna kymmennä kesänä,
Hopiankana halulla,
Kullankana tarpehella."
  Siinä lieto Lemminkäinen
Jo wanno walat ikuiset
Eneä ei sotia käyä
Kuuna kymmennä kesänä,
Hopiankana halulla,
Kullankana tarpehella.
  Sano äiti Lemminkäisen:
"Mene nyt tuonne piilemähän
Yheksän meren ylitse,
Meri puolen kymmenettä,
Niemelle nimettömälle,
Saarelle sanattomalle.
Siell' ennen isosi piili,
Sekä piili, jotta säily,
Suurina sotakesinä,
Wainowuonna waikiana.
Siell' oli meret metenä,
Juoksi olwena jokoset,
Wuoret kaikki woita wuoti,
Kalliot sian lihoa;
Siell' on hywä ollaksesi.
Armas aikaellaksesi."
  Siitä lieto Lemminkäinen
Sekä läksi, jotta joutu,

Läksi töitänsä pakohon,
Pillojansa piilemähän,
Lykkäsi wenon wesille,
Työnti laiwan lainehille,
Waskisilta walkamoilta,
Teräksisiltä teloilta.
Nosti päälle purjehia,
Kuni männikön mäellä,
Itse istuwi perähän,
Laaittihen laskemahan,
Kokan koiwusen nojassa,
Melan waskisen warassa.
Tuuli tuuwitti wenoista,
Aalto laiwoa ajeli,
Niemelle nimettömälle,
Saarelle sanattomalle,
Ylitse meren yheksän,
Meripuolen kymmenettä.
  Siinä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Onko saarella sioa,
Maata saaren mantereella,
Weteä wenettä maalle,
Purrta kuiwalle kumota,
Taaton saamille teloille,
Wanhempani walkamoille?"
  Saaren impyet sanowi,
Niemen neiet wastoawi:
"Ompa saarella sioa,
Maata saaren mantereella,

Jos weät saan wenettä,
Tuhat purtta puujaelet."
Siitä lieto Lemminkäinen
Wetäwi wenosen maalle,
Purren kuiwalle kumosi,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Onko saarella sioa,
Onko maata saaren maalla,
Piiltä miehen pillomuksen,
Paeta wåhåwåkisen?"
Saaren impyet sanowi,
Niemen neiet wastoawi:
"Ompa saarella sioa,
Maata saaren manterella,
Piiltä miehen pillomuksen,
Paeta wåhåwäkisen."
Siitä lieto Lemminkäinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Onko saarella sioa,
Maata saaren manterella,
Yhtä selkäni sioa,
Maata karpion aloa,
Minun leikki lyöäkseni,
Tanner tanssaellakseni,
Saaren impien ilossa,
Kassapäien kauneuessa?"
Saaren impyet sanowi,
Niemen neiet wastoawi:
"Lapset laihat saaren maalla,
Lihawat hewosen warsat."

Mitä huoli Lemminkäinen;
Käwi kylitse kylihin,
Saaren impien ilohon,
Kassapäien kauneuhun.
Ei ollut sitä kyleä,
Kuss' ei kymmenen taloa;
Ei ollut sitä taloa,
Kuss' ei kymmenen tytärtä;
Ei ollut sitä tytärtä,
Ei sitä emosen lasta,
Jonk' on ei maloa maannut,
Käsiwartta waiwutellut.
Tuhat tunsi morsianta,
Sa'an leskiä lepäsi,
Sa'an naista miehellistä,
Yhtenä kesäissä yönä,
Syksysyissä wietinkinä.
Yksi löyty kymmenistä,
Kaksi kaiketi saoista,
Tuhannesta löyty kolme,
Jok' oli piikuen pitänyt,
Neien arwossa asunut.
Sillä lieto Lemminkäinen
Lepytteli niemen neiet,
Ihastutti saaren immet;
Jäi yksi lepyttämättä.
Ei kuullut kukotta nosta,
Kanan lapsetta kawata;
Niin päiwänä muutamena,
Iltana monikahana,

Laati liiton nostaksensa
Kuunki, päiwänki keralla.
Nousi ennen liittoansa,
Ennen ehtoaikoansa,
Käwi kylitse kylihin,
Senki impyen ilohon.
Sillon lieto Lemminkäinen
Ei nähnyt sitä taloa,
Kuss' ei kolmea kotoa;
Ei nähnyt sitä kotoa,
Kuss' ei kolmea urosta;
Ei nähnyt sitä urosta,
Ku ei miekkoa hionut,
Kirwestänsä kitkuttanut.
Sillon lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Woi päiwyinen päiwyt nousi,
Armas aurinko kohosi,
Mun polosen pojan päälle,
Päälle kaulani katalan."
Jäi neiet syliämättä,
Sylityt makoamatta,
Läksi luoksi laiwosensa,
Luoksi purtensa polonen;
Jo oli poltettu poroksi,
Kypeniksi kyyäteltu.
Jo tunsi tuhon tulewan,
Hätäpäiwän päälle saawan,
Laatiwi wenettä uutta,
Uutta purtta puuhoawi.

Puita puuttu purtten ſeppä,
Lautoja wenon tekiä;
Saapi puuta pikkuruiſen,
Lautoa ani wähäſen,
Wanhan wärttinän muruista,
Wanhan tainnan taittumista.
Siitä weistäwi wenettä,
Puista purtta puuhoawi,
Siitä laati laitapuuta,
Puuta kaari kapſutteli,
Siitä teljoja tekewi,
Kansſa airoja aſetti.
Sai wenonen walmihikſi,
Laatineekſi puinen purſi;
Lykkäſi wenon weſille,
Laski purren lainehille,
Mäntyſiltä järkälöiltä,
Kuorikiskoilta teloilta.
Siitä läkſi Lemminkäinen,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kun ei ſaanut yötä olla,
Eikä päiweä eleä,
Saaren impien iloſsa,
Kasſapäien kauneusſa.
Itſe istuwi peråhän,
Sanan wirkko, noin nimeſi:
"Kuplikſi weno weſille,
Lumpehikſi lainehille!"
Tuli tuuli, tuon puhalſi,
Tuli aalto, tuon ajeli

Selälle meren sinisen,
Ulapoille aukioille.
Siinä itki saaren immet,
Niemen neiet woikerrehti,
Kun ei purjepuu näkynnä,
Rautahanka haimentanna.
Ei he itke purjepuuta,
Rautahankoa halaja,
Itkit purjepuun alaista,
Rautahangan haltioa.
Itse itki Lemminkäinen,
Itse waiwanen waketti,
Kun ei saaren maat näkynnä,
Sawiharjut haimentanna.
Ei hän itke saaren maita,
Sawiharjuja halaja,
Itki saaren impyhiä,
Nenän niemen neitosia.
Siitä lieto Lemminkäinen
Laskewi sinistä merta;
Laski päiwän, laski toisen,
Päiwälläpä kolmannella,
Luotti purren luotoselle,
Wenehen wesikarille.
Siinä itki puinen pursi,
Hankarauta haihatteli:
"Mi minusta laatimasta,
Kurjasta kuwoamasta;
Ei Ahti sotia soua
Kuunna kymmennä kesänä,

Hopiankana halulla,
Kullankana tarpehella.
  Pääty Ahti kuulemahan,
Kauko luota katsomahan;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Elä huoli hongan pinta,
Wene warpanen walita,
Wielä saat sotia käydä,
Tappeloita tallustella."
  Ahti suorihen sotahan',
Wastoin waiwanen waloa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mistä saanen miehen toisen,
Sekä miehen, jotta miekan,
Ahille soan awuksi?"
  Ompa Tiera tieossansa,
Kuuro kuulemoisissansa;
Siitä saapi miehen toisen,
Sekä miehen, jotta miekan.
  Käwi kylitse kylähän,
Teitse Tieran kartanohon,
Miehen toisen tarpehella
Ahille soan awuksi.
  Isä pääty ikkunassa
Kirweswartta wuolemassa,
Emo aitan kynnyksellä
Kirnua kolistamassa,
Weljekset weräjän suulla
Korjia kohentamassa,

Sisarekset sillan päässä
Waattehia sotkemassa.
  Wirkko isä ikkunalta,
Emo aitan portahalta,
Weljekset weräjän suulta,
Sisarekset sillan päästä:
"Ei Tiera sotahan joua;
Wast' on nainut nuoren naisen,
Ottanut omun emännän,
Wiel' on nännit näppimättä,
Rinnat riuahuttamatta,
Kupehet kutkuttamatta."
  Tiera pääty kiukahalla,
Jalan kenki kiukahalla,
Toisen kenki lattialla,
Weräjillä wyötteleksen,
Ulkona solitteleksen.
Otti Tiera keihäänsä,
Ei ole keiho suuren suuri,
Eikä keiho pienen pieni,
Keiho keskikertahinen;
Susi seiso suowerolla,
Warsa juoksi wartta myöten,
Kasi nauku naulan tiessä.
Työnti Tiera keihäänsä
Ahin keihojen keselle.
  Niin läksi Ahin wenonen
Käsiwarsin waalimatta,
Läksi luoen luotosesta
Tuolle Pohjolan merelle.

Silloin Pohjolan emäntä
Pahan pakkasen lähetti
Tuolle Pohjolan merelle.
Itse neuo poikoansa,
Kun kukin sukimojansa,
Itse ilmoin luomiansa:
"Pakko pienin poikiani,
Kaunis kaswateltujani!
Lähes tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
Meren rutjan partahalle,
Äärettömän äprähälle.
Kylmä soita, kylmä maita,
Kylmä selwiä wesiä,
Kurimuksen kulkun suuta,
Kinahmia ilkiöitä;
Kylmä weitikän wenonen,
Pursi lieto Lemminkäisen,
Selwälle meren selälle,
Ulapalle aukialle,
Jott' ei pääse päiwinänsä,
Selwiä sinä ikänä,
Jon' en jouwu päästämähän,
Käy itse kehittämähän."
Pakko pienin poikiansa,
Kaunis kaswateltujansa,
Sekä läksi, jotta joutu,
Tuonne Pohjolan merelle;
Niin Ahin merellä kylmi,
Kylmi weitikän wesillä.

Jopa yönä ensimmäisnä
Puuttu kyllin kyllitellä,
Puuttu kyllä päätä kyynäs,
Kättä wiljalta wihaista.
Niinpä kylmi täyen kylmän,
Wäki pakkasen paleli,
Yhtenä kesäissä yönä,
Syksyisissä wietinkinä;
Kylmi jäätä kyynäräisen,
Sato lunta sauan warren.
Aiko kylmeä jumalan,
Itse weitikän werewän.
Silloin lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
Keritsi kiweltä willat,
Takut talwen maannehelta,
Suoritteli sukkasiksi,
Kääritteli kintahiksi,
Käsin pakkasen piteli,
Kowan ilman kopristeli,
Tunki pakkasen tulehen,
Rautasehen rauniohon,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Pakkanen pajuilla synty,
Risuilla wähäripanen,
Iki turmasta isosta,
Emosta epattomasta.
Käärme pakkasen imetti,
Mato maiolla piteli,

Nännistä nisittömistä,
Utarista uuttomista.
Pantihin nimi pahalle,
Pantihinpa pakkaseksi.
Kesät aioilla ajeli,
Talwet heilu hettehissä,
Kylmi soita, kylmi maita,
Paleli wesipajuja,
Pani haawan pakkuloita,
Koiwun juuria kolotti.
Panihen pahat pahaksi,
Heittihen häwyttömäksi;
Kylmi kattilan tulella,
Hiilet uunin lietosella,
Käen naisen taikinahan,
Watsahan hewosen warsan.
Läksi maita kylmämähän,
Aaltoja asettamahan;
Lahet kylmi, lammit kylmi,
Jäip' on meri kylmämättä,
Jäipä peipponen selällä,
Wästäräkki lainehilla,
Senki kynnet kylmämättä,
Pää pieni palelematta.
Joko nyt suureksi sukesit,
Joko kaswoit kauhiaksi?
Tahot kylmeä minua,
Kohotella korwiani,
Alta jalkoja anella,
Päältä kynsiä kysellä.

Pakkanen Puhurin poika,
Kowan ilman höyhelöinen!
Ellös nyt minua kylmä,
Ellös päätäni palele,
Ellös waiwa warpahia,
Elä korwia koseta;
Kyll' on sulla kylmämistä,
Paljoki palelemista.
Mene tuonne, kunne käsken,
Pohjan pitkähän perähän,
Siell' on soita kylmämättä,
Pajuja palelematta,
Kiwiä kiwistämättä,
Tannerta tasottamatta.
Jos ei tuosta kyllä liene,
Tuonne ma sinun manoan
Hiien hiilien sekahan,
Lemmon liesikiukahille;
Siellä waiwut walkiahan,
Tunkeut tulen sekahan,
Jost' et kuulu kuuna päänä,
Selwiä sinä ikänä.
Tulen tungen sukkahani,
Kekälehet kenkähäni,
Pakkasen palelematta,
Kowan ilman koskematta."
Sillä lieto Lemminkäinen
Pahan pakkasen lumowi,
Heitti laiwansa lahelle,
Uuen purren puutoksehen.

Itse metsähän menewi,
Ylös korpehen kohosi,
Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille.
Siinä lieto Lemminkäinen
Itse noin sanoiksi wirkki:
"Woi minä polonen poika,
Jo minä johonki jouwuin,
Kuuksi päiwäksi kululle,
Jäkseni ilman alle.
Itkewi emo koissa,
Walittawi wanhempani:
Tuoll' on poikani polosen,
Tuolla laiton lapsueni,
Tuonen toukoja panewi,
Kalman maita kyntelewi.
Saapi nyt minun polosen,
Mun polosen pojaltani,
Saapi pyyt pyhän piteä,
Lintuset hywin lihota.
Saapi kärppäset käwellä,
Orawaiset jouten juosta.
Niin on niin minun emoni,
Niin on kaunis kantajani,
Kaswatit kanoja paljon,
Koko joukon jouhtenia;
Tuli tuuli niin hajotti,
Tuli lempo niin lewitti,
Sisarilta sillan taitto,
Weikoilta wenon häwitti.

Oli meitä kun oliki,
Oli ennen aikoinansa,
Sisaria suuri silta,
Weikkoja weno punanen,
Waan ei nyt nykysin aioin,
Ei kelle sanan sanoa;
Joka mies sotaurosna,
Kaikki miehet miekka wyöllä.
Aina muistan muinosetki,
Arwoan ajat paremmat;
Kulin kukkana kylissä,
Hersuin heinän karwasena,
Moni katso muotohoni,
Warteheni walkotteli.
Nyt mä mustuin mustikoilla,
Painuin marjoilla pahoilla.
Sian tieän, kussa synnyin,
Paikan kaiken, kussa kaswoin,
En tieä sitä sioa,
Kussa kuollo kohtanewi.
Olen kun jäniksen poika
Suolla soikerrehtamassa,
Palolla papahtamassa,
Meren rannat juoksemassa,
Someret sirottamassa,
Pohjat kengistä kuluwi,
Pois perotat pehmiäwi,
Kengän warret wanhanewi."

Yhdeksästoista Runo.

Synty poika Kalewalassa, Kullerwo nimeltä, joka heti pienenä myöään Ilmariselle orjaksi. Pannaan jos mille työlle, raataa kaikki erikummasesti ja talon häwiksi. Lasta soutawa tapatti lapsen ja poltti kätkyenki; kaskea leikkoawa, loihti maan, ettei ikänä uuelleen metsistyä eikä halmeen jywää saaha; aitaa panewa rakenti aian, ettei yksikänä pääsyt ylitse; soutamassa souti weneen hajalle; nuottaa tarpomassa, tarpo nuotan ja kalat yheksi liiwaksi. Pannaan wiimmen karjaa paimentamaan. Panee ewästä paimenelle emäntä, laskee ulos karjansa ja lukee tawalliset luwut karjan eistymiseksi, maion karttumiseksi, ohtoa wasten j. n. e. Ulommaksi tullut paimen ewästä katsowa näkee kehnoksi kiwen leiwässä olewan. Arwelee sen pilkalla emännän tehneen ja ajattelee, millä kostaisi. Niin lewittää metsään lehmät ja ajaa illalla kontioita kotia. Soittaa torwea, lähenee kotia. Käypi arwostansa lypsämään emäntä ja ensin loitompata katsellen ihastuu hywästiki karjansa kauneutta. Saapi likemmä, niin käywät käsiksi karhut ja repiwät haawoille. Rukoilee ukkoa emäntä Kalewan poikaa soassa menettämään, waan Kalewan poikaki puolestansa rukoilee ukkoa, emäntä tauilla tappamaan. Niin eriäwi Ilmarisesta Kullerwo ja annaksen sotaan.

Kullerwo Kalewan poika,
Kun esinnä emästä synty,
Heti kohta kolmiöissä
Katkasi kapalowyönsä,
Pääsi päälle peittehensä.
Nähtihin hywä tulewan,
Keksittihin kelpoawan;
Wietihin Wenächelle,
Karjalahan kaupittihin,
Ilmariselle sepolle.
Minpä seppo tuosta anto?
Äiän seppo tuosta anto;
Kaksi kattilarania,
Kolme pa'an kuolioa,
Wiisi wiikate kulua,
Kuusi kuokan ruopioa.
Se kaunis Kalewan poika
Heti tuonne tultuansa,
Jo päiwänä ensimmäisnä,
Kysy työtä iltasella;
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Kull' on työlle uusi orja,
Raaolle rahan alanen?"
Pantu on lapsen katsantohon,
Sormipienen souantahan.
Katso lasta, kaiwo silmät,
Syötti lasta, söi itsekki,
Lapsen tauilla tapatti,
Kätkyen tulella poltti.

Jo päiwänä toisentena
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Kull' on työlle uusi orja,
Raaolle rahan alanen?"
Pantu on kasken kaahantahan,
Solkikoiwun sorrantahan.
Sorti puuta kaksi kolme,
Kawahutti kannon päähän,
Niin huhuta huiahutti,
Wihellytti, wierehytti:
"Sini kaski kaatuohon,
Koiwu solki sortuohon,
Kuni ääni kuuluohon,
Kuni wierrehe wihellys.
Elköhön wesa wenyö,
Kanto kaswao ikänä,
Kaskessa Kalewan pojan,
Solen kullan sorrannassa.
Hywän ottaoon orahan,
Elköhön tereä tehkö."
Jo päiwänä kolmantena
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Kulle työlle uusi orja,
Raaolle rahan alanen?"
Pantu on aian panentahan.
Jopa aitoa panewi,

Kohastansa kokkahongat
Aiaksiks' asettelewi,
Kokonansa korpikuuset
Seipähiksi pistelewi,
Witsasteli maan maoilla,
Wyötti kyillä käärmehillä,
Sisiliskoilla siteli,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ku ei lintuna kohonne,
Kahen siiwen siuotelle,
Elköhön ylitse saako
Aiasta Kalewan pojan."
Jo päiwänä neljäntenä
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Työ orjan nimettäöhön,
Nimi työlle pantaohon."
Pantu on nuotan souantahan.
Se kaunis Kalewan poika
Jo on nuotan souannassa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Souanko wäen mukahan,
Wai souan asun mukahan?"
Perimies Pelosen poika
Se on warsin wastaeli,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jos souat wäen mukahan,
Weät miehuen nojassa,
Wäh' on orjalla wäkeä."

Se kaunis Kalewan poika
Jo souti wäen mukahan,
Weti miehuen nojassa;
Wenon haapasen hajotti,
Katajaiset kaaret katko,
Kalajahan kaiken kaato.
Jo päiwänä wiientenä
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Työ orjan nimettäöhön,
Nimi työlle pantaohon."
Pantu on nuotan tarwontahan;
Jo on nuotan tarwonnassa,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Tarwonko wäen mukahan,
Panen miehuen nojassa,
Wai tarwon asun mukahan?"
Wetäjä Wenarin poika
Se on warsin wastaeli,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jos tarwot wäen mukahan,
Panet miehuen nojassa,
Wäh' on orjalla wäkeä."
Se kaunis Kalewan poika
Koppasi mäeltä männyn,
Kiwen kirstoksi rakenti,
Paaen paino tarpomeksi,
Hongan warreksi hotasi.
Tarpowi wäen mukahan,

Pani miehuen nojassa,
Tarpo nuotan tappuroiksi,
Ween welliksi seotti,
Kalat liiwaksi litsotti.
  Niin päiwänä kuuentena
Kysy työtä iltasella,
Isännältä iltaseksi,
Emännältä aamuseksi:
"Työ orjan nimettäöhön,
Nimi työlle pantaohon."
  Pantu on karjan paimenehen,
Saatu lehmien ajohon.
  Mit' on orjalle osaksi,
Ewähäksi paimenelle?
Seppo Ilmarin emäntä
Leiwän leipowi lewiän,
Alle kaurasen asetti,
Päälle wehnäsen wenytti,
Kiwen kuorien kesellä.
Pani orjalle osaksi,
Ewähäksi paimenelle,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ellös tätä ennen syökö,
Karjan mentyä metsälle."
  Siitä Ilmarin emäntä
Laski karjan laitumelle,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Työnnän lehmäni leholle,
Hajasarwet haawikolle;

Suwetar waliwo waimo,
Etelätär luonnon eukko!
Käy ſä karja katſomasſa,
Wiitſimäsſ' emännän wilja.
Kun katſoit katokſen alla,
Niin katſo katottomasſa,
Kuni hoijit huonehesſa,
Nini hoia hongikosſa,
Jotta karja kaunistuiſi,
Eistyiſi emännän wilja,
Ennen käymistä emännän,
Katſomista karjan piian,
Emännän epäpätöſen,
Ylen kainun karjan piian.
Suwetar waliwo waimo,
Etelätär luonnon eukko!
Syöttele metiſin ſyömin,
Juottele metiſin juomin;
Syötä kullaista kuloa,
Hopiaista heinän päätä,
Nurmelta meſinukalta,
Metiſeltä mättähältä.
Ota torwi tuolta maalta,
Tuolta tuomikkopurolta,
Puhu tuohon torwehesi,
Kumahuta kuuluhuſi.
Puhu kummut kukkahakſi,
Ahowieret armahakſi,
Suowieret ſulakſi meekſi,
Hetewieret wiertehekſi.

Tuoppa tänne tuorehesi,
Kulettele kultiasi,
Koskilta kohisewilta,
Kanarwan kukattarilta,
Heinän helpehettäriltä,
Taiwahan nawattarilta.
  Kaiwo kultanen kuwoa
Kahen puolin karjan maita,
Josta karja wettä joisi,
Simoa siretteleisi,
Utarihin uhkuwihin,
Nisihin pakottawihin.
  Paa nisät pakottamahan,
Utarehet uhkumahan,
Puhumahan maitoputket,
Maitohurstit huokomahan.
  Paljo on niitä ja pahoja,
Kut maion Manalle wiewät,
Lehmän tuoman Tuonelahan;
Wäh' on niitä ja hywiä,
Kut maion Manalta saawat,
Lehmän tuoman Tuonelasta.
  En minä kysy kylästä,
Taho toisesta talosta,
Saan minä Manalta maion,
Lehmän tuoman Tuonelasta.
  Suwetar waliwo waimo,
Etelätär luonnon eukko!
Heruttele Hermikkiä,
Tuorustele Tuorikkia,

Herasesta hettehestä,
Metiseltä mättähältä;
Tuoa maitoset maruet,
Tuoa uhkuwat utaret,
Turpehista tuorehista,
Marehista maemmista,
Tänä suurena suwena,
Luojan hellennä kesänä.
Mielikki metsän emäntä,
Tellerwo Tapion neiti!
Utu paita helma hieno,
Hiwus kultanen koria;
Sie olet karjan kaitselia,
Wiitsiä emännän wiljan,
Mielosassa metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa.
Kaitse kaunosin kätösin,
Somin sormin suoritellos,
Tuowos illalla kotihin,
Nisillä pakottawilla,
Tuntuwilla tummelilla,
Utarilla uhkuwilla,
Emännälle etsiwälle,
Muorille murehtiwalle.
Kuippana metsän kuningas,
Metsän hippa halliparta!
Ota piiska pihlajainen,
Katajainen karjan ruoska,
Takoa Tapiowaaran,
Linnawaaran liepehiltä,

Aja karja kartanolle,
Saunan lämmitä panolle;
Kotihin kotonen karja,
Metsän karja metsolahan.
Ohtonen metsän omena,
Metsän käyjä källeröinen!
Tehkäme sulat sowinnot,
Kesärauhat ratkoome,
Jäksemme, ilmaksemme,
Polweksemme, päiwiksemme.
Emmä kiellä kiertämästä,
Karjoani katsomasta,
Enkä käymästä epeä.
Kiellän kielin koskemasta,
Hammasten hajottamasta,
Lihan keski liikkumasta.
Weliseni, weitoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Elä sorra sontareittä,
Kaaha maion kantajoa.
Kun sa kuulet karjan kellon,
Helkkäwän heliän kellon,
Ruosterauan roikkauwan;
Toki korpehen kokeos,
Saaos sammalhuonehesen.
Käyös kaiten karjan maita,
Piilten piimäkankahia,
Kierten kellojen remua.
Karjan käyessä mäkeä,
Astu sie mäen alatse;

Karjan käyessä alatse,
Mene sie mäkeä myöten;
Kule siikana siwutse,
Wetelete ween kalana,
Jott' ei karja koipahtuisi,
Wikoisi emännän wilja,
Pieni wilja pillastuisi.
  Anna suot sopusin olla,
Salot kaikki kaunihina;
Anna käyä käyräsarwen,
Sontareien sorkutella,
Käyä soita, käyä maita,
Käyä korwen kankahia,
Ettet koske konnanana,
Liikuta lipeänänä!
  Jos sulle halu tulisi,
Hampahat haluttelisi;
Hakkoa lahoa puuta,
Murra muurahaiskekoa.
Metsolan metinen amme
Hapata hihittelewi
Kultasella kunnahalla,
Hopeaisella mäellä,
Alla kuusen kukkalatwan,
Alla pehkowan petäjän.
Siin' on syöä syölähänki,
Juoa miehen juolahanki,
Eikä syöen syömät puutu,
Juoen juomiset wähene.
  Niin teemmä iki sowinnot,

Iki rauhat ratkoamme;
Yhet maat, eri ewähät,
Sowun kullaki sioa.
  Waan jos tahtonet tapella,
Soisitse soan eleå,
Niin tapellos talwikauet,
Lumiajat luskaellos.
Kesän tullen, suon sulaten,
Lätäköien lämmitessä,
Ellös tullo näille maille,
Näille karjan käytäwille.
  Omp' on maata muuallaki,
Tarhoa taempanaki,
Juosta miehen joutilahan.
Kun ma ohtona olisin,
Mesikämmennä käwisin,
Emmä noissa noin olisi
Aina akkojen jaloissa;
Käpy on kangas käyäksesi,
Sormin sorkutellaksesi.
Ota juoni juostaksesi,
Polku poimetellaksesi
Tuonne Manalan metsälle,
Tahi Kalman kankahalle,
Siell' on Kirjos, siellä Karjos,
Rautasissa rahkehissa,
Kymmenissä kytkyissä.
Siellä laihatki lihowat,
Lihawaksi luutki saawat.
  Kiwiksi minun omani,

Kannon päiksi kaunihini,
Kuusiaisen kulkiessa,
Matkatessa Mausiaisen!
Josp' on tullet näille maille,
Sattunet saloille näille,
Tääll' ompi osawat waimot,
Emännät alinomaset,
Jotka tiesi turmelewi,
Matkasi pahoin panewi,
Ettet koske konnanana,
Rupia rumanakana,
Ylitse tahon jumalan,
Päitse auwon autuahan.
Lepy nyt lehto, kostu korpi,
Lempiä salo sininen,
Anna rauha raawahille,
Sontareisille sowinto,
Tänä suurena suwena,
Herran hellennä kesänä.
Kuippana metsän kuningas,
Hongatar salon emäntä!
Korjaele koiriasi,
Raiwaele rakkiasi;
Kätke koirasi kolohon,
Rakkisi rapaja kiinni,
Kultasihin kytkyihin,
Hihnohin hopeisihin.
Kätke kynnet karwohinsa,
Hampahat ikenihinsä,
Syökse kultanen korento

Läpi luisten leukaluien,
Ettei liiku luiſet leuat,
Eikä hampahat hajoa.
Pane panta pihlajainen
Ympäri nenän nykerän;
Kun ei pihlaja pitäne,
Niin ſä waskesta walaos;
Jos ei waski wahwa liene,
Sitte rauasta rakenna;
Waan jos rauan ratkaſſehe,
Wielä mennehe wioille,
Suuhunſa tulinen tulppa,
Lemmon lukko leuoillenſa,
Ettei leukaluut lewiä,
Eikä hampahat hajoa."
Sillä Ilmarin emäntä
Laski karjan laitumelle,
Hajaſarwet haawikolle,
Pani paimenen perähän.
Kullerwo Kalewan poika
Ajo lehmät ſuota myöten,
Itſe kangasta kaputti,
Istu mäelle mättähälle,
Pääty päiwän rintehesen.
Siinä laulo, noin ſaneli:
"Kule päiwä kuuſikolle,
Wiere wehnäwiiakolle,
Karkoa katajikolle,
Päästä paimenta kotia."
Jo emäntä koista huuhu,

Sanan wirkki, noin nimesi:
"Aik' on syöä uuen orjan,
Rawita rahan alasen."
  Se kaunis Kalewan poika
Otti leipänsä powesta,
Weitsen wyöltänsä wetäwi
Leipä leikkaellaksensa.
  Weti weitsensä kiwehen,
Karahutti kalliohon;
Murti suuta, murti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Millä maksan naisen naurun,
Naisen naurun, piian pilkan,
Emmännän pahan piännän?
Millä jaksan, sillä maksan:
Lehmät metsähän lewitän,
Ajan suolle sontareiet,
Maion antajat aholle,
Työnnän kontiot kotihin,
Suet kytken kartanolle."
  Kulki päiwä kuusikolle,
Wieri wehnäwiiakolle,
Karkasi katajikolle;
Lehmät metsähän lewitti,
Ajo suolle sontareiet,
Maion antajat aholle,
Työnti kontiot kotihin,
Kiriokarjan kartanolle.
Niin hän neuo karhujansa,

Susiansa suin puheli:
"Repäse emännän reisi,
Pure puoli pohkiota."
Teki luikun lehmän luista,
Härän sarwesta helinän,
Soiton sorkasta wasikan.
Tuolla soitteli somasti,
Kalahutti kaunihisti,
Kolmasti kotimäellä,
Kuuesti kujan perällä.
Sano Ilmarin emäntä:
"Ole kiitetty Jumala!
Torwi soipi, karja saapi,
Mist' on orja sarwen saanut,
Rautio tasasen torwen?
Puhki korwani puhuwi,
Läpi pääni läylentäwi."
Se kaunis Kalewan poika
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Suolt' on orja sarwen saanut,
Torwen tuonut tuomikolta;
Mää emäntä lypsämähän,
Raawahat rawitsemahan."
Siitä Ilmarin emäntä
Käski muorin lypsämähän:
"Käyppä muori lypsämähän,
Raawahat rawitsemahan."
Muori tuon sanoiksi wirkki:
"Ainapa hywä emäntä
Itse ennen lehmät lypsi,

Itse raawahat rakenti."
Siitä Ilmarin emäntä
Käwi lehmät lypsämähän,
Raawahat rawitsemahan:
"Woipa lehmäni sulokset,
Kaikk' on ilweksen iholla,
Karwalla metsän kapehen,
Metsän uuhen untuwalla,
Utarilla uhkuwilla,
Nisillä pakottawilla."
Lyhmistihen lypsämähän,
Kallistihen katsomahan;
Tarttu karhu kantapäähän,
Susi suin rewittelewi,
Repäsi emännen reien,
Katko kaikki kantasuonet.
Kullerwo Kalewan poika
Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan waimon palkan makso;
Pisti pillit säkkihinsä,
Läksi soitellen sotahan,
Kullotellen wainotielle.
Siitä Ilmarin emäntä
Ukkoa rukoelewi:
"Oi Ukko yli jumala!
Tapa sie Kalewan poika
Rakehilla rautasilla,
Niekloilla teräsnenillä,
Suurilla sotakeoilla,

Wainoteillä waikehilla."
Tuo kaunis Kalewan poika
Itse pääty kuulemahan,
Ukkoa rukoelewi:
"Oi Ukko yli jumala!
Tapa Ilmarin emäntä
Rakehilla rautasilla,
Niekloilla teräsnenillä,
Kapehilla kartanoilla,
Oman pirttinsä pihalla."
Läksi soitellen sotahan;
Soitti soilla mennessänsä,
Patakoitteli palolla,
Kullerwoitti kankahalla.
Suo järähti, maa tärähti,
Kangas wastahan kalahti.
Sana saatihin jälestä:
"Maammosi kotona kuoli;
Käyppäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan."
Se kaunis Kalewan poika
Hänpä warsin wastaeli:
"Josp' on kuoli maammoseni,
Ompi han kotona tamma,
Millä maahan wietäöhö,
Hautahan hakattaoho."
Soitti suolla käyessänsä,
Kalahutti kankahalla;
Saatihin sana jälestä:
"Kuoli taattosi kotona;

Käyppä tuota katsomahan,
Miten maahan wietänehe."
  Se kaunis Kalewan poika
Hänpä warsin wastaeli:
"Josp' on kuoli taattoseni,
Ompi han kotona ruuna,
Millä maahan wietäöhö,
Hautahan hakattaoho."
  Soitti suolla mennessänsä,
Kankahalla käyessänsä;
Saatihin sana jälestä:
"Kuoli naisesi kotona;
Käyppä tuota katsomahan,
Miten maahan pantanehe."
  Se kaunis Kalewan poika
Hänpä tuon sanoiksi wirkki:
"Jos kuoli kotona nainen,
On orit kotona ollut,
Millä maahan wietäöhö,
Kalmahan katettaoho."
  Meni soitellen sotahan,
Kullotellen wainoloihin,
Pätäköitellen palolla,
Kullerwoiten kankahalla.

Kaksikymmenes Runo.

Ilmarinen aikansa kuollutta naista surrut wiimmen alottaa toista kullasta ja hopeasta takoa. Työ ei tahtonut warsin menestyä, sillä neizen siasta tuli esinnä miekka ja toisen kerran orit tulesta. Wasta kolmannella yrittämällä sai neien, senki suuta, silmiä ja muita tarpeita wajalla. Ne jälestä päin tehtyä, pani yöksi wierehensä, waan tunsi pian kelpaamattomaksi. Niin työnsi sen Wäinämöiselle, joka yön wieressä lewättyä wilustuneena aamulla warottaa kenenkänä kullaista eli hopiaista naista huolittelemasta. Waan Ilmarinen itse läksi nuorempata Pohjolan tytärtä, jota kuitenkana ei saanut. Mielipahoissa kotiin saaneelta kysyy Wäinämöinen Pohjolan elämästä. Hywin ja huoletonna eläwän sanoo sammon waralla Pohjolan Ilmarinen.

Siitä seppo Ilmarinen
Naista itki illat kaiket,
Itki yöhyet enemmän,
Huomeniset huokaeli,
Kun oli kaunis kaatununna,
Kanssa Kalmahan katettu.
Eipä kääntynyt käessä

Waskinen wasaran warsi,
Päiwän päästä ollenkana,
Eikä päiwän, eikä toisen.
Sano seppo Ilmarinen:
"En tieä polonen poika,
Miten olla, kuin eleä;
Walwon yön eli makoan,
Tiä on yötä, tunti tuhma,
Waiwoja matala mahti."
Poimi kultia merestä,
Hopehia lainehilta,
Keräsi kekosen puita,
Kolmekymmentä rekeä.
Puut on poltti hiililöiksi,
Hiilet ahjohon ajeli.
Tunki kultia tulehen,
Hopehia hiiloksehen,
Syksysyisen uuhen werran,
Werran talwisen jäniksen,
Otti orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietso löyhytteli,
Painaeli palkkalaiset,
Kintahattomin kätösin,
Hatuttoman hartioisen,
Talwisella taiwahalla.
Itse seppo Ilmarinen
Naista kullaista kyhäsi,
Hopiaista huolitteli.
Ei orjat hywästi lietso,

Eikä paina palkkalaiset.
Itse löihen lietsomahan,
Lietso kerran löyhäytti,
Lietso toisen löyhäytti;
Niin kerralla kolmannella
Katso ahjonsa alusta,
Lietsimensä liepehiä.
  Miekka tungeksen tulesta,
Terä kulta kuumoksesta;
On miekka hywän näkönen,
Waan miekka pahan tapanen,
Joka päiwä miehen tappo,
Parahana kaksi miestä.
Sen orjat hywin hywästy,
Muu miero pahoin pahastu.
  Itse seppo Ilmarinen
Tunki miekkansa tulehen,
Terän kulta kuumoksehen,
Liitti kultia lisäksi;
Kultia kypärin täyen,
Hopehia huowan täyen.
Otti orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietso löyhytteli,
Painaeli palkkalaiset,
Kintahattomin kätösin,
Hatuttoman hartioisen,
Talwisella taiwahalla.
Itse seppo Ilmarinen
Tako kullaista kuwoa,

Hopiaista morsianta.
  Ei orjat hywästi lietso,
Eikä paina palkkalaiset.
Itse löihen lietsomahan,
Lietso kerran löyhäytti,
Lietso toisen löyhäytti;
Niin kerralla kolmannella
Katso alle ahjoksensa,
Lietsimensä liepehelle.
  Ori tungeksen tulesta,
Harja kulta kuumoksesta;
On oro hywän näkönen,
Waan syän pahan tapanen,
Joka päiwä tamman tappo,
Parahana kaksi tappo.
Sen orjat hywin hywästy,
Muu miero pahoin pahastu.
  Se on seppo Ilmarinen
Jo oron tulehen tunki,
Harjan kulta kuumoksehen,
Liitti kultia lisäksi;
Kultia kypärin täyen,
Hopehia huowan täyen.
  Otti orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietso löyhytteli,
Painaeli palkkalaiset,
Kintahattomin kätösin,
Hatuttoman hartioisen,
Talwisella taiwahalla.

Itse seppo Ilmarinen
Tako kullaista kuwoa,
Hopiaista morsianta.
Orjat lietso löyhytteli,
Päiwät lietso, yöt lepäsi;
Ei saa kullaista kuwoa,
Hopiaista morsianta.
Siitä seppo Ilmarinen
Itse löihen lietsomahan,
Lietso päiwät päättämättä,
Lietso yöt lepäämättä.
Päiwän lietso, lietso toisen;
Niin päiwänä kolmantena
Katso ahjonsa alusta,
Lietsimensä liepehiä.
Neiti tungeksen tulesta,
Kassa kulta kuumoksesta.
Sen seppo hywin hywästy,
Muu miero pahoin pahastu.
Katselewi, kääntelewi;
Ei ollut suuta, eikä muuta,
Eikä naisen tarpehia.
Tako suut, takowi silmät,
Muutki tarpehet mokomat,
Ei saanut sanalliseksi.
On neiti hywän näkönen,
Ei tieä tapoja neien;
Se on seppo Ilmarinen
Pani yöksi wierehensä,
Kylmän kulta kuumottawi,

Wilun huohtawi hopia.
Sano seppo Ilmarinen:
"Kellén kulta kelpoawi?
Neiti wanhan Wäinämöisen
Ikusekſi puolisokſi."
Sillon wanha Wäinämöinen,
Heti öizsä ensimmäisnä,
Jo tuozsa lepäelewi
Pätöwillä piäaloilla,
Perinnöillä pehmeillä,
Nuoren neitosen keralla,
Ku oli kullasta kuwailtu,
Hopiasta siunaeltu.
Siinä wanha Wäinämöinen
Waroaksen waippahansa,
Turwoaksen turkkihinsa.
Pani päälle peittehiä,
Kahet kolmet karhun taljat,
Wiiet kuuet willawaipat.
Se oli kylki kyllä lämmin,
Ku oli wasten waippoansa,
Wasten waatetriepujansa;
Ku oli nuorta neittä wasten,
Se oli kylki kylmämässä,
Oli hyyksi hyytymässä,
Meren jääksi jäätymässä,
Kiwekſi kowoamassa.
Sillon wanha Wäinämöinen,
Yön yhen lewättyänsä
Neien kultasen keralla,

Hopiaisen morsiamen,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Ellös sie nykynen nuori,
Elkööte lapsen lapsi!
Sinä ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Naista kullasta kuwailko,
Hopiasta huolitelko;
Kylmän kulta kuumottawi,
Wilun huohtawi hopia.
Se oli kylki kyllä lämmin,
Ku oli wanhan waipan alla;
Se oli jääksi jähtymässä,
Ku oli nuorta neittä wasten."
Itse seppo Ilmarinen
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Läksi poies Pohjolahan,
Tytön toisen toiwiossa,
Neien innossa ihanan.
Tuli Pohjolan tupahan,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Anna akka tyttöäsi,
Mulle mointa morsianta,
Tyttöäsi nuorempata,
Lastasi wakawimpata."
Louhi Pohjolan emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Ei oo tyttö tuuwitettu,

Kanawarsi kaswatettu
Sinun rehwanan rekehen,
Wierehen weren imiän,
Luun syöjän, lihan purian,
Weren uuelta wetäjän.
Ennen annan tyttäreni,
Työnnän surman suupalaksi,
Suuhun juoksewan sutosen,
Karhun kiljuwan kitahan."
Ei sieltä tytärtä saanut,
Eikä nuorta morsianta.
Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Läksi poies Pohjolasta,
Matkasi omille maille.
Waka wanha Wäinämöinen
Tiellä wastahan tulewi,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Weli seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi!
Kun olet pahoilla mielin,
Kahta kallella kypärin,
Pohjolasta tullessasi!
Miten Pohjola eläwi?"
Sano seppo Ilmarinen:
"Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampo jauhamassa,
Kirjokansi kallumassa;
Päiwän jauho syötäwiä,
Päiwän toisen myötäwiä,

Kolmannen kotipitoja.
Jotta sanon, kun sanonki,
Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampo Pohjolassa.
Siin' on kyntö, siinä kylwö,
Siinä kaswo kaikenlainen,
Siinäpä ikuinen onni."

Yheskolmatta Runo.

Wäinämöinen kehottaa Ilmarista kerallansa sampoa Pohjolasta noutamaan. Penkoo Ilmarinen sammon paremmin Pohjolassa warjeltawan, kun että olisi nouettawana. Myöntyy kuitenki lähtemään. Miekan esinnä Wäinämöiselle taottua jo onki walmis matkalle. Kulkisi mielestänsä maisin Ilmarinen, Wäinämöinen wenehellä. Kulusta tuumatessa kuullaan wene itkemässä. Kysyttelee Wäinämöinen, mitä oli itkewä? Lahowansa wastaawi yhä teloilla makaawa. Saapi wesille Wäinämöinen weneen ja wäkeä weneesen. Soutaan moniahan niemen nenätse ja äkätään Lemminkäiseltä. Huutoa wäikähyttää maalta Lemminkäinen ja anoo yhteen matkaan päästä. Niin otetaan mies weneesen.

Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen!
Läkkööme Pohjolahan
Hywän sammon saahantahan,
Kirjokannen katsantahan."
Sano seppo Ilmarinen:
"Ei ole sampo saatawana,
Kirjokansi tuotawana
Pimiästä Pohjolasta.

Siell' on sampo saatettuna,
Kirjokansi kannettuna
Pohjolan kiwimäkehen,
Waaran waskisen sisähän,
Yheksän lukun ta'aksi.
Sihen juuret juuruteltu
Yheksän sylen sywähän,
Juuri juurttu maaemähän,
Toinen wesiwiertehesen,
Kolmansi kotimäkehen.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Läkkös sammon saahantahan,
Kirjokannen tuoantahan
Pohjolan kiwimäestä,
Waaran waskisen sisästä,
Yheksän lukun takoa.
Tao mulle uusi miekka,
Tee miekka tuliteränen,
Jolla hurttia hutelen,
Pohjan kansan karkottelen,
Saahessa otolle sammon,
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimiähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan."
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iänikuinen,
Tunki rautoja tulehen,
Teräksiä hiiloksehen.
Otti orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan;

Orjat lietso löyhytteli,
Hywin paino palkkalaiset,
Rauta wellinä wenähti,
Kuonana teräs kohäsi.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iänikuinen,
Katso alle ahjoksensa,
Lietsimensä liepehelle,
Miekka tungeksen tulesta,
Terä warsin walkiasta.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iänikuinen,
Päätä kullasta kuwasi,
Hopiasta huolitteli.
Kulta taipu taikinana,
Ween waahtena hopia,
Ahjolla alasimilla,
Wasarilla walkkamilla.
Jo on miekka walmihina.
Itse wanha Wäinämöinen
Sai miekan tuliteräsen
Kätehensä oikiahan;
Sanan wirko, noin nimesi:
"Onko miekka miestä myöten,
Kalpa kantajan mukahan?"
Olipa miekka miestä myöten,
Kalpa kantajan mukahan,
Jonka kuu käreStä paisto,
Päiwä wästistä wälötti,
Heponen terällä hirnu,

Kasi nauku naulan tiessä,
Pentu putkessa makasi.
  Siitä seppo Ilmarinen
Hyötteleksen, wyötteleksen,
Rautapaitohin paneksen,
Teräswöihin telkitäksen.
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mies on lustuissa lujempi,
Rautapaiassa parempi,
Teräswöissä tenhosampi."
  Lähteä luku tulewi,
Liitto käyä kerkiäwi;
Yks on wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Läksiwät hewon hakuhun,
Suwikunnan kuuntelohon,
Suwikunnan suitset wyöllä,
Warsan waljahat olalla.
Käywät tietä astelewat
Ympäri salon sinisen,
Kuulit purren itkewänsä,
Wenehen walittawansa.
  Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Siell' on pursi itkemässä,
Wenonen walittamassa;
Joko mennemmä meriä,
Wenehellä wettä myöten,
Waiko maisin matkoamma,
Ratsastamma rantamaisin?"

Sano seppo Ilmarinen:
"Wakawampi maisin matka;
Surma menköhön merelle,
Siellä tuuli turjuttaisi,
Siellä wiskaisi wihuri,
Saisi sormet soutimeksi,
Kämmenet käsimeloiksi."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Wakawampi maisin matka,
Wakawampi, waikiampi,
Wielä muuten mutkasempi.
Lysti on wenon wesillä,
Purren juosta jolkutella,
Weet wäliät wälkytellä,
Selät selwät seurustella;
Tuuli purtta tuuwittawi,
Länsituuli läikyttäwi,
Etelä eille wiepi."
Heitti maahan marhaminnan,
Suwikunnan suitset suolle,
Warsan waljahat aholle,
Läksi luoksi puisen purren,
Luoksi itkewän wenehen.
Kysytteli, lausutteli:
"Mitä itket puinen pursi,
Wene hankawa walitat?
Itketkö sä puisuuttasi,
Hankauttasi haluat?"
Pursi puinen wastoawi,
Wene hankawa sanowi:

"Wesill' on wenosen mieli
Terwasiltaki teloilta,
Mieli neion mieholahan
Korkiastaki kwistä.
Enkä itke puisuuttani,
Hankauttani halua;
Sitä itken puinen pursi,
Wene mäntynen walitan;
Sanottihin tehtäesä
Saatawan sotiwenettä,
Sotipurtta puuhattawan,
Tuowan täyteni eloa,
Alukseni aartehia.
En sotahan saanukkana,
Enkä wietynä wesille.
Muut purret, pahimmat purret,
Päästähän sotia käywät,
Tappeloita tallustawat;
Enemmän eloa saawat,
Kun kuningas kuunna wuonna,
Seppä seitsennä kesänä.
Minä westämä wenonen,
Walmistama Wäinämöisen,
Aina lahon lastuillani,
Wenyn westämöisilläni.
Pahimmatki maan matoset
Alla kaarteni asuwat,
Linnut ilman ilkeimmät
Pesän päälläni pitäwät;
Wisi kahta kaunihimpi,

Kahta kolmia parempi,
Olla mäntynä mäellä,
Petäjänä kankahalla,
Oksilla orawan juosta,
Hawulinnun haihatella."
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Lienet wene Wäinämöisen,
Niin mennet teloilta näiltä,
Ilman kourin koskematta,
Käsiwarsin waalimatta."
  Pursi taiten wastoawi,
Wene hankawa sanowi:
"Eipä mun sukuni muukan,
Eikä weljeni wenoset
Mennä kourin koskematta,
Käsiwarsin waalimatta."
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Jos ma sun wesille työnnän,
Joko juokset soutamatta,
Airoilla awittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen?"
  Pursi taiten wastoawi,
Wene hankawa sanowi:
"Eipä mun sukuni muukan,
Eikä toinen joukkioni
Juokse sormin soutamatta,
Airoilla awittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen."

Sano wanha Wäinämöinen:
"Joko juokset soutamalla,
Airoilla awittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen?"
Pursi taiten wastoawi,
Wene hankawa sanowi:
"Jopa mun sukuni muukin,
Kaikki weljeni wenoset,
Juoksi sormin soutamalla,
Airoilla awittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen."
Waka wanha Wäinämöinen
Työntäwi wenon wesille,
Laulo purren lainehille;
Laulo laian neitosia,
Tinapäitä neitosia,
Tinapäitä, waskiwöitä,
Sormuskäsiä somia;
Laian toisen sulhosia,
Sukapäitä sulhosia,
Sukapäitä, piipiwoja,
Kannusjalkoja jaloja.
Wielä laulo Wäinämöinen
Teljot täytehen wäkeä,
Teljot wanhoa wäkeä,
Jän kaiken istunutta,
Kuss' oli wähän sioa,
Nuorukaisilta esinnä.

Itse istuwi perähän,
Laatiuwi laskemahan,
Kokan koiwusen kuwulle,
Melan koukkupään nojalle.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Juokse pursi puittomia,
Wene wäljiä wesiä,
Kule kuplina wesillä,
Lumpehina lainehilla."
Pani wanhat soutamahan,
Wanhat souti, pää wapisi,
Ei ilo ilolle käynyt,
Eikä soutu souannalle.
Pani nouret soutamahan,
Werewät wetelemähän,
Nuoret souti, sormet notku,
Ei ilo ilolle tullut,
Eikä soutu souannalle.
Siitä seppo Ilmarinen
Itse istu soutamahan,
Asettautu airoksille;
Jo tuli ilo ilolle,
Pääsi soutu souannalle.
Souti seppo Ilmarinen,
Souti sormilla kowilla,
Pyörähteli puinen pursi,
Wene honkanen wapisi,
Teljot rytky, airot notku,
Airon pyyryt pyinä winku,

Terät tetrinä kukerti,
Nokka jolu joutsenena,
Perä kraakku kaarnehena,
Hangat hanhina hatsahti.
Itse wanha Wäinämöinen
Laskea karehtelewi,
Nenätse utusen niemen,
Päitse saaren terhenisen.
Ahti saarella asuwi,
Kauko niemen kainalossa;
Kataluutta Kauko itki,
Weitikkä osan wähyyttä,
Ahti aitan pieneyttä.
Loi silmänsä luotehelle,
Käänsi päätä päiwän alle;
Kaunis kaukoa näkewi,
Werewä wesien poikki,
Pitkä pilwien takoa.
Näki pilwen pienemmäisen,
Pilwessä wesipisaran,
Pisarassa pienen lammin,
Lammissa wenowähäsen,
Wenossa wähän wäkeä;
Mies puhas perässä purren,
Uros toinen airoksissa.
Sano lieto Lemminkäinen:
"En mä tunne tuota purtta,
Keksi kelwoista wenettä,
Souten Suomesta tulewi,
Airoin iskein iästä,

Melan luoen luotehesen."
Jo huhuta huiahutti,
Huutawi nenästä niemen,
Mäikäsi mäen takoa:
"Kenen on wene wesillä,
Kenen laiwa lainehilla?"
Miehet purresta puhuwat,
Waimot wastaten sanowat:
"Mi olet mies mäen takanen,
Uros korwen ulkomainen?
Kun et tunne luojan purtta,
Keksi Wäinölän wenettä,
Et tunne perän pitäätä,
Airollista arwaele."
Sano lieto Lemminkäinen:
"Jo tunnen perän pitäjän,
Jo älyän airollisen:
Waka wanha Wäinämöinen
Itse on perän piossa,
Ilmarinen airollisna.
Minnekkä menettä miehet,
Kunne urohot kuletta?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Kohti pohjaista kulemma,
Kohti kuohuja kowia,
Lakkipäitä lainehia,
Sampoa tapoamahan,
Kirjokantta katsomahan
Pohjolan kiwimäestä,
Waaran waskisen sisästä."

Sano lieto Lemminkäinen:
"Oi sie wanha Wäinämöinen!
Ota mieki matkohisi,
Olen mieki miessä siellä,
Urohona kolmantena,
Kun saat sammon nostantahan,
Kirjokannen kannantahan
Pohjolan kiwimäestä,
Waaran waskisen sisästä."
Waka wanha Wäinämöinen
Otti miehen matkohinsa,
Werewän wenosehensa.
Se on lieto Lemminkäinen
Jo tulla tuhuttelewi,
Käyä luikerrettelewi,
Tuopi laian tullessansa,
Wenehesen Wäinämöisen.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Oisi puuta purressani,
Laitoa wenosessani,
Parahiksi painoaki;
Miksi sie kannat metsästä
Puuta purtehen lisäksi?"
Sano lieto Lemminkäinen:
"Ei wara wenettä kaaha,
Tuki suowoa tuhoa;
Useinpa merellä Pohjan
Tuuli laitoa kysywi,
Wastatuuli warpehia."

Sano wanha Wäinämöinen:
"Sen tähen sepon wenosen
Laiat rautohin rakettu,
Jott' ei tuulen tuiki wieä,
Tahi ottoa ahawan.

Kaheskolmatta Runo.

Wäinämöinen laskee niemestä eille, tulee koskelle, wenet puuttuu hauin hartioille. Wetää hauin miekallansa wenehesen, pahkoo sen halki ja alkaa kanteletta luista laatia. Walmiiksi saatua kutsuu lässä olewaiset matkalaisensa soittamaan. Kun iloa ei syntynyt heiän soitosta, niin käyttää ulompanaki kanteleen. Ei ollut soittajata ulompanakan. Siitä ukko Wäinämöinen itse alko soittaa. Wastako ilo nousi. Ei ollut eläwätä metsässä, ei lintua ilmassa, ei kaloa weessa, jok' ei rientänyt kuulemaan. Itse haltiatkin weessä, ilmassa ja metsässä kuunteliwat ilomielin kantelen soittoa. Wiimmen puhkesiwat kaikki lässä olewat itkuun ja itse Wäinämöinenki itki, jotta suuret wesipisarat wieriwät silmistä maahan. Maalta merehen juosseet kaswoiwat siellä kyynelet kauniiksi simpsukoiksi.

Siitä wanha Wäinämöinen
Laskea karehtelewi,
Nenästä utusen niemen,
Päästä saaren terhenisen;
Laski päiwän maawesiä,
Päiwän toisen suowesiä,
Kolmannen kosken wesiä.

Tuossa wanha Wäinämöinen
Itse noin sanoiksi wirkki
Korwalla kosken tulisen,
Pyhän wirran pyörtehessä:
"Neiti kosken korwallinen,
Impi wirran wierellinen!
Weäppä lankoa we'elle,
Sinerwätä lainehelle,
Tullessa punasen purren,
Terwarinnan teuotessa.
Kiwi on keskellä jokia,
Paasi kuohun kukkuralla,
Eessä on punasen purren,
Tiellä terwasen wenehen.
Wäännä reikä wääntiällä,
Puhkase purasimella,
Jotta juosta puisen purren,
Terwarinnan teuotella.
Rauaksi wenehen rinta,
Kiwen kylki sammaliksi,
Kuohuja kulettaissa,
Mäkipäitä mäntäissä!
Koprin kouhuja kokoa,
Käsin käännä käppyröitä,
Sylin aaltoja syseä,
Jott' ei riusko rinnoilleni,
Eikä päälleni päräjä.
Ukko taiwahan jumala!
Jok' olet ainoinen apuni,
Piä miekalla pereä,

Tuiota tupettomalla,
Jotta juosta puisen purren,
Mennä mäntysen wenehen."
Siinä puuttu puinen pursi,
Wene Wäinölän wäsähty;
Pursi puuttuwi lujahan,
Takistu wene punanen.
Waka wanha Wäinämöinen
Arwelee, ajattelewi:
"Mihin puuttu puinen pursi,
Piätty wene punanen?
Kiwellenkö, wai haolle,
Waiko waskirauniolle?"
Kallistihen katsomahan:
"Ei kiwellen, ei haolle,
Eikä waskirauniolle,
Suuren on hauin hartioilla,
We'en koiran koukkuluilla."
Se on lieto Lemminkäinen
Pisti miekkansa merehen,
Lapionsa alle laiwan,
Ei ota wenonen juosta,
Pääse pursi puutoksesta;
Miekka murskaksi mureni,
Kala pääsi terweheksi.
Siitä seppo Ilmarinen
Pisti miekkansa merehen,
Lapionsa alle laiwan,
Ei ota wenonen juosta,
Pääse pursi puutoksesta;

Miekka murskahti muruksi,
Kala pääsi terweheksi.
Sillon wanha Wäinämöinen
Wyöltä miekkansa wetäwi,
Tupestansa tuiman rauan,
Pisti hauin hartioihin,
We'en koiran koukkuluihin.
Nostatti kalan merestä,
Pään weti wenosehensa,
Purston pohjahan puotti.
Katselewi, kääntelewi,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Jotaki joessa ompi
Hakojaki, haukiaki;
Ku olle wanhin sulholoista
Hauki halki pahkomahan,
Kala wiploin wiiltämähän."
Miehet purresta puhuiwat,
Lausu waimot laitasilta:
"Saajan on käet sulimmat,
Sormet pyytäjän pyhimmät."
Jo otti wenonen juosta,
Pääsi pursi puutoksesta;
Waka wanha Wäinämöinen
Luotti purren luotoselle,
Otti weitsen huotrastansa,
Wasemelta puoleltansa,
Jolla hauin halkasewi,
Pahkowi kalan kaheksi.
Sanan wirkko, noin nimesi:

"Mikä tuosta ei tulisi
Hauin suuren hampahista,
We'en koiran koukkuluista,
Jos oisi sepon pajassa,
Luona taitawan takojan,
Miehen mahtawan käsissä?"
Sano seppo Ilmarinen:
"Mipä turhasta tulisi,
Työksi tyhjästä olisi,
Kalan ruowosta kaluksi,
Jos oisi sepon pajassa,
Luona taitawan takojan,
Miehen mahtawan käsissä!"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tuo ois alku kanteletta,
Kun oisi osaajan luona,
Miehen mahtawan käsissä!"
Ei ollut osoajata,
Eikä miestä mahtajata,
Harpun luisen laatiata;
Waka wanha Wäinämöinen
Itse löihen laatiaksi,
Tekiäksi teentelihen.
Kusta sai kopan komian?
Tuolta tuomikkopurolta,
Kuusesta kumisewasta.
Mist' on naulat kanteletta?
Hauin suuren hampahista,
Orasista Tuonen orjan.
Wielä uupuwi wähäsen,

Kaipoawi kanteloinen,
Yhtä kieltä, kahta jouhta;
Mist' on kielet kanteletta?
Hiwuksista Hiien ruunan,
Lemmon warsan waattehista.
  Jo on soitto walmihina,
Soitto suuri hauinluinen,
Kantelo kalanewånen.
  Waka wanha Wåinåmöinen
Kutsu wanhat soittamahan,
Wanhat soitti, pååt wapisi,
Ei ilo ilolle tullut,
Soitto soitolle tajunut.
  Kutsu nuoret soittamahan,
Nuoret soitti, sormet notku;
Eipå ååni ååni ollut,
Ilo kåynynnå ilosta.
  Soitti lieto Lemminkåinen,
Soitti seppo Ilmarinen;
Ei ilo ilolle kåynyt,
Soitto soitolle ylennyt.
  Waka wanha Wåinåmöinen
Kåytti soiton Pohjolassa,
Kantelon Kalewalassa;
Soitti Pohjolan emåntå,
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti pojat, soitti neiot,
Soitti pikku piikasetki,
Soitti miehet naimattomat,
Soitti nainehet urohot,

Tuota käänsit, tuota wäänsit,
Tuota kynsin kiinnittiwät,
Toki ei oikehin osattu,
Kielet kierohon tuliwat,
Koska kansa kahtalainen
Niitä soitti sormillansa.
Jouhet parkuiwat pahasti,
Ääni kaikku karkiasti,
Soitto julmasti sorisi.
  Ukko uunilta herännyt,
Kiukahalta kirsahtanut
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
'Heretkääte, heittäkääte,
Kaikki käypi karwoilleni,
Puhki korwani puhuwi,
Läpi pääni läylentäwi,
Wiepi wiikoksi uneni.
Jos ei soitto Suomen kansan
Wasta waikuta paremmin,
Eli uuwuta unehen,
Niin wetehen wiskoote,
Aalloille upottoote;
Tahi saattoote takasin
Miehen tehnehen käsihin,
Sormille sowittelian."
  Soitto kielin kerkiäwi,
Kanterwo sanoin kajahu:
"En minä jokehen joua,
Enkä aalloille ajau;

Wielä soitan suorialla,
Wangun waiwan nähnehellä."
Jopa wietihin wisusti,
Kannettihin kaunihisti
Miehen laatian kätehen,
Sormille sowittelian.
Waka wanha Wäinämöinen
Peukaloitansa pesewi,
Sormiansa suorittawi.
Istuwi ilokiwelle,
Raito rantakalliolle,
Hopeaiselle mäelle,
Kultaselle kunnahalle.
Otti soiton sormillensa,
Käänti käyrän polwillensa,
Kantelen kätensä alle.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Ku ei liene ennen kuullut
Iloa ikirunojen,
Kajahusta kanteloisen,
Se on tulko kuulemahan."
Soitti wanha Wäinämöinen,
Sekä soitti, jotta laulo,
Sormet nousi notkiasti,
Sormet pienet pyörähteli,
Peukalo ylös keweni;
Jo käwi ilo ilolle,
Soitto soitolle yleni.
Hywin soitti hauin hammas,

Kalan pursto pyörähteli,
Ulwosi upean jouhet,
Katsun jouhet raikkahuwat.
  Ei ollut sitä metsässä
Jalan neljän juoksewata,
Koiwin koikkelehtawata,
Ku ei tullut kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
  Heräsi susiki suolta,
Nousi karhu kankahalta,
Petäjäisestä pesästä,
Kutiskosta kuusisesta.
Karhu aiallen kawahti,
Weräjällen wieretäksen,
Aita kaatu kalliolle,
Weräjä aholle wieri.
Siitä kuusehen kujahti,
Petäjähän pöyrrähytti,
Tehessä isän iloa,
Soitellessa Wäinämöisen.
  Metsän ukko halliparta,
Metsän kuulusa kuningas,
Kanssa muu Tapion kansa,
Käwit kaikki kuulemahan.
Itsekki metsän emäntä,
Tapiolan tarkka waimo,
Sinisukkahan siroksen,
Punapaulohin paneksen,
Nousi koiwun konkelolle,
Lepän lengolle lewähti,

Kanterwoa kuulemahan,
Soittoa tasuamahan.
Ei sitä metsässä ollut
Nelijalkoa jaloa,
Eikä ilmassa oloa
Kahen siiwen siukowata,
Lintuparwea parasta,
Ku ei tullut tuiskutellen,
Kiiätellen kiirehtinyt,
Kunnioa kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Lenti kokko korkialta,
Halki pilwien hawukka,
Alli aalloilta sywiltä,
Sotka soien wieremmiltä,
Joutsenet sulilta soilta.
Pieniäki peipposia,
Leiwoja liki tuhatta,
Sirkkuja sitäi enemmän
Haasto ukon hartioilla.
Itse kaunis ilman impi,
Päiwätär pätöwä neiti,
Neito Kuutar koria,
Yks' on ilman wempelellä,
Taiwon kaarella kajotti,
Toinen pitkän pilwen päällä,
Pilwen reunalla rehotti,
Piteliwät pirtojansa,
Niisiänsä nosteliwat,
Kultasukkula käessä,

Piwossa hopiapirta,
Kultakangasta kutowat;
Hopiaista helkyttiwät.
Waan kun kuulit ouon äänen,
Soitannon sulosen sulhon,
Jo pirta piwosta pääsi,
Kirpo sukkula käestä,
Katkesiwat kultarihmat,
Helähti hopialangat.
  Eik' ollut sitä weessä
Ewän kuuen kulkewata,
Kaheksan karehtiata,
Kalaparwea parasta,
Ku ei tullut kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Lohet uipi, uipi siiat,
Uipi hauit hangotellen,
Ween koirat wengotellen,
Muiehetki, muut kalatki,
Rinnoin ruohoon ajaksen,
Ewin eille ehteleksen,
Wirttä Wäinön kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
  Ahto aaltojen kuningas,
Ween ukko ruohoparta,
Ween kalwolle weäksen,
Luikahaksen lumpehelle.
Itsekki ween emäntä,
Ween wiljasa emäntä,
Hiipowi hiwuksiansa,

Hapsiansa harjoawi,
Kammallansa kultasella,
Harjalla hopeisella;
Waan kun kuuli ouon äänen,
Suomen soitannon sulosen,
Jo suka käestä kirpo,
Harja sormista solahti.
Itse siirtihen polonen,
Paneutti toisen paikan,
Rinnoin ruowosta riwahti,
Wetihen wesikiwelle,
Watsallehen waiwausi,
Tuota ääntä kuulemahan,
Soitteloa Wäinämöisen,
Soitteloa, lauleloa,
Kun oli ääni kummanlainen,
Warsin soitanto sulonen.
  Ei ollut sitä urosta,
Eikä miestä urhiata,
Eikä miestä, eikä naista,
Eikä waimoa waketi,
Kullen ei ituksi käynyt.
Itkit nuoret, itkit wanhat,
Itkit miehet naimattomat,
Itkit nainehet urohot,
Itkit pojat puolikäset,
Sekä pojat, jotta neiot,
Itkit pienet piikasetki,
Kun oli ääni kummanlainen,
Suomen soitanto sulonen.

Itsensäki Wäinämöisen
Kyynelwieri kyykähteli.
Weet wieri silmistänsä
Kaasiammat karpaloita,
Pyylähämmät pyyn munia,
Häriämmät päitä pääskyn,
Leweille leuoillensa;
Leweiltä leuoiltansa
Reheille rinnoillensa;
Reheiltä rinnoiltansa
Pätöwille polwillensa;
Pätöwiltä polwiltansa
Jalkapöyille jaloille;
Jalkapöyiltä jaloilta
Maahan alle jalkoinsa;
Wieriwät wesipisarat
Läpi wiien willawaipan,
Läpi kuuen kultawyönsä,
Seitsemän sinihamosen,
Sarkakauhtanan kaheksan.
Niin weet jokena juoksi
Luota wanhan Wäinämöisen
Rannalle meren sinisen;
Rannalta meren sinisen
Alle selwien wesien,
Päälle mustien murien.
Siellä kaswoit kaunihiksi,
Simpsukaisiksi sikesi,
Kuningasten kunnioiksi,
Waltojen iki iloksi.

Sano wanha Wäinämöinen:
"Onko tässä nuorisossa,
Nuorisossa kaunosessa,
Tässä suuressa su'ussa,
Isossa isän alassa,
Kynnelteni poimiata
Alta selwien wesien,
Päältä mustien murien?"
Sekä nuoremmat sanowi,
Jotta wanhat wastoawi:
"Ei ole tässä nuorisossa,
Nuorisossa kaunosessa,
Eli suuressa su'ussa,
Isossa isän alassa,
Kynnelteſi poimiata,
Alta selwien wesien,
Päältä mustien murien."
Niin tuli sininen sotko,
Useinpa sininen sotko
Suullansa sukeltelekse,
Wilussa wilottelekse.
Sep' on poimi simpsukoita,
Wäinämöisen kynneleitä,
Alta selwien wesien,
Päältä mustien murien.

Kolmaskolmatta Runo.

Tulewat Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen Pohjolaan. Kysäsee Pohjan akka, millä asialla? Sammon jaolle lähteneensä wastaa Wäinämöinen. Sano Pohjan akka ei olewan jakaamista sammossa. Saapi unineulat Wäinämöinen ja nukuttaa Pohjolan wäen. Lähtewät sampoa kiwimäestä. Laulaa Wäinämöinen liikkeelle linnan portit ja Ilmarinen aukasee owet. Lemminkäinen kyntää juuriltansa irti sammon, joka sitte kolmin miehin kannetaan weneesen. Sampo weneessä laskee rannalta Wäinämöinen ja alkaa wiimmen Lemminkäisen kehottamalla matkan päässä laulella. Kurki laulua säikähtänyt parkasi pahalla äänellä ja herätti Pohjolan nukkumasta. Pohjan akka sampoa katsomaan jo näkee saaukst. Nostaa heti ison tuulen Wäinämöistä hukuttamaan ja oliki hukkua wenet, ellei Lemminkäinen olisi laitoja kohottanut. Niin Lemminkäinen purjepuusta katsellen näkee Pohjan weneen ajawan ja saawuttawan. Hässä Wäinämöinen tulukfistansa luopi karin Pohjan weneen eteen. Siinä wenet kyllä särky, waan itse Pohjan akka läksi lintuna Wäinämöisen weneesen ja otti kaikki miehensä kanssa. Siinä sitte tapahtu tappelo, jossa Wäinämöinen melalla siwalteli siipiä ja kynsiä Pohjan akalta. Yksi ainoa sakarisormi jäi jälille ja sillä'ki nosti Pohjan akka sam=

mon ja kaato wesille, jossa se särky. Sammon muruja sitte tuuli ajeli mitä minkin paikan rikkaueksi. Riwan sai Pohjan akka jälille Pohjolaan.

Siitä wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,
Tulit Pohjolan tuwille.
Sano Pohjolan emäntä:
"Mi on miehillä sanoma,
Urohilla uusi tieto?"
Tuopa wiisas Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Sammosta sanomat miesten,
Kirjokannesta pakinat;
Saimma sampuen jaolle,
Kirjokannen katsantohon."
Sano Pohjolan emäntä:
"Ei oo kärpästä kahelle,
Orawass' osoa kolmen."
Waka wanha Wäinämöinen
Sormin soitti kanteletta,
Kielin kanterwo pakasi;
Wäsytti wäen mokoman,
Uuwutti unelliseksi.
Niin tapasi taskuhunsa,
Löihen kukkaroisehensa,
Ottawi uniset neulat,
Nukutteli nuiwan kansan,

Paineli wäen pakanan,
Pimiässä Pohjolassa,
Summassa Sariolassa.
Meni sammon saahantahan,
Kirjokannen katsantahan,
Pohjolan kiwimäestä,
Waaran waskisen sisältä;
Yheksän lukon takoa.
  Tuossa wanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelewi,
Jopa liikku linnan portit,
Järkky rautaset saranat.
Siitä seppo Ilmarinen
Woilla lukot liukahutti,
Liuwutti sian lihalla;
Lukot sormin luksutteli,
Kiwet kuokalla kohotti.
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
Ylimmäinen ystäwäni!
Mene sampo ottamahan,
Kirjokansi kantamahan."
  Tuopa lieto Lemminkäinen,
Hywä kielas käskiäkki,
Kepiä kehuttoaki,
Meni sammon otantahan,
Kirjokannen kannantahan.
Sylin sampoa piteli,
Polwin maassa puujaeli,
Eipä sampo liikukkana,

Kirjokansi kallukkana.
Hyw' on härkä Pohjolassa,
Sarwipää Sariolassa,
Jok' on sitkiä siwulta,
Warsin wahwa wartalolta,
Suonilta kowin soria.
Se on lieto Lemminkäinen
Otti härän heinikosta,
Auran pellon pientaresta,
Sillä kynti sammon juuret,
Kirjokannen kiinnittimet,
Satasarwella härällä,
Tuhatpäällä tursahalla,
Waarnahilla waskisilla,
Atralla tuliterällä,
Saipa sampo liikkumahan,
Kirjokansi kallumahan.
Siitä wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,
Sylin sampoa sylelit,
Käsiwarsin käännyttelit,
Niin weiwät wenosehensa,
Purtehensa puuhasiwat.
Kysy seppo Ilmarinen:
"Minne sampo saatetahan,
Kunnekka kuletetahan,
Wenehessä Wäinämöisen?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tieän mä wähäsen maata,

Tieän paikkoa palasen,
Syömätöntä, lyömätöntä,
Miekan miehen käymätöntä
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
Sinne sampo saatetahan,
Kirjokansi kaimatahan."
  Siitä wanha Wäinämöinen
Laskea karehtelewi
Selkeä meren sinisen,
Laski poikki Pohjan merta.
  Sano lieto Lemminkäinen:
"Miks' et laula Wäinämöinen,
Hyrehi hywäsukunen,
Hywän sammon saatuasi,
Tien hywän käweltyäsi?"
  Waka wanha Wäinämöinen
Warman kyllä wastaeli:
"Warahainen laulannaksi,
Aikanen ilon teoksi,
Kun näkywi Pohjan portit,
Paistawi pahat saranat.
Äsken laulanta sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
Kun omat owet näkyisi,
Omat uksset ulwoaisi,
Sa'an taipalen takana,
Päässä wiien päiwäyksen."
  Siitä wanha Wäinämöinen
Laskewi sinistä merta,

Laski päiwän, laski toisen,
Laski kohta kolmannenki,
Jo omat owet näkywi,
Omat ukset ulwottawi,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
  Sillon wanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelewi;
Suu liikku, järisi parta,
Waan ei leuat lonkaillut.
  Kurki istu kannon päässä,
Wetisellä mättähällä,
Pimeässä Pohjolassa,
Summassa Sariolassa,
Sormiluitansa lukewi,
Warpahiansa walitti.
  Kurki kuuli kumman äänen
Wäinämöisen laulellessa,
Kurki laski suuren kulkun,
Parkasi pahan säwelen;
Kaikki Pohjola heräsi,
Paha walta walpaustu.
  Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Sampoa tapoamahan,
Kirjokantta katsomahan,
Pohjolan kiwimäkehen,
Waaran waskisen sisähän.
Sano tuonne saatuansa:
Woi polonen päiwiäni!

Kenpä lukot lonkaillut,
Kaikki särkenyt saranat,
Kaikki owet auassunna,
Liikutellut linnan portit?
Jok' oisi täältä sampo saatu,
Kirjokansi kannettuna?"
"Jo on täältä sampo saatu,
Kirjokansi kannettuna,
Pohjolan kiwimäestä,
Waaran waskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Ukkoa rukoelewi,
Pauannetta palwoawi:
"Nosta Ukko suuri tuuli,
Sään mänöä määritöntä,
Nosta mustia muria,
Päälle selwien wesien,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Kulkea uwantolaisen."
Se Ukko ylijumala
Wirkki tuulet tuulemahan,
Ilman rannat riehkimähän;
Nousi tuulet tuulemahan,
Ilman rannat riehkimähän.
Kowin läikky länsituuli,
Luoetuuli tuikutteli,
Enemmän etelä tuuli,
Itä inku ilkiästi,

Pohjanen kowin porotti.
Tuuli puut hawuttomaksi,
Kanarwat kukattomaksi,
Heinät helpehettömäksi,
Wiepi harpun hauinluisen,
Kantelon kalanewäsen,
Wenehestä Wäinämöisen.
Ahto aalloilta hawannut
Pian korjasi kotihin,
Kalasehen kartanohon.
Sano seppo Ilmarinen:
"Jo on tukka tuulta nähnyt,
Parta päiwiä pahoja,
Nähnyt näilläki selillä;
Harwon on hawata tainnut
Tuulta ennen tuon näöstä.
Woi polonen päiwiäni!
Kun läksin meren selälle,
Ulapalle aukialle,
Polin puulle pyöriwälle,
Warwalle wapisewalle,
Wet on tuuli turwanani,
Meren aalto armonani."
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei wenossa wieremistä,
Purressa parahtamista;
Itku ei häästä päästä,
Parku päiwistä pahoista."
Se on lieto Lemminkäinen

Eikä itkent, ei iloissut,
Muisti muinoset tilansa,
Asiansa arwaeli;
Lati laitoja lisäksi,
Warpehia walmisteli,
Sylen kolmen korkeutta.
Saipa tuuli turjutella,
Aallot welloa wenettä,
Oli laitoa wenossa,
Warpehet hywin warawat.
  Itse Pohjolan emäntä
Rakenteli Pohjan purren,
Suoritti sotawenosen;
Lato miestä laiwahansa
Kuni sotka poikiansa,
Tawi luopi lapsiansa;
Sata miestä sauomehen,
Tuhat airohin urosta,
Sata miestä miekatonta,
Tuhat miestä miekallista.
Päälle purjehen wetäwi
Kuni pitkän pilwen lonkan;
Siitä läksi, jotta joutu,
Ajamahan Wäinämöistä.
  Waka wanha Wäinämöinen
Laskewi sinistä merta,
Itse tuon sanoiksi wirkki,
Puhu purtensa perästä:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
Ylimmäinen ystäwäni!

Nouse purjepuun nenähän,
Waatewarpaan rapa'a,
Katso itä, katso länsi,
Katso poikki Pohjan ranta."
Se on lieto Lemminkäinen
Hywä kielas käskeäkki,
Kepiä kehuttoaki,
Nousi purjepuun nenähän,
Waatewarpahan rapasi;
Katso iät, katso lännet,
Katso poikki Pohjan rannat,
Niin sano sanalla tuolla:
"Hawukkoit' on haawat täynnä,
Koiwut kirjokokkoloita."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Jo wainen walehtelitki;
Ei ne olla hawukkoita,
Eikä kirjokokkoloita,
Ne on Pohjan poikasia.
Katso toiste, katso tarkon."
Katso toiste, katso tarkon,
Sanowi sanalla tuolla:
"Pilwi Pohjasta kohowi,
Pilwen lonkka luotehesta."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Jo wainen walehtelitki;
Ei se pilwi ollekkana,
Pilwen lonkka lienekkänä,
Se on pursi purjehinen.
Katso tarkon kolmannesti."

Katso kerran kolmannenki,
Sanowi sanalla tuolla:
"Oi sie wanha Wäinämöinen!
Jo tulewi Pohjan pursi,
Satahanka hakkoawi;
Sat' on miestä sauomessa,
Tuhat airon pyyrymillä,
Sata miestä miekatonta,
Tuhat miestä miekallista."
Sillon wanha Wäinämöinen
Jo tunsi toet totiset,
Walehettomat wakaiset;
Itse wirkko, noin nimesi:
"Soua seppo Ilmarinen!
Soua lieto Lemminkäinen!
Soua kansa kaikenlainen!"
Souti seppo Ilmarinen,
Souti lieto Lemminkäinen,
Souti kansa kaikenlainen,
Eipä juokse puinen pursi,
Weno Wäinölän weäte.
Sillon wanha Wäinämöinen
Jo tunsi tuhon tulewan,
Hätäpäiwän päälle saawan.
Arwelee, ajattelewi,
Miten olla, kuin eleä.
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Wielämä tuohon keinon keksin,
Mutkan muistan, tien osoan."
Tawottihen taulohinsa,

Tungeksen tuluksihinsa,
Otti piitä pikkuruisen,
Toki tauloa wähäsen,
Neki mestasi merehen
Oikiasta olkapäästä,
Kautta kainalon wasemen,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Tulkohon tulinen korko,
Salasaari kaswaohon,
Johon juosko Pohjan pursi,
Satahanka halkeutoho!"
Luotihin tulinen luoto,
Salasaari siunattihin,
Itähän ikäti pitkä,
Luotehelle loppumaton,
Polweksehen Pohjolahan,
Johon juoksi Pohjan pursi,
Satahanka halki lenti.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Tohti toisiksi ruweta,
Ruohti muuksi muutellate,
Airot siiwiksi siwalti,
Peräpuikon purstoksensa,
Siitä loihen lentämähän;
Kokkona ylös kohosi.
Lenteä lekuttelewi
Selwällä meren selällä,
Ulapalla aukialla,

Sata miestä siiwen alla,
Tuhat purston tutkamessa,
Sata miestä miekatonta,
Tuhat miestä miekallista,
Liiteleksen, laateleksen,
Kokkona koh'enteleksen,
Lenti purjepuun nenähän,
Waatewarpahan rawahti,
Wenehesen Wäinämöisen.
Tahto pursi päin puota,
Laiwa laion wieretellä.
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Ohoh Pohjolan emäntä;
Joko saat jaolle sammon,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen?"
  Sano Pohjolan emäntä:
"En lähe jaolle sammon,
Sinun kanssasi katala,
Kerallasi Wäinämöinen!"
Itse sampoa tawotti
Wenehestä Wäinämöisen.
  Se on seppo Ilmarinen
Otti miekkansa omansa,
Käellänsä oikialla,
Wasemelta reieltänsä;
Kokon koprille siwalti,
Waakalinnun warpahille.
Iski kerran, iski toisen,
Kohta kolmasti rapasi,

Waan ei wuolent wermentänä,
Ottant orwaskettuana.
Siitä lieto Lemminkäinen
Miekan wyöltänsä wetäsi,
Tupestansa tuiman rauan.
Niin sanowi Pohjan akka,
Puhu purjepuun nenästä:
"Woi sie lieto Lemmin poika!
Pettelit oman emosi,
Walehtelit wanhempasi;
Sanoit et käyäsi sotoa
Kuunna kymmennä kesänä,
Kullankana tarpehella,
Hopiankana halulla."
Itse wanha Wäinämöinen
Ei hän miekkoa wetänyt,
Temponut tulitereä;
Nostatti melan merestä,
Lastun tammen lainehesta,
Sillä siipiä siwalti,
Sillä kynttä katkaeli,
Jot' ei jäänynnä jälille,
Kun yksi sakarisormi.
Miehet melskahti merehen,
Pojat siiwiltä putosi;
Sata miestä siiwen alta,
Tuhat purston tutkamesta,
Kymmenen joka kynästä.
Itse Pohjolan emäntä
Puusta purtehen putosi,

Kuni nuolen ammuttua,
Kohti käytyä wasaman,
Puusta koppelo putosi,
Kuusen oksalta orawa.
Siitä sampoa tawotti
Sormella nimettömällä;
Sammon wuoatti wetehen,
Kirjokannen lainehille,
Selwälle meren selälle,
Ulapalle aukialle.
Siinä sai muruksi sampo,
Kirjokansi kappaleiksi.
Noita tuuli tuuwitteli,
Ilma lieto liikutteli,
Selällä meren sinisen.
Mi sai sampuen muruja
Alle selwien wesien,
Päälle mustien murien,
Ne kaikki ween wäeksi,
Ahin lasten aartehiksi.
Ei wesi wäkeä puutu,
Ween Ahti aartehia.
Mi sai muutama murunen
Rannalle meryttä wasten,
Wasten merta hyyännettä;
Siitä kyntö, siitä kylwö,
Siitä kaswo kaikenlainen,
Siitäpä ikuinen onni,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen.

Itse Pohjolan emäntä
Kanto kannen Pohjolahan,
Sai riwän Sariolahan,
Sormella nimettömällä.
Ei saanut murua muuta,
Siit' on polo Pohjolassa,
Elo leiwätön Lapissa.

Neljäskolmatta Runo.

Sammon muruja rannalta löynnyt Wäinämöinen työntää Sampsa Pellerwoiselle, käskee maita kylwämään. Lähtee Sampsa, kylwää maan ja kyntää. Nousee kynnökseltä monenlaista puuta, waan tammi ei ota nostaksensa. Kaswo wiimmen tammipuuki ja lewesi oksineen taiwaalle, jotta päiweäkänä ei enää näkynyt. Niin piti jällen hakata wasta ylennyt tammi, waan oli työläs hakkajata saaha. Niin nousi tuiki pikkuinen mies merestä, joka otti työksensä ja kaatoki. Siitä Wäinämöinen kylwi utusia siemeniä maalle ja toiwotti kaswulle onnea. Pohjolan emäntä tuossa uhkaa kaiken onnensa häwittää, monenlaisia turmioita Wäinämöisen tiloille saatella. Wäinämöinen puolstansa yrittää uhkaamista tehottomaksi ja toiwottaa wielä kerran Suomeansa onnelliseksi.

Waka wanha Wäinämöinen
Löysi sampuen muruja,
Kirjokannen kappaleita,
Rannalta merelliseltä,
Kiwen kirjawan kyleStä,
Paaen paksun palliosta;
Ne kanto nenähän niemen,

Päähän saaren terhenisen.
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki
Pellerwoiselle pojalle:
"Sampsa poika Pellerwoinen!
Lähkös maita kylwämähän,
Toukoja tihittämähän;
Kylwä kuusilla jywillä,
Seitsemillä siemenillä,
Rahasiksi rantojani,
Wiljasiksi wieriäni."
Sampsa poika Pellerwoinen
Otti kyusia jywiä,
Seitsemiä siemeniä,
Yhen näähän nahkasehen,
Koipehen kesäorawan.
Läksi maita kylwämähän,
Toukoja tihittämähän,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Minä kylwän kyyhättelen
Luojan sormien lomatse,
Käen kautta kaikkiwallan.
Akka manteren alanen,
Poika pellon pohjimmainen,
Mannun eukko, maan isäntä!
Pane turwe tunkemahan,
Maa wäkewä wääntämähän.
Tuhansin neniä nosta,
Saoin haaroja hajota,
Kylwöstäni, kynnöstäni,

Warsin waiwani näöstä.
Nostele oras okinen,
Kannon karwanen ylennä,
Työstä pellon pehmiästä,
Maasta maksan karwasesta.
  Ei se maa wäkiä puutu
Sinä ilmoissa ikänä,
Kun olle armo antajista,
Lupa luonnon tyttäristä.
  Oi ukko ylijumala,
Tahi taatto taiwahinen,
Ukko pilwien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!
Piä pilwissä keräjät,
Säkehissä neuot selwät,
Nosta lonkka luotehesta,
Toinen lännestä lähetä,
Kolmas iätä iästä,
Etelästä ennättele.
Josp' on wettä waaitahan,
Pirota wettä pilwistäsi,
Orahille nousewille,
Touoille tomisewille."
  Sillä Sampsa Pellerwoinen
Kylwi maita kyyhätteli;
Kylwi kummut kuusikoiksi,
Kankahat kanarwikoiksi.
Koiwuja norolle kylwi,
Kylwi mäntyjä mäelle,
Tuomet kylwi tuorehille,

Pajut maille paisuwille,
Pihlajat pyhille maille,
Raiat maille raikkahille,
Katajat karankoille,
Tammen wirran wieremmille.
Sai atran tuliteräsen,
Waskiwaarnahat walitsi,
Otti härän uljamoisen,
Wäinön mullin wääräsäären,
Jok' on sitkiä siwulta,
Warsin wahwa wartalolta,
Sarwilta kowin soria.
Sillä kynti kylwämiä,
Salot weteli waolle,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Minä kynnän kyyhättelen
Atralla tuliterällä,
Waskisilla waarnahilla."
Kynti kaikki maat katalat,
Muhiiksi mullosteli;
Suot kylwi, kanarwat kaswo,
Norot kynti, nousi koiwut,
Mäet kynti, kaswo männyt,
Kynti kummut, kuuset kaswo,
Kaswo tuomet tuorehilla,
Pajut mailla paisuwilla,
Pihlajat pyhillä mailla,
Raiat mailla raikkahilla,
Katajat karankoilla.
Eipä tammi kaswakkana,

Juurrukkana puu jumalan.
  Heitti herjan walloillensa,
Olewille onnillensa.
Kulu yötä kaksi kolme,
Saman werran päiwiäki,
Käwi siitä katsomahan:
"Onko tammi kaswanunna,
Juurtununna puu jumalan?"
Ei oo tammi kaswanunna,
Juurtununna puu jumalan.
  Heitti herjan walloillensa,
Olewille onnillensa.
Wuotti wielä yötä kolme,
Saman werran päiwiäki,
Käwi siitä katsomahan,
Wiikon päästä wiimmestäki:
"Onko tammi kaswanunna,
Juurtununna puu jumalan?"
  Jo oli tammi kaswanunna,
Juurtununna puu jumalan;
Olowahk' on oksiltansa,
Lewiähkä lehwiltänsä,
Latwa täytti taiwahalle,
Lehwät ilmoille lewesi,
Piätti pilwet juoksemasta,
Hattarat hasertamasta,
Peitti päiwän paistamasta,
Kuun kätki kumottamasta.
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirki:

"Ikäwä imehnosilla,
Kun ei päiwyt paistakkana,
Kuu armas kumotakkana.
Onko tässä nuorisossa,
Nuorisossa kaunosessa,
Tämän tammen taittajata,
Puun sorian sortajata?"
  Etsittihin leikkajata,
Katsottihin kaatajata,
Suomesta, Wenäjän maasta,
Kahen Karjalan wäliltä,
Kolmen riikin riitamaalta.
Ei ollut sitä urosta,
Eikä miestä urhiata,
Joka taisi tammen kaata,
Hakata rytimoraian.
  Nousi pikku mies merestä,
Uros umpi lainehista,
Wähän kuollutta parempi,
Kaonnutta kaunihimpi,
Eikä uros suurempia,
Eikä uros pienempiä;
Miehen kortelin pituinen,
Waimon waaksan korkeuinen.
Waskihattu hartioilla,
Waskisaappahat jaloissa,
Waskikintahat käsissä,
Waskikirjat kintahissa,
Waskiwyöhyt wyöllä wyötty,
Waskikirwes wyön takana,

Waskiwarsi kirwehessä,
Hopiata ponnen päässä,
Warsi kynnärän pituinen,
Terä waaksan korkeuinen.

Hiwelewi kirwestänsä,
Tahkasi tasatereä,
Wiitehen Wiron kiwehen,
Kuutehen kowasimehen,
Päähän sieran seitsemähän.

Sai kirwes hiwelleheksi,
Warsin walmistellehekſi;
Niin uros urosta läksi,
Mies on miehestä pätöwi:
Jalka maassa teutaroiwi,
Pää se pilwiä pitäwi,
Part' on polwilla eessä,
Hiwus kannoilla takana.
Sylt' on suusta housun lahe,
Puolta toista polwen päästä,
Kaksi kaation rajasta.

Astua lykyttelewi,
Käyä kulleroittelewi.
Astu yhen jalkojansa
Hienoselle hietikolle,
Astu toisen jalkojansa
Maalle maksan karwaselle,
Astu kerran kolmannenki
Juurelle rytimoraian,
Ison tammen tasman luoksi.

Laski puuta kirwehellä,

Tarpasi tasaterällä.
Iski kerran, iski kaksi,
Lastut puusta pyörähteli,
Panu tammesta pakeni,
Tuli tuiski kirwehestä.
  Niin kerralla kolmannella
Jopa taisi tammen kaata,
Puun wiriän wieretellä,
Puun sorian sorratella.
Latwon iskewi itähän,
Tywen työnti luotehesen.
Kenpä siitä oksan otti,
Se otti ikuisen onnen;
Kenpä siitä latwan taitto,
Se taitto ikuisen taian;
Kenpä lehwän leikkaeli,
Se leikko ikuisen onnen;
Ku on lastuja porosi,
Selwälle meren selälle',
Siitä noita nuolet saapi,
Ampuja pahat asehet,
Pirulainen pistoneuot.
  Waka wanha Wäinämöinen
Sillä taisi tammen kaata,
Puun wihannan wieretellä,
Puun sorian sorratella;
Päästi päiwän paistamahan,
Kuun laski kumottamahan.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Seulo seulalla utuja,

Terheniä tepsutteli;
Niin seula satoja kaswo,
Kylwinwakka kymmeniä,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Tänne kyntö, tänne kylwö,
Tänne kaswo kaikenlainen,
Polosille Pohjan maille,
Suomen suurille tiloille;
Tänne kuut kumottamahan,
Tänne päiwät paistamahan,
Tänne armas aurinkoinen!"
  Sano Pohjolan emäntä:
"Wielämä tuohon mutkan muistan,
Keksin kummoa wähäsen,
Sinun kylwön, kynnön päälle,
Päälle kaiken kaswantosi;
Tuonne tungen kuuhuesi
Kirjarintahan kiwehen,
Paaen paksun palliohon;
Tuonne auringot asetan,
Panen päiwät paistamahan,
Wuorehen teräksisehen,
Rautasehen kalliohon,
Jott' ei pääse kuuna pänä,
Selwiä sinä ikänä.
  Annan pakkasen palella,
Wilun ilman wiiwytellä,
Kyntöjäsi, kylwöjäsi,

Warsin waiwan nähtyjäsi;
Sa'an rautasen rakehen,
Teräksisen tellittelen,
Halmehiasi hakkoamahan,
Pieksämähän peltojasi.
  Nostan karhun kankahalta,
Wiiasta wihasen kissan,
Korwesta kowerakouran,
Harwahampahan hawuilta,
Ruuniasi ruhtomahan,
Tammojasi tappamahan,
Karjoasi kaatamahan,
Lehmiä lewittämähän;
Tahikka tauilla tapatan,
Kaahan karjan kaikenlaisen,
Yksin kaahan imehisetki,
Surmajan sukusi suuren."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei minua laula Lappi,
Eikä tunge Turjalainen;
Itselläin on ilman wiitta,
Luonani lykyn awaimet,
Ei katehen kainalossa,
Wihan suowan sormen päässä."
  Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Warjele wakainen luoja,
Kaitse kaunonen jumala!
Miesten mielijuohtehista,

Akkojen ajatuksista.
Kaaha maalliset katehet,
Weelliset welhot woita.
Ole puolla poikajesi,
Aina lastesi apuna,
Wihoin päiwän paistamatta,
Wihoin kuun kumottamatta,
Wihoin tuulen tuulematta,
Pakkasen palelematta,
Kowan ilman koskematta.
  Aita rautanen rakenna,
Kiwilinna liitättele,
Ympäri minun eloni,
Kahen puolin kartanoni,
Maasta lähin taiwosehen,
Taiwosesta maahan asti;
Teräksillä seiwästellös,
Maan maoilla witsastellos,
Käärmehillä käännätellös,
Sisiliskoilla siellös,
Jott' ei liika liion söisi,
Wastus wiljalta witaisi.
Min on noiat noitunewi,
Noituoot oman wäkensä.
  Nyt sie Pohjolan emäntä!
Tunge turmiot kiwehen,
Pahat paina kalliohon,
Waiwat wuorehen walitse;
Elä kuuta kullonkana,
Aurinkoa ollenkana.

Anna pakkasen palella,
Wilun ilman wiiwytellä,
Omiasi otriasi,
Kylwämiäsi jywiä.
Sa'a rauaista raetta,
Teräksistä telkytellös,
Pohjolan kujan perille,
Pohjan tarhan tanhuille.
Nosta karhu kankahalta,
Wiiasta wihanen kissa,
Korwesta kowera koura,
Hawun alta harwahammas,
Pohjan peltojen perille,
Pohjan karjan käytäwille."
Siitä wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Anna nyt sulonen Suomi!
Anna maasi altihiksi,
Ilmasi imanteheksi;
Laksot laulaellakseni,
Lehot leikki lyöäkseni,
Tanner tanssaellakseni."

Wiieskolmatta Runo.

Pohjolan emäntä paneksen tuuleen ja tulee kohulliseksi. Lämmittää ajan läheteſsä saunan, lukee akkain lu'ut ja synnyttää yheksän poikoa, kaikki pahoja, surmalaisia. Ne sitte työntää Wäinämöisen tiloille tauilla ihmisiä waiwoamaan. Kohta potee koko Wäinölä, waan kuitenki itse Wäinämöinen tawallisilla parannuskeinoilla poistaa turmiot, manaa Kipuwuorelle kiwut ja wiimmen woietten awulla saapi potewan wäkensä jällen terweheksi.

Louhiatar waimo wanha,
Portto Pohjolan emäntä,
Teki tielle wuotehensa,
Pahnansa pahalle maalle;
Selin tuulehen makasi,
Kalton säähän karkiahan,
Perin wihmahan wiluhun,
Kohin päiwän koittehesen.
Tuli suuri tuulen puuska,
Ijästä wihanen ilma,
Nosti tuuli turkin helmat,
Ahawa hamehen helmat.
Hywin tuuli pohjatuuli,
Läpi länsi läikytteli,
Läpi luun, läpi jäsenen,

Läpi liikkuwain lihojen,
Läpi suonten soljuwitten.
Tuosta tyyty, tuosta täyty,
Tuosta paksuksi panihen,
Lihawaksi liittelihen.
Kanto kohtua kowoa,
Watsan täyttä waikiata,
Kanto kuuta kaksi, kolme,
Kolme kuuta, neljä kuuta,
Neljä kuuta, wiisi kuuta,
Wiisi kuuta, kuusi kuuta,
Seitsemän, kaheksan, kuuta,
Ympäri yheksän kuuta
Waimon wanhaan lukuhun,
Kuuta puolen kymmenettä.
Niin kuulla kymmenennellä
Painuwi pakolliseksi,
Watsan täysi waikiaksi.
Lyöähän kawon kipua,
Immin tulta tuikatahan.
Wyölapan siansa siirti,
Paneutti toisen paikan,
Sanowi sanalla tuolla:
"Ohoh pieni piikaseni,
Paras palkkalaisiani!
Lämmitä wälehen sauna,
Pian pirtti riuwuttele,
Kyläkunnan kuulematta,
Sanan saamatta kylähän.
Oluella ukset woia,

Kasta kaljalla saranat,
Jott' ei ukset ulwoaisi,
Eikä wankuisi saranat."
  Lämmitti wälehen saunan,
Pian pirtin riuwutteli,
Kyläkunnan kuulematta,
Sanan saamatta kylähän.
Oluella ukset woiti,
Kasti kaljalla saranat,
Jott' ei ukset ulwokkana,
Eikä wankase saranat.
  Siitä Pohjolan emäntä
Suojihin sowitteleksen,
Pimeihin pisteleksen,
Ukkoa rukoelewi:
"Oi Ukko ylijumala!
Tule luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Tule saunahan saloa,
Piilten pikkuhuonehesen,
Ilman uksen ulwomatta,
Saranan narahtamatta.
Oluella ukset woian,
Kastan kaljalla saranat,
Jott' ei ukset ulwoaisi,
Eikä wankuisi saranat.
  Käy pian, wälehen jouwu,
Tässä tuskassa kowassa,
Watsan wäessä waikiassa.
Aukoa lihanen arkku,

Luinen lukko lonkahuta,
Mennä suuren, mennä pienen,
Kulkia wähäwäkisen;
Päästä piika pintehistä,
Waimo watsan wääntehistä.
  Kawe eukko Luonnotar,
Kawe kultanen koria!
Jok' olet wanhin waimoloita,
Ensin emä itselöitä,
Juokse polwesta merehen,
Wyölapasta lainehesen,
Ota kiiskiltä kinoa,
Matehelta nuljaskoa,
Jolla woiat luun lomia,
Jolla siwuja siwelet,
Peräwieriä wetelet;
Päästät piian pintehistä,
Waimon watsan wääntehistä,
Tässä tuskassa kowassa,
Watsan työssä waikiassa.
  Kiwutar kipunen eukko!
Käy tänne käpein kengin,
Helmoin hienoin helmottele,
Sukin mustin muikottele,
Sukin walkein waella,
Kiwut kiinni ottamahan,
Wammat waikahuttamahan,
Tahi kuolema tulewi,
Lähenewi hengen lähtö,
Tässä työssä työlähässä,

Watsan wäessä waikiassa."
  Louhiatar waimo wanha,
Portto Pohjolan emäntä,
Teki poikoa yheksän,
Lato lasta kymmenenki,
Yhen löylyn lyöpywillä,
Yhen saunan saapuwilla,
Yhestä watsan wäestä,
Yhtenä kesäissä yönä.
  Nimitteli poikiansa,
Laaitteli lapsiansa,
Kun kukin sukimojansa,
Itse ilmoin luomiansa.
Minkä pisti pistokseksi,
Kunka laati luun waloksi,
Minkä änkäsi ähyksi,
Kunka riieksi risasi,
Minkä loi ruwen rikoksi,
Kunka rutasi rutoksi,
Minkä welhoksi wesillä,
Kateheksi kaikin paikoin,
Kunka noiaksi noroille.
  Itse neuo poikiansa,
Laaitteli lapsiansa,
Mennä tuonne toisialle,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen.
  Sillä Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Syyti surmat suunnattomat

Tawattomat tauit nosti,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen.
  Poiat Wäinölän potewi,
Lapset Luotolan lahowi,
Tauissa tawattomassa,
Nimen tietämättömässä;
Alta lattiat lahowi,
Päältä peite märkänewi.
  Silloin wanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen,
Kuuli Luotolan läsiwän,
Poiat Wäinölän potewan,
Tauissa tawattomassa,
Nimen tietämättömässä.
  Lämmitti wälehen saunan,
Pian pirtin riuwutteli.
Otti wastan warjossansa,
Simasiiwen suojassansa,
Niin hauto simasen wastan,
Satalatwan lauhutteli.
Pyhki pois pyhät kipunat,
Pyhät sorsat sammutteli,
Simasella siiwellänsä,
Metisellä wastallansa.
Sanowi sanalla tuolla:
"Onko tauti luojan luoma,
Surma säätämä jumalan,
Wai on pantu palkan eestä
Rakettu rahan nenästä?

Nouse tauti taiwahalle,
Tuska tuulelle ylene,
Ilman alle auer mennös;
Tuonne tuulen tuuwitella,
Pahan ilman paiskaella,
Pohjan pitkähän perähän,
Kuss' ei kuuta, aurinkoa,
Ilmoa ihoawata.
Kiwut ma manoan kanssa
Kiwisihin kellarihin,
Rautasihin raunioihin.
Kipiä on kiwuissa olla,
Waiwa wammoissa asua.
Kiwutar kipuen eukko
Kipuja keräelewi
Kirjasehen kippasehen,
Waskisehen wakkasehen;
Kipukintahat käessä,
Jaloissa kipuset kengät.
Tule tänne tarwitessa,
Käy tänne kutsuttaessa,
Tee kiwut kiwuttomaksi,
Waiwat wärjymättömäksi,
Jotta saisi sairas maata,
Utra untansa weteä,
Woisi woikkaki lewätä,
Tuskahinen tunnin olla.
Ota kiwut kippasehen,
Waiwat waskiwakkasehen;
Itse keittäös kipuja,

Pikkasessa kattilassa,
Kolmen sormen mentäwässä,
Peukalon mahuttawassa,
Keskellä kipumäkeä,
Kipuwuoren kukkuloa.
  Kiwi on keskellä mäkeä,
Reikä keskellä kiweä;
Reikä wäätty wääntiällä,
Puhkaistu purasimella,
Yheksän sylen sywyinen,
Kyynäräisen kymmenettä,
Johon tuskat tungetahan,
Pahat waiwat wankatahan.
Ei kiwi kipuja itke,
Paasi waiwoja walita,
Josk' on paljo pantaisi,
Määrättä mätettäisi,
Äijin äyskäeltäisi.
  Oi Ukko ylijumala,
Mies on wanha taiwahinen!
Tule tänne tarwitessa,
Käy tänne kutsuttaessa,
Tekemähän terweyttä,
Rauhoa rakentamahan.
Puhu suulla puhtahalla,
Lässä luoja lämpösellä,
Ettei poika pois tulisi,
Emon lapsi lankiaisi,
Luojan luomalta lu'ulta,
Jumalan sukeamalta."

Siitä wanha Wäinämöinen
Panewi pa'an tulelle,
Laitto keiton kiehumahan,
Täynnä heiniä hywiä,
Me'en maahan wuotajia,
Simatilkun tippujia.
Pata kiehu paukutteli
Kolme päiweä kesäistä,
Kokonaista kolme yötä.
Siitä wanha Wäinämöinen
Katselewi woitehia:
"Onko woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset?"
Ei ole woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset.
Niin pani pa'an tulelle,
Laitto keiton kiehumahan,
Wielä heiniä lisäksi,
Ruohoa monen näöstä.
Pata kiehu paukutteli
Kokonaista kolme yötä,
Kolme päiweä kesäistä.
Siitä wanha Wäinämöinen
Nostawi pa'an tulelta,
Katselewi woitehia:
"Onko woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset?"
Ei ole woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset.
Niin pani pa'an tulelle,

Laitto keiton kiehumahan,
Wielä heiniä lisäksi,
Ruohoa monen näöstä,
Kut oli tuotu toisialta,
Siitä kylmästä kylästä,
Yheksältä woitialta,
Kaheksalta katsojalta.
  Pata kiehu paukutteli
Kokonaista kolme yötä,
Kolme päiweä kesäistä.
Kolme poikoa sukesi
Yhen pannun paistimia;
Salo puita poltettihin,
Salo puita, saari maita,
Yhen pannu paistimilla.
Niin kiwi kiwehen tarttu,
Paasi paatehen rupesi.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Nostawi pa'an tulelta,
Katselewi woitehia:
"Onko woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset?"
  Jo oli woitehet wakaiset,
Katsehet alinomaset.
  Woiti niillä woitehilla,
Niillä raswoilla rapasi;
Woiti alta, woiti päältä,
Woiti keskeä keralla,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:

"Awun herra antaohon,
Awun tuokohon jumala,
Käytyä minun käteni,
Saatua minun sanani.
Kuhun ei käteni käyne,
Käyköhöt käet jumalan;
Kuhun ei sormeni sopine,
Sopikohöt luojan sormet;
Kuhun ei sanani saane,
Saakohot sanat jumalan.
Oi Ukko ylijumala,
Mies on wanha taiwahinen!
Tee nyt yöllä terweheksi,
Päiwällä imanteheksi,
Jott' ei tuska päälle tunnu,
Kipu keskeä kiwistä,
Pakko sydämehen pakene
Jott' ei tunnu pikkustana,
Waiwoa wäheäkänä,
Sinä ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana."
Waka wanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen,
Sillä poisti poiken luoman,
Paransi panentatauin.

Kuueskolmatta Runo.

Pohjolan emäntä kätkee kuun ja auringon taiwaalta. Nähäksensä, mikä esteenä, etteiwät paista, nousewat taiwaalle Wäinämöinen ja Ilmarinen. Iskewät tulta waloksi, niin tuli taiwaalta kirposi alas. Lähtewät itsekki jälestä etsimään tulta. Saawat tietä jo tulen paljonki wahinkoita tehtyä menneen Aluejärween, siellä kalalta niellyksi. Walmistetaan nuotta, lähetään järwelle kalan pyyntiin. Suurella työllä ja paljolla waiwalla saahan wiimmen tulen niellyt kala. Wiiltään halki, pääsee irralleen tuli, polttaa paljo maita ja wahinkoitsee seppo Ilmaristaki. Pääsee kuitenki tawallisilla tulen sanoilla seppo paranemaan.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Laulo kuun kumottamasta,
Kirjarintahan kiwehen,
Laulo päiwän paistamasta
Wuorehen teräksisehen,
Rautasehen kalliohon.
Jo oli yö alinomanen,
Pitkä pilkkosen pimiä,
Nenässä utusen niemen,

Päässä saaren terhenisen.
Oli yötä wiisi wuotta,
Wuotta kuusi päiwätöntä,
Kuutonta kaheksan wuotta,
Otawatonta yheksän,
Täysi kymmenen tähettä.
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Weli seppo Ilmarinen!
Läkkäm kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Otawaista oppimahan,
Mi on kumma kuun eessä,
Mikä terhen päiwän tiessä,
Kun ei kuu kumotakkana,
Eikä päiwyt paistakkana,
Waston meitä waiwasia,
Kohti koitopäiwäsiä."
  Waka wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Nousit kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Otawaista oppimahan,
Ylähäksi taiwahalle,
Päälle kuuen kirjokannen,
Päälle taiwahan yheksän.
  Iski tulta Ilmarinen,
Wälähytti Wäinämöinen,
Sakarilla waskisella,
Miekalla tuliterällä,
Päällä kuuen kirjokannen,

Päällä taiwosen yhekſän.
Neiti pitkän pilwen päällä,
Kapo kaaren partahalla,
Tuo on tulta tuuwitteli,
Walkiaista waapotteli,
Kultasessa kätkyessä,
Hihnoissa hopeisissa.
Hopiaiset hihnat siuku,
Kätkyt kultanen kulisi,
Tulta tuuwiteltaessa,
Warsin waapoteltaessa.
Tuli tuhmalta putosi,
Walkia warattomalta;
Kirposi tulikipuna,
Suikahti punasoronen,
Läpi taiwahañ yhekſän,
Läpi kuuen kirjokannen.
Waka wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Läksit tulta tietämähän,
Walkiaista waatimahan.
Weistit wuorella wenettä,
Alla korwen kolkuttiwat,
Kolmikaarista wenettä.
Sampsa poika Pellerwoisen
Weisti kuusesta meloja,
Petäjästä järkäleitä.
Niin weiwät wenon wesille;
Soutelewat, joutelewat,
Ympäri Newan jokia

Rewan nientä kiertelewät.
Waimo wastahan tulewi
Puhutellen, lausutellen:
"Mistä te oletta miehet?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Keskiilmalta olemma,
Keskitaiwahan nawalta."
"Minne te menettä miehet,
Kunne kuletta katalat?"
"Menemmä tulta tietämähän,
Walkiaista waatimahan;
Mistäs olet waimo parka?"
"Mistä olen waimo parka!
Minä olen wanhin waimoloista,
Ensin emä itselöistä,
Joll' on wihki wiien waimon,
Kihlat kuuen morsiamen.
Menettä tulta tietämähän,
Walkiaista waatimahan;
Tuli on tuima tieettäwä,
Walkiainen waaittawa,
Jo on tuli tuimat tehnyt,
Walkia wahingot saanut.
Tuikahti tulikipuna,
Putosi punakeränen,
Ylähältä taiwosesta,
Päältä kuuen kirjokannen,
Läpitse ihalat ilmat,
Läpi reppänän retusen,
Läpi lemmen wuotehisen,

Tuurin uutehen tupahan,
Palwosen laettomahan.
Neiti lastansa imetti
Kätkyessä waiwasessa,
Tuurin uuessa tuwassa,
Palwosen laettomassa.
Niin tuli tulisoronen,
Poltti polwet poikuelta,
Poltti paarmahat emolta,
Rikko rinnat neitoselta.
Se lapsi meni Manalle,
Toki poika Tuonelahan,
Ku oli luotu kuolemahan,
Katsottu katoamahan.
Niin emo enemmän tiesi,
Ei emo Manalle mennyt.
Se tunsi tulen luomoa,
Walkiaisen waiwutella,
Tuonne tuimahan wetehen,
Aaltohin Aluejärwen.
Tuo ange Aluenjärwi
Kolmasti kesäissä yönä,
Yheksästi syksyyönä,
Kuohu kuusien tasalle,
Ärjy päälle äprähien,
Tuskassa tulen punasen,
Waikioissa walkiaisen.
Kuohu kuiwille kalansa,
Arinoille ahwenensa.
Kalat tuossa katselewat,

Ahwenet ajattelewat,
Miten olla, kuin eleä,
Noissa tuskissa tulosen.
Waikioissa walkiaisen.
Tuli ahwen kyrmyniska,
Tawotti tulisoroista;
Eipä ahwen saanukkana.
Niin tuli sinerwä siika,
Nieli tuon tulisorosen.
Oli aikoa wähänen,
Tuli tuska nieliälle,
Waikia wajottajalle,
Pakko paljon syönehelle.
Uiksenteli, käyksenteli
Niemi nientä, saari saarta.
Joka niemi neuon pisti,
Joka saari sai sanoman:
"Eule wienossa weessä,
Alasessa ankehessa,
Minun kurjan kuulioa,
Katalan kaottajoa,
Näissä tuskissa tulosen,
Waikioissa walkiaisen."
Niin tuli lohi punanen,
Nieli tuon sinerwän siian.
Oli aikoa wähänen,
Tuli tuska nieliälle,
Waikia wajottajalle,
Pakko paljon syönehelle.
Uiksenteli, käyksenteli,

Niemi nientä, saari saarta.
Joka niemi neuon pisti,
Joka saari sai sanoman:
"Eule wienossa weessä,
Alasessa ankehessa,
Minun kurjan kuulioa,
Katalan kaottajoa,
Näissä tuskissa tulosen,
Waikioissa walkiaisen."
  Niin tuli halia hauki,
Nieli tuon lohi punasen.
Oli aikoa wähänen,
Tuli tuska nieliälle,
Waikia wajottajalle,
Pakko palion syönehelle.
  Uiksenteli, käyksenteli,
Niemi nientä, saari saarta.
Joka niemi neuon pisti,
Joka saari sai sanoman:
"Eule wienossa weessä,
Alasessa ankehessa,
Minun kurjan kuulioa,
Katalan kaottajoa,
Näissä tuskissa tulosen,
Waikioissa walkiaisen."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Onko liinan kylwäjeä,
Kylwäjeä, kyntäjeä,
Yhtenä kesäissä yönä,

Kahen päiwyen kesellä,
Werkko walmistellakseni,
Satasilmä saahakseni,
Kalan kurjan tappajaksi,
Katalan kaottajaksi?"

Pursi puinen poltetahan,
Wenonen häwitetähän,
Korwalla tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtehellä.
Tuli tuhkia wähänen,
Kypeniä pikkuruinen,
Sihen liina kylwettihin,
Kylwettihin, kynnettihin,
Tuohon kaswo kaunis touko,
Nousi pellawas peritön,
Liina liitoton yleni,
Kahen päiwyen kesellä,
Yhtenä kesäissä yönä.

Pian liina koiritahan,
Nyhetähän, riiwitähän,
Pian wieähän wetehen,
Pian weestä nostetahan,
Nostetahan, kuiwetahan,
Pian luista luistetahan,
Kahen päiwyen kesellä,
Yhtenä kesäissä yönä.

Sen sisaret keträäwät,
Kälykset käpyelewät,
Weljet werkoksi kutowat,
Apet ainolle panewat,

Kahen päiwyen kesellä,
Yhtenä kesäissä yönä.
Saipa werkko walmihiksi,
Lankapaula laaituksi;
Weiwät weljekset wesille,
Kaimakset kalahan lähti.
Yksi siula heitetähän
Saarehen selällisehen,
Manterehen puuttomahan;
Siula toinen heitetähän
Tuonne Tuonelan jokehen,
Pyhän wirran pyörtehesen;
Nostin tuonne laaitahan
Kalewan kiwikarille,
Wanhan Wäinön walkamehen.
Pohetahan, potketahan,
Weetähän, wennotahan;
Nurin nuotta potketahan,
Wäärin weetähän apaja.
Saahan kaikkia kaloja,
Ei saaha sitä kaloa,
Kut' on wasten nuotta tehty,
Lankapakla laaittuna.
Waka wanha Wäinämöinen
Toki toisesti kokewi.
Yksi reisi heitetähän
Sariolan salmen suuhun,
Lohiluotojen nenätse;
Toinen reisi heitetähän
Laajalle Lapin lahelle,

Siikasaarien siwutse;
Nostin tuonne laaitahan
Kalewalan kannakselle,
Niittukannan niemekselle.
Pohetahan, potketahan,
Weetähän, wennotahan;
Weetähän myötä wettä,
Wasta wettä tarwotahan,
Saahaan kaikkia kaloja,
Ei saaha sitä kaloa,
Kut' on wasten nuotta tehty,
Lankapaula laaittuna.
Sillon wanha Wäinämöinen
Wielä werkkoja lisäsi,
Jatko siuloja siwulta
Wiiellä sylisa'alla,
Jatko köyttä kymmenellä.
Itse tuon sanoiksi wirkki:
Wiekäämme sywille werkot,
Ennättäömme etemmä,
Wetäömme wettä wielä,
Kohta kolmansi apajas."
Werkot wietihin sywille,
Ennätettihin etemmä,
Weettihin kerta wielä,
Kohta kolmansi apajas.
Kenpä tuossa soutajana,
Kenpä airoilla asuwa?
Itse seppo Ilmarinen
Se on saanut soutajaksi,

Se on airoilla asuwa.
Kenpä nuotan nostajana,
Lankapaulan lappajana?
Waka wanha Wäinämöinen
Se on nuotan nostajana,
Lankapaulan lappajana.
  Sano wanha Wäinämöinen,
"Wellamo ween emäntä,
Ween eukko ruokorinta!
Tule paian muuttelohon,
Waattehen wajehtelohon.
Sinull' on rytinen paita,
Sinun waahtiwaippa päällä;
Minä annan liinapaian,
Panen paian pellawaisen,
Se on Kuuttaren kutoma,
Päiwättären keträämä.
  Wellamo ween emäntä,
Ween eukko ruokorinta!
Lyöte lykkywaattehisin,
Antipaitohin panete,
Sinun antiaikoinasi,
Minun pyytöpäiwinäni.
Anna mulle antimesi,
Weä wiljasi wälehen;
Nosta ruotonen romina,
Kajota kalanen karja,
Taan on nuotan nostimille,
Satalauan laskimille,
Alta aawojen sywien,

Päältä mustien murien."
Niin pätöwä päiwän poika
Hyppäsi mäen nisalta,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Disko tarwes tarpojoa,
Puun pitkän pitelieä?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Dispa tarwes tarpojoa,
Puun pitkän pitelieä."
Tuo pätöwä päiwän poika
Koppasi mäeltä männyn,
Hongan warreksi hotasi,
Pani paaen tarpomeksi,
Kiwen kirstoksi rakenti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Tarwonko wäen mukahan,
Panen miehuen nojassa,
Wai tarwon asun mukahan?"
Tuop' on wiisas Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jos tarwot asun mukahan,
Aiä on siinä tarpomista."
Tuo pätöwä päiwän poika
Jo on tuossa tarpojana;
Tarpowi asun mukahan,
Tarpo kalan kaikenlaisen
Tuon on nuotan nostimille,
Satalauan laskimille.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Nyt siin' on kalanen karhi,

Warsin ruotonen romina,
Taan on nuotan nostimilla,
Satalauan laskimilla.
Weetähän, wennotahan,
Siitä nuotta nostetahan,
Puretahan, siiwotahan,
Wenehesen Wäinämöisen.
Saatihin halia hauki,
Kul' oli wasten nuotta tehty,
Lankapaula laaittuna.
Sillon wanha Wäinämöinen
Ei ruohi käsin ruweta,
Ilman kirjokintahitta,
Rautasitta rukkasitta,
Waskisitta wanttusitta.
Niin pätöwä päiwän poika
Heti syöksihen sylikssi,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Wieris weitsi taiwosesta,
Puukko pilwistä putoa,
Pää kulta, terä hopia,
Jolla hauin halkasisin,
Wiiltäsin kalan kaheksi."
Wieri weitsi taiwosesta,
Puukko pilwistä putosi,
Pää kulta, terä hopia,
Wierehen halian hauin.
Niin pätöwä päiwän poika
Heti pään käsin tawotti:
"Pysy pää minun käessä,

Kärki luojan kukkarossa."
Sillä hauin halkasewi,
Suu lewän lewittelewi;
Watsassa halian hauin
Löytähän lohi punanen.
Halkasi lohen punasen,
Watsassa lohen punasen
Siell' oli sinerwä siika.
Halkasi sinerwän siian,
Watsassa sinerwän siian
Siell' oli sinikeränen,
Siian suolen soukerossa,
Kolmannessa koukerossa.
Niin purki sinikeräsen,
Sydämestä sinikeräsen
Putosi punakeränen.
Purkawi punakeräsen,
Keskeltä punakeräsen
Tuikahti tulisoronen,
Jok' oli tullut taiwosesta,
Puhki pilwien puonnut,
Päältä taiwosen kaheksan,
Ilmalta yheksännältä.
Suikahti tulisoronen,
Pääsi käestä päiwän pojan,
Meni matkoa wähäsen
Päällitse Aluejärwen,
Siikasaarien siwutse,
Lohiluotojen lomatse.
Karkasi kataikolle,

Niin palo katajakangas;
Ylös kuusehen kohosi,
Poltti kohta kuiwan kuusen;
Siitä lemmoksi lewesi,
Ylen kaswo kauhiaksi,
Poltti puolen Pohjan maata,
Sakaran sywän Sawoa,
Kahen puolin Karjaloa.
  Itse seppo Ilmarinen
Oli airoilla asuwa,
Tuli poltti poskipäitä,
Kuumotti kuwetlihoja;
Tuosta tuskaksi tulewi,
Painuwi pakolliseksi.
  Juoksi polwesta wetehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Wyölapasta lainehesen.
Siinä tulta tummenteli,
Walkiaista warwenteli;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Tulonen jumalan luoma,
Luoma luojan walkiainen!
Porohisi peittelete,
Kätkete kypenihisi,
Päiwällä pieltäwäksi,
Yöllä piilleteltäwäksi,
Hiilisessä hiertimessä,
Liejessä tuhan seassa.
  Kun ei tuosta kyllä liene,

Panu poika aurinkoisen,
Armas auringon sikiä!
Tuli nosta taiwosehen,
Kehän kultasen keselle,
Wahan waskisen sisälle,
Kun kuki emonsa luoksi,
Luoksi waltawanhempansa.
Pane päiwät paistamahan,
Yöt laita lepeämähän,
Aamulla ylenemähän,
Illalla alenemahan.
  Millä nyt tulta tummentelen,
Walkiaista warwentelen?
Ompa poika Pohjolassa,
Uros kylmässä kylässä,
Mies pitkä Pimentolassa,
Korpikuusien kokonen,
Suopetäjän suuruinen;
Jonk' on syltä housun lahe,
Puolen toista polwen päästä,
Kahta kaation rajasta.
Hyiset on kintahat käessä,
Hyiset saappahat jalassa,
Hyinen hattu hartioilla,
Hyinen wyöhyt wyöllä wyötty.
  Tuowos hyytä Pohjolasta,
Jäätä kylmästä kylästä;
Paljo on hyytä Pohjolassa,
Paljo hyytä, paljo jäätä.
Hyss' on wirrat, jäässä järwet,

Maat on kaikki kaljamassa,
Ilma warsin iljaneessa.
  Hyiset hyppiwät jänikset,
Jäiset karhut karkelewat,
Keskellä lumimäkeä,
Lumilinnan liepehillä;
Hyiset lentäwät hawukat,
Jäiset sorsat soutelewat,
Keskellä lumijokia,
Lumikosken korwakolla.
  Tule poika Pohjolasta,
Poika Pohjolan takoa,
Hyytä kelkalla wetäös,
Jäätä reellä reutoellos,
Tuiman tunturin laelta,
Waaran wankan liepeheltä,
Läpitse lumisen linnan,
Läpi jäisen linnan portin,
Hyinen kattila reessä,
Jäinen kauha kattilassa.
Sitte tänne tultuasi,
Matkan päähän päästyäsi,
Wisko'os wilua wettä,
Kannu hyhmän karwallista,
Paikoille palanehille,
Tulen tuiki polttamille.
  Millä tulta tummentelen,
Walkiaista warwentelen?
Ompa neiti Pohjolassa,
Impi kylmässä kylässä,

Jonk' on huntu huutehessa,
Iholiiwi iljaneessa,
Hyyssä sukka, jäässä kenkä,
Hallassa hamehen helmat,
Paian kaulus kalkkarassa.
  Nouse neiti Pohjolasta,
Lapsi täyestä Lapista!
Wuotehelta hyisen poian,
Jäisen lapsen lappeasta.
Weä wiittasi wilusta,
Hamehesi hallan alta;
Sitte länne tultuasi,
Matkan päähän päästyäsi,
Heitä polwille potewan,
Katowalle katteheksi,
Tulen suuta sulkemahan,
Panun päätä painamahan.
Tuli kääri kertohisi,
Walkia ripasimisi,
Pukemihin puhtahisin,
Walkeihin waattehisin.
Jos ei tuosta kyllä liene,
Ukko kultanen kuningas,
Ukko pilwien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!
Ijätä iästä pilwi,
Jänkä lännestä lähetä.
Sylin pilwiä syseä,
Limitysten niitä liitä,
Lomatusten loukahuta.

Sa'a hyytä, sa'a jäätä,
Sa'a woietta hyweä,
Paikoille palanehille,
Panun nihki paistamille;
Tee tuli tehottomaksi,
Walkia warattomaksi,
Panu miehuettomaksi."
  Sillä seppo Ilmarinen
Tuota tulta tummenteli,
Walkiaista warwenteli.
Sai tulen tehottomaksi,
Walkian warattomaksi,
Panun miehuettomaksi.

Seitsemäskolmatta Runo.

Yhä kuun ja auringon peitteessä ollen käskee Ilmarista Wäinämöinen uusia takomaan. Taottua nostetaan kehät taiwaalle. Ei saaha walolle. Jo arwelee Pohjolaan lähteäksensä Wäinämöinen. Tullut kysäsee missä kuu, missä päiwä? Wuoressa olewan, ei sieltä saawan. Niin waatii miekkamittuuseen Pohjan Poikia Wäinämöinen. Kaikki woittanut käwi wuoren luoksi, ei saanut lukkoja auki. Lähtee jälelle, pyytää Ilmarisen awaimia takomaan. Astuu pajaan Ilmarinen ja alkaa taoksella. Pohjolan emäntä pajan ikkunalle lintuna: "mitä tako?" — "kaularengasta Pohjolan akalle." Lentää kotiin Pohjan akka, ei malta, millä kaulansa päästäisi. Jo piti kuu ja päiwä wuoresta laskea. Lentää uuelleen Ilmariselle sanaa saattamaan jo kuun ja päiwän wuoresta päässeen. Näkee toeksi Ilmarinen ja käskee Wäinämöistäki katsomaan. Wäinämöinen nähtyä kuun ja auringon entisillä sioillansa terwehtelee syämellisesti wanhoja tuttujansa.

Ikäwä imehnosilla,
Tuiki linnuilla tukela,

Waikia ween kaloilla,
Metsän karjalla kawala,
Kun ei konsa päiwyt paista,
Eikä kuuhuet kumota.
Hauki tiesi hauan pohjat,
Kokko lintujen samonnan,
Tuuli hanhen päiwäyksen;
Ei tietä pojat poloset,
Millon aamu alkanewi,
Yö tulla yrittänewi,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen.
Nuoret neuoa pitäwät,
Ikäpuolet arwelewat,
Kuinka kuutta lietänehe,
Päiwätä elettänehe,
Otawatta oltanehe.
Waka wanha Wäinämöinen
Meni sepponsa pajahan,
Astuwi owen alatse,
Sanowi sanalla tuolla:
"Nouse seppo seinän alta,
Takoja kiwen takoa,
Takomahan uutta kuuta,
Uutta päywyen keheä;
Tukela on tuletta olla,
Paha kuun kumottamatta,
Paha päiwän paistamatta."
Nousi seppo seinän alta,
Takoja kiwen takoa,

Takomahan uutta kuuta,
Uutta päiwyen keheä.
Kuun on kullasta takowi,
Hopiasta uuen päiwän.
Saipa kuu kuwanneheksi,
Toki päiwä wälmihiksi;
Noita nostiwat halulla,
Kaunihisti kannattiwat,
Ylähäksi taiwahalle,
Päälle kuuen kirjokannen,
Päälle taiwahan yheksän.
  Hiki läksi luojan päästä,
Kaste kaswoista jumalan,
Warsin työssä työlähässä,
Nostannassa waikiassa,
Päiweä kulettaissa,
Kuun kehyttä kantaessa,
Tuonne taiwahan nawalle,
Ilmalle yheksännelle.
  Saiwat kuun kuletetuksi,
Auringon asetetuksi,
Ilmalle yhäksannelle,
Keskitaiwahan nawalle,
Ei kumota kulta kuuna,
Paista päiwänä hopia.
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Jos ma nyt lähen Pohjolahan,
Pohjan poikien sekahan,
Saan ma kuun kumottamahan,

Päiwäkullan paistamahan."
Sekä läksi, jotta joutu,
Pimiähän Pohjolahan;
Astu päiwän, astu toisen,
Päiwänä jo kolmantena
Portit Pohjolan näkywät,
Pohjan ukset ulwottawat,
Paistawat pahat saranat.
Niin huhuta huiahutti
Tuolla Pohjolan joella:
"Tuo wenettä Pohjan poika,
Joen poikki päästäkseni."
Niin sanowi Pohjan poika:
"Ei täältä wenehet joua;
Tule sormin soutimina,
Kämmenin käsimeloina,
Poikki Pohjolan joesta."
Sillon wanha Wäinämöinen
Sormin sortuwi wetehen,
Käsin loihen lainehesen;
Wetihen wesihaolle,
Petäjäisen pölkyn päälle,
Niin wihelti wiuahutti,
Tuli tuuli tuon puhalsi,
Poikki Pohjolan joesta.
Pohjan poikaset sanowi,
Paha parwi pauhoawi:
"Astu jalka ensimmäinen,
Tälle rannalle rapa'a."
Astu jalan, astu toisen,

Pohjan rannalle rapasi.
Niin sanowi Pohjan poiat,
Paha parwi pauhoawi:
"Käyppä Pohjolan pihalle."
Meni Pohjolan pihalle.
Pohjan poikaset sanowi,
Paha parwi pauhoawi:
"Tuleppa Pohjolan tupahan."
Meni Pohjolan tupahan.
Siell' on miehet mettä juowat,
Simoa sirettelewät,
Miehet kaikki miekka wyöllä,
Urohot sotaaseissa,
Pään waralla Wäinämöisen,
Surmaksi suwantolaisen,
Sanoiwat sanalla tuolla:
"Ku sanoma kurjan miehen,
Mitkä tieot tienkäwiän?"
Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirko, noin nimesi:
"Minnes meiltä päiwä pääty,
Kunne meiltä kuu katosi?"
Pohjan poikaset sanowi,
Paha parwi lausueli:
"Tuonne teiltä päiwä pääty,
Tuonne teiltä kuu katosi:
Päiwä pääty kalliohon,
Wuorehen teräksisehen,
Kuuhut kiwehen katosi,
Kirjarintahan kiwehen,

Jost' ei pääse päiwinänsä,
Selwiä sinä ikänä."
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mitelkääme miekojamme,
Katselkaame kalpojamme;
Eikö kuu kiwestä päässe,
Päässe päiwä kalliosta."
Kenen lie pitempi miekka,
Kenen kalpa kaunihimpi,
Sen ois iskeä eellä.
Mitteliwät miekkojansa,
Katseliwat kalpojansa;
Jo oli pikkuista pitempi
Miekka wanhan Wäinämöisen,
Yhtä ohrasen jyweä,
Olen kortta korkiampi.
Senpä kuu kärestä paisto,
Päiwä wästistä wälötti,
Heponen terällä hirnu,
Kasi nauku naulan päässä,
Pentu putkessa makasi.
Mentihin ulos pihalle,
Wastatusten wainiolle.
Siitä wanha Wäinämöinen
Löi on kerran leimahutti,
Löip' on kerran, löipä toisen,
Listi kun naurihin napoja,
Päitä Pohjan poikasien.
Käwi kuuta katsomahan,

Päiweä kerittämähän,
Otawaista ottamahan,
Kirjarinnasta kiwestä,
Wuoresta teräksisestä,
Rautasesta kalliosta.
  Yheksin owia ompi,
Kolmin lukkoja lukittu
Itsekullaki owella;
Ei sinne sisälle pääsyt.
  Waka wanha Wäinämöinen
Itse astuwi kotia,
Meni sepponsa pajahan,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Oi sie seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi!
Tao kuokka kolmihaara,
Tao tuuria tusina,
Awaimia aika kimppu,
Jolla kuun kiwestä päästän,
Päästän päiwän kalliosta.
  Se on seppo Ilmarinen
Tako miehen tarpehia,
Tako päiwän, tako toisen,
Tako kohta kolmannenki.
  Päiwälläpä kolmannella
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Nousi aamulla warahin,
Itse loihen lentämähän.
Nousi leiwon lentimille,

Sirkun siiwille yleni,
Lenti Ilmarin pajahan,
Istu pajan ikkunalle.
  Se on seppo Ilmarinen
Itse tyon sanoiksi wirkki:
"Mit' olet lintu ikkunalla
Aiwan aamulla warahin?"
  Lintu kielelle paneksen,
Sirkkunen siwertelekseen:
"Oi sie seppo Ilmarinen,
Takoja alinomanen!
Kun olet kowin osaawa,
Warsin taitawa takoja."
  Se on seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi,
"Siks' olen kowin osaawa,
Warsin taitawa takoja,
Kauan katsoin luojan suuhun,
Partahan jalon jumalan,
Ennen taiwoa takoissa,
Ilman kantta kalkuttaista."
  Lintu kielellen paneksen,
Leiwonen liwertelekseen:
"Mit' on rautio takowa,
Kuta seppo kalkuttawa?"
  Se on seppo Ilmarinen
Sanan wastaten sanowi:
"Taon kultarenkahaista
Tuolle Pohjolan akalle."
  Siitä Pohjolan emäntä

Sekä läksi, jotta joutu,
Sepon Ilmarin pajasta,
Lenti leiwona kotihin.
Arwelee, ajattelewi,
Pitkin päätänsä pitäwi,
Millä kaulansa katala,
Paha waimo warjeleisi.
  Jo tunsi tuhon tulewan,
Hätäpäiwän päälle saawan;
Nousi aamulla warahin,
Aiwan aika huomenessa,
Lenti Ilmarin pajahan,
Kyyhkysenä kynnykselle.
  Se on seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mit' olet kyyhky kynnyksellä
Aiwan aamulla warahin?"
  Kyyhky kielellen paneksen,
Warsin wastaten sanowi:
"Tuota lienen kynnyksellä
Sanomata saattamassa;
Jopa kuu kiwestä nousi,
Päiwä pääsi kalliosta."
  Siitä seppo Ilmarinen
Astuwi pajan owelle,
Katso tarkon taiwahalle,
Katso kuun kumattowaksi,
Näki päiwän paistawaksi.
Meni luoksi Wäinämöisen,
Sanan wirkko, noin nimesi:

"Sinä wanha Wäinämöinen,
Laulaja iänikuinen!
Käyppä kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Kut on nostu taiwahalle,
Entisillensä sioille.
Waka wanha Wäinämöinen
Itse pistihen pihalle,
Warsin päätänsä kohotti,
Katsahtawi taiwahalle;
Kuu oli nossut, päiwä päässyt,
Taiwon aurinko tawannut.
Sillon wanha Wäinämöinen
Sai itse sanelemahan;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Terwe kuu kumottamasta,
Terwe kaswot näyttämästä,
Päiwä kulta koittamasta,
Aurinko ylenemästä!
Kuu kulta kiwestä nousit,
Päiwä kaunis kalliosta;
Nousit kullaissa käkenä,
Hopiaissa kyyhkyläisnä.
Nouse aina aamusilla
Tämän päiwänki perästä;
Aina tänne tulessasi.
Tuowos täyttä terweyttä;
Siirrä saama saatawihin,
Onni onkemme nenähän,

Pyytö päähän peukalomme.
Käy nyt tiesi terwehenä,
Matkasi imantehena
Kaaruesi kaunihina;
Pääse illalla ilohon."

Kaheksaskolmatta Runo.

Walmistaksen Wäinämöinen karhun tappoon. Tulce luoksi, kaataa kontion. Wiepi soitellen kotia. Kotiwäki kuulee soiton ja rientää saalista pihalla wastaan ottamaan. Siitä ohtopoika kuletetaan kujalta pihalle, pihalta huoneesen ja lasketaan rahille lattialla. Pannaan nahan otettua pataan ja keitetään lihat peiahiksi. Nostetaan sitte pa'asta kuppiloihin ja kaikki Tapion kansa kutsutaan wierahiksi. Peiaita pitäessä kertoo Wäinänöinen, miten onnistu karhun tappo. Syötyä, juotua, laulettua ja muien temppujen tehtyä wiedään kallo puuhun ja lopuksi toiwottaa Wäinämöinen wastasekſiki yhenlaisia iloja paikalle.

Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Nyt ois ohto otettawana,
Rahakarwa kaattawana,
Mielusasta Metsolasta,
Tarkasta Tapiolasta;
Ruuniani ruhtomasta,
Tammojani tappamasta,
Karjoani kaatamasta,
Lehmiä lewittämästä.

Olin mieki miessä ennen,
Olin miessä miesten luona,
Mieslukuja tehtäissä,
Jakoja jaettaissa,
Osin päitä pantaissa.
Olin ma ohon owilla,
Tasakärsän tanhuilla,
Waan ei nyt nykysin aion.
Joko mie polonen poika
Wanhaksi waroelemma,
Epälyksin ennen muita!
Waan kuitenki, kaikitenki,
Mieleni minun tekewi,
Aiwoni ajattelewi;
Mieli käyä metsolassa,
Metsän mettä juoakseni.
Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Mielikki metsän emäntä,
Tellerwo Tapion waimo!
Kytke kiinni koiriasi,
Rakentele rakkiasi,
Kuusamisehen kujahan,
Talasehen tammisehen.
Silmät silkillä sitele,
Päätä kääri palmikoilla,
Hampahat meellä hauo,
Suuwieret sulalla woilla;
Jottei haise miehen henki,
Tuuhua urohon tunti,

Tullessani tanhuille,
Salon ohtosen owille.
  Ohtonen metsän omena,
Metsän kaunis källeröinen!
Kun kuulet minun tulewan,
Miehen aimo astelewan,
Kytke kynnet karwohisi,
Hampahat ikenihisi,
Jotet koske konnanana,
Liikuta lipeänänä.
  Niin sie ohto pyörtelete,
Mesikämmen kääntelete,
Kuni pyy pesänsä päällä,
Hanki hautomaisillansa."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Jo tuossa ohon tapasi,
Säterisen sängyt kaasi,
Siat kultaset kumosi;
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Ole kiitetty jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit ohon osaksi,
Salon kullan saalihiksi.
Jos lähen ohon owille,
Tasakärsän tanhuille,
Pikkusilmäsen pihalle,
Katsellani kultoani;
Lyhyt on jalka, lysmä polwi
Tasakärsä talleroinen.

Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Elä suutu suottakana,
En minä sinua kaannut.
Itse wierit wempeleltä,
Hairahit hawun selältä,
Puhki puiset kaatiosi,
Halki paitasi hawusen;
Sykysyiset säät lipiät,
Päiwät talwiset pimiät.
  Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Wiel'on maata käyäksesi,
Kangasta kawutaksesi;
Lähes nyt kuulu kulkemahan,
Metsän auwo astumahan,
Sinisukka sipsomahan,
Käymähän käpiä kenkä,
Näiltä pieniltä pihoilta,
Kapeilta käytäwiltä,
Urohisehen wäkehen,
Miehisehen joukkiohon.
Siell' on aitta ammon tehty
Hopeaisille jaloille,
Kultasille patsahille,
Jonne wiemme wierahamme,
Kuletamme kultasemme.
Ei siellä pahoin pietä;
Sima siellä syötetähän,
Mesi nuori juotetahan.

Lähe nyt tästä kun lähetki,
Tästä pienestä pesästä,
Risusilta pääaloilta,
Hawusilta wuotehilta,
Punasille polstarille,
Sängylle säteriselle,
Alla kuulun kurkihirren,
Alla kaunihin katoksen.
Niin sä luikkahos lumella,
Kuni lumme lammikolla;
Niin sä haihaos hawulla,
Kuni oksalla orawa."
Siitä wanha Wäinämöinen
Astu soitellen ahoja,
Kangasta kajahutellen,
Salon ohtosen keralla.
Itse soitteli somasti,
Kajahutti kaunihisti,
Wiiesti weräjän suulla,
Kolmasti kotimäellä.
Jo soitto tupahan kuulu,
Kajahus katoksen alle.
Niin wäki tuwassa wirkki,
Kansa kaunis wieretteli:
"Kuulkootes tätä kumua,
Salon soittajan sanoja,
Käpylinnun kälkytystä,
Metsän piian pillin ääntä."
Wäki pistihen pihalle,
Kansa kaunis kartanolle:

"Mesiänkö metsä anto,
Ilweksenkö maan isäntä,
Koska laulaen tuletta,
Hyreksien hiihtelettä?"
Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sanomiks' on saukko saatu,
Wirsiksi jumalan wilja,
Sillä laulaen tulemma,
Hyreksien hiihtelemmä.
Eikä saukko saatukkana,
Eikä saukko, eikä ilwes,
Itse on kuulu kulkemassa,
Salon auo astumassa,
Waalumassa metsän waahti,
Werkahousu wieremässä.
Terwetän jumala tänne,
Näille pienille pihoille',
Kapehille kartanoille,
Piikojen pitämämaille,
Waimojen wanuttamille.
Kun lienee wihattu wieras,
Owi kiinni otto'ote;
Waan kun lienee suotu wieras,
Owi awoinna pitööte."
Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli:
"Ole kiitetty jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit ohon osaksi,

Salon kullan saatawaksi.
Terwe nyt tänne tultuasi,
Mesikämmen käytyäsi,
Näille pienille pihoille,
Kapehille käytäwille!
Tuota toiwoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kaswinaian,
Saawaksi salon hopian,
Metsän kullan kulkewaksi,
Näille pienille pihoille,
Kapehille käytäwille;
Soiwaksi Tapion torwen,
Metsän pillin piukowaksi.
Toiwoin kun hyweä wuotta,
Katsoin kun kaunista keseä,
Niinkun suksi uutta lunta,
Janhus hankea jaloa,
Neiti miestä mieluhista,
Punaposki puolisoa.
Illat istuin ikkunassa,
Aamut aitan portahalla,
Kuukauet kujaisten suussa,
Talwikauet tanhuilla.
Lumet seisoin tanteriksi;
Tanteret suliksi maiksi,
Sulat maat somerikoiksi,
Somerikot hiesukoiksi,
Hiesukot wihottawiksi."
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:

"Onko miestä ottamahan,
Urosta utelemahan,
Metsolasta saahessani,
Tultua Tapiolasta?"
Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli:
"Ompa miestä ottamassa,
Urosta utelemassa,
Metsolasta saatuasi,
Tultua Tapiolasta;
Jo on wiikon juomat pantu,
Saatu otraset oluet,
Tulewalle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle."
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Minne nyt wiemmä wierahamme,
Kuletamma kultasemme,
Näiltä pieniltä pihoilta,
Kapehilta kartanoilta?"
Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli:
"Tuonne wiettä wierahanne,
Kuletatta kultasenne,
Petäjäisehen pesähän,
Honkasehen huonehesen,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen."
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse wirkki, noin saneli:

"Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Wiel' on maata käyäksesi,
Astuaksesi ahoa.
Lähes nyt kulta kulkemahan,
Hopia waeltamahan,
Kullaista kujoa myöten,
Hopiaista tietä myöten,
Petäjäisehen pesähän,
Huonehesen honkasehen,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen.
Waro'ote waimo rukat,
Kun ei karja kammostuisi,
Pieni wilja wimmastuisi,
Wikoisi emännän wilja,
Tullessa ohon tuwille,
Karwaturwan tungetessa,
Käyessä nenän nykerän.
Pois nyt poiat porstuasta,
Piiat pihtipuolisista,
Uron tullessa tupahan,
Astuessa aimo miehen.
Ellös nyt piikoja pelätkö,
Ellös waimoja warotko,
Sylttysukkia suretko,
Peittopäitä peljästykö;
Mi on akkoja tuwassa,
Ne on kaikki karsinahan,
Miehen tullessa tupahan,

Astuessa aika poian.
  Terwe tännekki jumala,
Tänne pienehen pesähän,
Matalaisehen majahan,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen;
Mihen nyt liitän lintuseni,
Kulettelen kultaseni?"
  Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli:
"Terwe tänne tultuasi,
Mesikämmen käytyäsi,
Tänne pienehen pesähän,
Matalaisehen majahan,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen!
  Tuohon liitä lintusesi,
Kulettele kultasesi,
Petäjäisen pienan päähän,
Rahin rautasen nenähän."
  "Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Jo nyt on tullut turkin tunti,
Karwasi katsantoaika.
El' oo ohto milläkänä;
Ei sua pahoin pietä,
Ei anneta karwojasi
Herjojen hetaleiksi,
Wallatonten waattehiksi."
  Siitä wanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Minne nyt wiemmä wierahamme,
Käwiämme käyttelemmä,
Rahin rautasen nenästä,
Päästä pitkän pintalauan?"
  Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli,
"Tuohon wienet wierahasi,
Kulettanet kultasesi,
Kuparihin kullittuhun,
Waskipohjahan patahan.
  Jo on paat tulelle pantu,
Waskilaiat walkialle;
Wiikon on wetoset tuotu,
Tuotu weet tuonnempata,
Herasesta hettehestä,
Läikkywästä lähtehestä;
Suolat kaukoa katsottu
Saksan salmilta sywiltä,
Souttu suolasalmen kautta,
Laiwan päältä laskettuna.
  Puut on puituna salosta,
Ammon aikana hakattu,
Tuotu tuomiwaaran päältä,
Kuletettu kumpuloilta;
Tuli tullut taiwosesta,
Tullut taiwahan nawalta,
Päältä taiwahan kaheksan,
Ilmalta yheksänneltä."
  Sillon wanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Wiel' on maata käyäksesi,
Polku poimetellaksesi.
Lähes nyt kuulu kulkemahan,
Mies wanha waeltamahan,
Päästä pitkän pintalauan,
Rahin rautasen nenästä,
Kuparihin kullittuhun,
Waskipojahan patahan."
Pata kiehu paukutteli
Täynnä uusia lihoja,
Kokonaista kolme yötä,
Saman werran päiwiäki.
Siitä wanha Wäinämöinen,
Kun oli keitto keitettynä,
Saatu kattilat tulelta,
Waskilaiat walkialta,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Minne nyt liitän lintuseni,
Kulettelen kultaseni,
Kuparista kullitusta,
Waskipohjasta paasta?"
Wäki wastaten sanowi,
Kansa kaunis wieretteli:
"Tuohon liitä lintusesi,
Kulettele kultasesi,
Kupin kultasen kuwulle,

Wain waskisen waralle,
Petäjäisen pöyän päähän.
Petäjäiset tääll' on pöyät,
Wait pöyällä wasesta,
Kupit kullasta siwulla,
Lusikkaiset hopiasta.
Sihen liitä lintusesi,
Kulettele kultasesi,
Simoa sirettämähän,
Olosia ottamahan."
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse wirkki, noin nimesi:
"Ohtoseni lintuseni,
Mesikämmen kääröseni!
Wiel' on matka käyäksesi,
Retki reiahellaksesi.
Lähes nyt kulta kulkemahan,
Rahan armas astumahan,
Kuparista kullitusta,
Waskipohjasta paasta,
Wain waskisen waralle,
Kupin kultasen kuwulle,
Petäjäisen pöyän päähän."
Siitä wanha Wäinämöinen,
Kun oli kupit kukkusilla,
Wait warpalaitehilla,
Itse wirkki, noin nimesi:
"Metsolan metinen muori,
Metsän kultanen kuningas,
Tellerwo Tapion neiti,

Metsän piika pikkarainen!
Tule nyt häihin härkösesi,
Pitkäwillasi pitohin.
Nyt on kystä kystä kyllin syödä,
Kyllin syödä, kyllin juoa,
Kyllin itsessä piteä,
Kyllin antoa kylälle."
  Wäki tuossa noin sanowi,
Kansa kaunis wirteteli:
"Miss' on ohto syntynynnä,
Harwakarwa kaswanunna,
Mistä käyty källeröinen,
Saatuna sinisaparo?
Lietkö saanut saunatieltä,
Kaiwotieltä kaatanunna?"
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei ohto olilla synny,
Eikä riihiruumenilla;
Tuoll' on ohto syntynynnä,
Harwakarwa kaswanunna,
Luona kuun, tykönä päiwän,
Otawaisen olkapäillä,
Seitsentähtisen selällä.
  Ukko kultanen kuningas,
Mies on wanha taiwahinen,
Wisko willasen wesille,
Laski karwan lainehille.
Tuota tuuli tuuwitteli,
Ilma lieto liikutteli,

Ween henki heilutteli,
Aalto rannalle ajeli,
Rannalle salon simasen,
Nenähän metisen niemen.
  Mielikki metsän emäntä,
Tapiolan tarkka waimo,
Juoksi polwesta merehen,
Wyölapasta lainehesen,
Koppo kuontalon wesiltä,
Willat hienot lainehilta.
  Liinoissansa liikutteli,
Helmoissansa heilutteli;
Siitä liitti lintusensa,
Kuletteli kultasensa,
Hopiaisehen wasuhun,
Kultasehen kätkyehen;
Nostatti kapalonuorat,
Lapsen korkian kapalon,
Oksalle olowimmalle,
Lehwälle leweimmälle.
  Tuuwitteli tuttuansa,
Liikutteli lempiänsä,
Kätkyessä kultasessa,
Hihnoissa hopeisissa,
Alla kuusen kukkalatwan,
Kukkalatwan, kultalehwän.
Siinä ohtosen sukesi,
Harwakarwan kaswatteli,
Juuressa nyrynärien,
Luona karkian karahkan,

Wieressä metisen wiian,
Syämessä salon sinisen.
  Wiel' on hampahat haussa,
Kynnet kaikki kaiwoksessa;
Mielikki metsän emäntä,
Tapiolan tarkka waimo,
Läksi hammasta hakuhun,
Kynsiä kyselemähän,
Jukasilta juurikoilta,
Kaskikannoilta kowilta,
Mäen keltaköykämiltä,
Kanarwilta kaswawilta.
  Honka kaswo kankahalla,
Kuusi kummussa yleni,
Hongassa hopiaoksa,
Kuusosessa kultaoksa,
Ne kawo käsin tawotti,
Niistä kynsiä kyhäsi,
Ikeniä istutteli.
  Tuwan tuomisen rakenti,
Laitti huonehen hawusen,
Käski maata talwikauen,
Asua ajat pahimmat,
Ilman soita soutamatta,
Wiitoja witasematta,
Kangasta kapuamatta,
Ahowiertä astumatta.
Sielt' on saatuna hopia,
Kultamme kuletettuna."
  Wäki nuori noin sanowi,

Wåki wanha wieretteli:
"Mitå tehen metså mielty,
Kuta tehen korpi kostu,
Ihastu salon isåntå,
Taipu ainonen Tapio?
Oliko keihon keksimistå,
Eli ampujan aloa?"
  Waka wanha Wåinåmöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Hywin meiån metså mielty,
Hywin meiån korpi kostu,
Ihastu salon isåntå,
Taipu ainonen Tapio.
  Mielikki metsån emåntå,
Tellerwo Tapion waimo,
Heitti kylmille kotinsa,
Asunmaansa autiaksi,
Låksi tietå neuomahan,
Rastia rakentamahan,
Tien wieriå wiittomahan,
Matkoa opastamahan.
Weisti pilkat pitkin maita,
Rasti waarohin rakoja,
Tuli kullan muuttelehon,
Hopian wajehtelohon.
Ei ollut keihon keksimistå,
Eikå ampujan aloa,
Itse wieri wempeleltå,
Horjahti hawun selåltå,
Puhki kultasen kupunsa,

Halki marjasen mahansa;
Risut rikko rintapäänsä,
Hawut watsansa hajotti."
"Ohtoseni ainoseni,
Mesikämmen kaunoseni!
Jo nyt on lässä luien luske,
Luien luske, päien pauke,
Kowa hammasten kolina.
Otan nenän oholtani,
Wainun tuntemattomaksi;
Otan korwan oholtani,
Korwan kuulemattomaksi;
Otan silmän oholtani,
Silmän näkemättömäksi."
Siitä wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Sen nyt miehekси sanoisin,
Urohoksi arweleisin,
Joka umpiluut lukisi,
Sarjahampahat sanoisi,
Alla luisten polwiensa,
Rautasten rusamiensa."
Itse umpiluut lukewi
Sarjahampahat sanowi,
Alla luisten polwiensa,
Rautasten rusamiensa.
Otti hampahat oholta,
Sanan wirkko, noin nimesi;
"Ohtonen metsän omena,
Metsän kaunis källeröinen!

Wiel' on maata käyäksesi,
Saloa samotaksesi.
Lähe nyt kuulu kulkemahan,
Rahan armas astumahan,
Tästä pienestä pesästä,
Matalaisesta majasta;
Tukela on tuwassa olla,
Läyli lasten lämpimessä.
Tästä tänne tie menewi,
Rata uusi urkenewi,
Wasten warwikkomäkeä,
Kohti wuorta korkiata,
Petäjähän pienosehen,
Honkahan hawusatahan;
Hywä siin' on ollaksesi,
Armas aikaellaksesi;
Sihen tuuli turwan tuopi,
Aalto ahwenen ajawi;
Siwullais on siikasaari,
Luonasi lohiapajas.
Sano täältä saatuasi,
Metsolahan mentyäsi:
"Ei siellä pahoin pietty
Urohoisessa wäessä,
Miehisessä joukkiossa;
Sima siellä syötettihin,
Mesi nuori juotettihin,
Oluet ositettihin."
Waka wanha Wäinämöinen
Jo tuosta tuli kotihin;

Wäki nuori noin sanowi,
Kansa kaunis lausutteli:
"Minne nyt saatit saalihisi,
Ehätit erän wähäsi?
Lienet jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna,
Eli suohon sortanunna,
Kankahasen kaiwanunna?"
Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirko, noin nimesi:
"Oisin jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna,
Siinä koirat siirteleisi,
Linnut liiat peitteleisi;
Oisin suohon sortanunna,
Kaiwanunna kankahasen,
Siinä toukat turmeleisi,
Söisit mustat muurahaiset.
Empä jäälle jättänynnä,
Uhkuhun upottanunna,
Enkä suohon sortanunna,
Kankahasen kaiwanunna;
Tuonne saatin saalihini,
Ehätin erän wähäni,
Kultakunnahan kukulle,
Waskiharjun hartiolle;
Panin puuhun puhtahasen,
Honkahan hawusatahan,
Oksille olowimmille,
Lehwille leweimmille,

Ikenin itähän iskein,
Silmin luoen luotehesen,
Kaltoin kaarnapohjasehen;
En latwahan laskenunna,
Siinä tuuli turmelisi,
Ahawa pahoin panisi.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi saatti:
"Anna toisteki jumala,
Wastaki wakainen luoja
Näin näissä elettäwäksi,
Toiste laulaeltawaksi
Näissä häissä pyylypojan,
Pihlajattaren pioissa,
Tuomettaren juomingissa.
  Anna wastaki jumala,
Toisteki totinen luoja
Rastia rakettawiksi,
Puita pilkoteltawiksi
Urohoisessa wäessä,
Miehisessä joukkiossa.
  Anna wastaki jumala,
Toisteki totinen luoja
Soiwaksi Tapion pillin,
Metsän pillin piukowaksi
Näillä pienillä pihoilla,
Kapehilla käytäwillä."

Yheksäskolmatta Runo.

Alkaisi mielihywissään kannelta soittaa Wäinämöinen, waan makaawi wielä meren pohjassa kanteleensa. Saapi rautasen harawan, annaksen merta haroamaan, ei keksi kaonnutta soittoa. Kotia tiellä kuulee koiwun itkewän. Kysyttyä, mitä itki, wastaa koiwu pahoja päiwiä itkewänsä ja kertoilee kaiken mielalansa. Kieltää itkemästä Wäinämöinen wielä iloksi huolten muuttuwan. Laatii paikalla kanteleksi, saapi tammesta naulat ja kielet laulawan neien hiwuksista. Niin istuu uutta kanteletta soittamaan, eikä ollut, jota soitollansa ei saanut liikutetuksi.

Waka wanha Wäinämöinen
Arwelewi aiwossansa:
"Jo nyt soitanto käwisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
Näillä pienillä pihoilla,
Kapehilla käytäwillä,
Waan on kantelo kaonnut,
Iloni ikäti mennyt;
Waan on kantelo kaonnut,
Iloni ikäti mennyt,

Kalasehen kartanahon,
Lohisehen louhikkohon,
Ahin hauin haltioille,
Wellamon ikiwäelle.
Harwon Ahti antanewi,
Kun on kerran keksinynnä."
Waka wanha Wäinämöinen
Meni sepponsa pajahan,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Oi sie seppo Ilmarinen!
Tao rautanen harawa,
Warsi waskinen walaos,
Jolla ma meret haroan
Laposille aallot lasken,
Saaha harppu hauinluinen,
Kantelo kalanewänen,
Kalasesta kartanosta,
Lohisesta louhikosta."
Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Tako rautasen harawan,
Warren waskisen wanuwi;
Tako piit satoa syltä,
Warren wiittä walmisteli.
Siitä wanha Wäinämöinen
Otti rautasen harawan,
Läksi selwille wesille,
Ulapoille aukeille;
Harawoipi rannan raiskat,
Ruowon ruusut, kaislan kaikut,

Tukulle meret tukusi,
Laposille lasketteli.
Eipä löynnyt, ei tawannut,
Hauinluista harppuansa,
Iki mennyttä iloa,
Kaonnutta kanteletta.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Jo kohin kotia astu
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kalella kypärin.
Niin aholla seisotaksen,
Katseleksen, kuunteleksen,
Kuuli koiwun itkewänsä,
Puun wisan wetistelewän.
  Kysytteli, lausutteli:
"Mit' itket wihanta koiwu,
Wesälehti wierettelet,
Wyöhyt walkia walitat?
Ei sua sotahan wieä,
Ei tahota tappelohon."
  Koiwu taiten wastaeli,
Puu wisanen wieretteli:
"Niin ne muutamat sanowi,
Moniahat arwelewi,
Eläwän minun ilossa,
Riemussa remuelewan;
Minä hoikka huolissani,
Ikäwissäni ilotsen,
Panen pakkopäiwissäni.
  Typeryyttä tyhjä itken,

Wajouttani walitan;
Kun olen kowin osaton,
Tuiki waiwanen waraton,
Näillä paikoilla pahoilla,
Lakeilla laitumilla.
  Useinpa minun polosen,
Usein polon alasen,
Paimenet pahat kesällä
Puhki wiiltäwät pukuni,
Halki mahalasen mahani.
Usein minä polonen,
Usein polon alanen,
Näillä paikoilla pahoilla,
Lakehilla laitumilla,
Karsitahan kaskipuiksi,
Pinopuiksi pilkutahun,
Kolmasti tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Miehet allani asuiwat,
Kirwestänsä kitkuttiwat,
Mun polosen pään waralle,
Warten kauloa katalan.
  Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polweni murehin,
Kun olen kowin osaton,
Tuiki waiwanen waraton,
Kowan ilman kohtelossa,
Talwen tullessa tukelan.
  Jopa aina aikaisin
Murhe muowon muuttelewi,

Huoli päätäni panewi,
Kaswot käypi kalwehekſi,
Muistelleſſa mustat päiwät,
Pahat ajat arwelleſſa.
Siitä tuuli tuskat tuopi,
Pakkanen pahimmat päiwät;
Tuuli turkkia tuhuwi,
Lempo lehet leikkoawi,
Jotta aiwan alastonna
Palelen pahalla ſäällä,
Pakkaſen pahan käſiſſä,
Kopriſſa kowan wihurin."
Sano wanha Wäinämöinen:
"El' itke wihanta koiwu,
Weſalehti wierettele,
Wyöhyt walkia walita.
Saan maa itkuſi ilokſi,
Mureheſi muukſi muutan,
Käännän huoleſi huwikſi."
Siitä wanha Wäinämöinen
Weisti käyreä wiſasta,
Koppoa kowasta puusta,
Kanteletta koiwuesta.
Weisteli keſäſen päiwän,
Kalkutteli kanteletta,
Nenäſſä utuſen niemen,
Pääſſä ſaaren terheniſen.
Saip' on koppa kanteletta,
Emäpuu iloa uutta,
Koppa koiwusta lujasta,

Emäpuu wisaperästä.
Siitä wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tuoss' on koppa kanteletta,
Emäpuu iki iloa,
On koppa kowasta puusta,
Emäpuu wisaperästä;
Mistä naulat saatanehe,
Piättimet perittänehe?"
Kaswo tammi tanhualla,
Puu pitkä pihan perällä,
Tammessa tasaset oksat,
Joka oksalla omena,
Omenalla kultapyörä,
Kultapyörällä käkönen.
Niin käki kukahtelewi
Wirkaten sanoa wiisi,
Kukahellen kuuennenki.
Kulta suusta kumpuawi,
Hopia walahtelewi,
Kultaselle kunnahalle,
Hopeaiselle mäelle.
Siit' on naulat kantelehen,
Piättimet wisaperähän.
Waka wanha Wäinämöinen
Siitä noin sanoiksi wirkki:
"Nyt on naulat kantelessa,
Piättimet wisaperässä,
Käen kullan kukkumasta,
Hopiaisen huolinnasta;

Wielä uupuwi wähäsen,
Wiittä kieltä kanteloinen;
Mistä kielet saatanehe,
Jouhet jouatettanehe?"
  Itki immikkö aholla,
Nuori neitonen norolla;
Eipä impi itkenynnä,
Ei warsin ilonnukkana.
Laulo iltansa kulukſi,
Auringon alimenokſi,
Miehen toiwossa tulewan,
Sulhon saawan suosiossa.
  Waka wanha Wäinämöinen
Kuulewi kujertelewan,
Lapsukaisen laulelewan;
Sanan wirko, noin nimesi:
"Anna impi hapsiasi,
Neitonen hiwuksiasi;
Tuo minulle hiwusta wiisi,
Kuusi hastasi kuleta,
Saisin kielet kantelehen,
Äänyet iki ilohon."
  Anto impi hapsiansa,
Neitonen hiwuksiansa;
Antopa hiwusta wiisi,
Kuusi hastansa kuletti.
Siit' on kielet kantelessa,
Äänyet iki ilossa.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Itse rupesi runoille,

Istuwi ilon teolle,
Kiwiſelle portahalle,
Petäjäiſen pienan päähän,
Rahin rautaſen nenähän.
Sowitteli ſoittoanſa,
Laaitteli lauluanſa,
Pani ſoiton ſoittamahan,
Laski äänen laulamahan.
Jop' on wirkki puu wiſanen,
Weſalehti leikittäwi,
Kukkuwi käköſen kulta,
Hiwus impyen iloſi.
Sormin ſoitti Wäinämöinen,
Kielin kanterwo pakaſi;
Notkot nouſi, mäet aleni,
Ylähäiſet maat aleni,
Alahaiſet maat yleni,
Wuoret waskiſet wawahti,
Kaikki kalliot kajahti,
Kannot hyppi kankahilla,
Kiwet rannalla rakoili,
Mäellä pelmuſi petäjät.
Kuuluwi ſoria ſoitto,
Kuulu kuutehen kylähän,
Pitäjähän ſeitſemähän.
Lintuja liki tuhatta
Lenti luokſi Wäinämöiſen,
Luokſi laulajan urohon.
Kotka kun kotona kuuli
Sen ſuloſen Suomen ſoiton,

Heitti pentunsa pesähän,
Länti mailta wierahilta,
Kanteletta kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
  Korwen ukko koirinensa
Tanssiwi tasajalassa,
Tehessä isän iloa,
Soitellessa Wäinämöisen.
  Siinä wanha Wäinämöinen
Kyllä soitteli somasti,
Kajahutti kaunihisti;
Kun han soitteli kotona,
Huonehessa honkasessa,
Niin katot kajahteliwat,
Ikkunat ilotteliwat,
Silta soitti sorsanluinen,
Laki kultanen kulisi.
Kuu han kulki kuusikossa,
Waelti petäikössä,
Kuusoset kumartelihen,
Männyt määllä käänteliheen,
Käpöset keolla wieri,
Hawut juurelle hajosi.
  Kun han liikahti lehossa,
Lehot leikkiä pitiwät;
Kun han astahti aholle,
Kukat kulkiwat kutuhun,
Wesat nuoret notkahteli.

Kolmekymmenes Runo.

Wäinämöinen ja Joukahainen tapaawat toinen toiſenſa tiellä. Joukahainen itſenſä parempana pitäwä ei wäistä ja alkaa kaikenlaiſia kertoella, josta ymmärtäiſi toinenki jo ylewämmän kohanneenſa. Wasta wiimmen Joukahaiſen maailman alkutöitä muistellesſa ſanoo Wäinämöinenki tietonſa, itſenſä näissä töissä oſallisna olleen. Wieläkänä ei heittäwä Joukahainen uhkaa Wäinämöiſen laululla woittaa. Tästä ſyäntyy Wäinämöinen ja laulaa paikalla kainaloista asti maan ſiſähän Joukahaiſen. Jo tuskautuwa Joukahainen rukoilee Wäinämöistä itſiänſä wapahuttamaan luwaten eſinnä muita ja wiimmen ainoan ſiſarenſa lunnaakſi. Päästää miehen Wäinämöinen. Joukahainen itkien kotiin, äitillenſä kertoo jo ſiſarenſa Wäinämöiſelle luwanneen. Ei olewan itkettäwätä, emo, jo kauan toiwoneenſakin Wäinämöistä langokſenſa.

Waka wanha Wäinämöinen
Matkojanſa mittelewi,
Toinen nuori Joukahainen
Ajoa ſuhuttelewi.
Tulit tiellä wastatusten,

Nahis puuttu rahkehesen,
Aisa aisahan takeltu,
Wemmel wempelen nenähän.
Wesi tippu wempelestä,
Raswa rahkehen nenästä.
Siinä seiso Wäinämöinen,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Siirry tieltä Joukahainen,
Sie olet nuorempi minua."
Se on nuori Joukahainen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Wähä miehen nuoruesta,
Nuoruesta, wanhuesta,
Kenpä tieolta parempi,
Sen on tiellä seisominen;
Kenpä tieolta wähempi,
Sen on tieltä siirtyminen."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Kun ollet tieolta enämpi,
Sano korwin kuullakseni,
Mitäpäs enemmän tieät."
Sano nuori Jotkahainen:
"Tieänpä minä jotaki:
Pohjola porolla kynti,
Etelä emähewolla,
Takalappi tarwahalla.
Siiall' on siliät pellot,
Tawilla laki tasanen;
Hyw' on hylkehen eleä,
Juopi wettä wiereltänsä,

Luotahan lohia syöpi,
Siwultansa siikasia.
  Hauki hallalla kutewi,
Suukonna kowalla säällä;
Ahwen arka märkähäntä
Syksyt sywillä uipi,
Kesät kuiwilla kutewi;
Käypi särki säärtä lyöden,
Lohi konstin koipiellen."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Niin mitä enemmän tieät,
Ulommaksi arwaelet?"
  Sano nuori Joukahainen:
"Tieän siitäki etemmä,
Ulommaksi arwaelen:
Puut pitkät Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla.
  Paju on puita ensimmäinen,
Paju puita, mätäs maita,
Kiiskinen ween kaloja,
Ilman lintuja tiainen,
Kyytöläinen käärmehiä.
  Tulen synty taiwosesta,
Wuoresta wetosen synty,
Alku rauan ruostehesta."
  Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Niin mitä enemmän tieät,
Ulommaksi arwaelet?

Sano tarkkoja tosia,
Muisteloita muinosia."
  Sano nuori Joukahainen:
"Tieän kuitenki wähäsen,
Muistan ajan muutamanki:
Muistan meret kynnetyksi,
Kalahauat kaiwetuksi,
Siweret sywennetyksi,
Sarkajaot sauotuksi,
Mäet mullermoitetuksi,
Wuoret luowuksi kokohon,
Ilman pielet pistetyksi,
Taiwon kaaret kannetuksi,
Taiwoset tähytetyksi."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Lapsen tieto, naisen muisti,
Ei ole partasuun urohon.
Omat on meret kyntämäni,
Meren kolkot kuokkimani,
Kalahauat kaiwamani,
Siweret sywentämäni,
Sarkajaot sauomani,
Mäet mullermoittamani,
Kiwät luomani kokohon;
Olin ma miessä kolmantena
Ilman pieltä pistämässä,
Taiwon kaarta kantamassa,
Taiwoa tähyttämässä."
  Siinä nuori Joukahainen

Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tieän wieläki wähäsen,
Ulommaksi ymmärtelen;
Tuonne laulan tuhman miehen,
Laulan lastuiksi wesille,
Lumpehiksi lainehille."
Siitä suuttu Wäinämöinen,
Siitä suuttu ja häpesi.
Itse loihen laulamahan,
Sai itse sanelemahan;
Ei oo laulut lasten laulut,
Lasten laulut, naisten naurut,
Waan on partasuun urohon,
Joit' ei laula kaikki lapset,
Eikä poiat puoletkana,
Kolmannetkana kosiat,
Nykysessä nuorisossa,
Polwessa ylenewässä.
Laulo wanha Wäinämöinen,
Järwet läikky, maa järisi,
Wuoret waskiset wapisi,
Paaet wahwat paukahteli,
Kiwilinnat liikahteli,
Tornit maahan torkahteli,
Portit Pohiolan repesi,
Ilman kaaret katkieli.
Laulo nuoren Joukahaisen,
Laulo suohon suoniwöistä,

Niittuhun nisälihoista,
Kainaloista kankahasen.
  Laulo koiran Joukahaisen
Kynsin kylmähän kiwehen,
Hampahin wesihakohon;
Laulo jousen Joukahaisen
Kaariksi wesien päälle;
Laulo nuolet Joukahaisen
Hawukoiksi kiitäwiksi;
Laulo pystysän kypärin
Otawaisten olkapäille;
Laulo haljakan sinisen
Hattaroiksi taiwahalle;
Laulo ussakan utusen
Halki taiwahan tähiksi.
  Itse nuori Joukahainen
Jo on suossa suoniwöistä,
Niitussa nisälihoista,
Kainalaista kankahassa.
Se siitä hywin pahastu,
Toki wiimmen tuskautu,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Oi sie wiisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen!
Pyörrytä pyhät sanasi,
Peräytä lausehesi,
Päästä tästä pälkähästä,
Tästä seikasta selitä."
  Se on wiisas Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Niin mitä minulle annat,
Kun pyörrän pyhät sanani,
Peräytän lauseheni?"
Sano nuori Joukahainen:
"Ompa mulla kaarta kaksi,
Toinen tarkka ammunnalta,
Toinen lyömähän riwiä;
Ota niistä jompikumpi."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Katson ma päälle kaariesi;
Huolin hurja jousistasi;
On kaari itselläniki
Kahta mointa kallihimpi,
Kahta kolmia parempi.
Ei ole kaaren kantajoa,
Eikä nuolen noutajoa;
Mitä annat lunnahaksi?"
Sano nuori Joukahainen:
"On minull' oritta kaksi,
Toinen tarkka askelelta,
Toinen käymähän ripiä;
Ota niistä jompikumpi,
Päästä tästä pälkähästä
Tästä seikasta selitä."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Katson päälle orittesi,
Suren sukkajalkojasi;
On ori itselläniki
Kahta kolmia parempi,

Wiittä kuutta wirkiämpi,
Jonk' on lampi lautasilla,
Wesi selwä selkäluilla,
Syö se heinät hettehestä,
Ween pilwestä pitäwi.
  Ei ole oron ottajoa,
Suwikunnan suitsioa,
Warsan wiejeä waolle;
Mitä annat lunnahaksi?"
  Sano nuori Joukahainen:
"On mulla sisar koissa,
Jok' on warrelta walittu,
Sekä kaunis kaswannolta;
Annan ainoan sisaren,
Lainoan emoni lapsen,
Polwiseksi puolisoksi,
Wanhan päiwäsi waraksi,
Sie pyörrä pyhät sanasi,
Peräytä lausehesi,
Päästä tästä pälkähästä,
Tästä seikasta selitä."
  Sillon wanha Wäinämöinen
Pyörrytti pyhät sanansa,
Perähytti lausehensa.
  Itse nuori Joukahainen,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Itkeä wetistelewi,
Kotihinsa tullessansa.
  Isä pääty ikkunassa,

Emo aittojen wajoilla.
Emo ennätti kysyä,
Waimo wanha tutkaella:
"Mitä itket poikueni,
Waiwan nähtyni walitat.
　Sano nuori Joukahainen:
"Ohoh maammo kantajani,
Oi emo ylentämäni!
Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja wetistäjällä.
Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polweni murehin,
Annon ainoan sisaren,
Lainasin emoni lapsen,
Wanhalle Wäinämöiselle,
Ikuiselle tietäjälle.
Annon wanhalle waraksi,
Turwaksi tutisewalle."
　Emo kahta kämmentänsä,
Hyrehti molempiansa,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Ellös itke poikueni,
Ei ole itettäwiä;
Tuota toiwoin tuon ikäni,
Puhki polweni halasin,
Suwukseni suurta miestä,
Wäwykseni Wäinämöistä,
Laulajoa langokseni."

Yhesneljättä Runo.

Wäinämöinen metsässä, wastan taitannassa tapaa Joukahaisen sisaren. Warottaa tyttöä tästä= lähin waan hänelle mielimäänsä. Tyttö wesisilmis= sä kotiin, äitillensä kertoo metsässä Kalewaisen tulleen, häntä itsellensä kaswamaan käskeneen. Emo tyttöänsä kieltää millä`säkään olemasta, ait= taan menemään ja siellä parahisin waatteisin puke= maan. Tyttö emonsa silmiltä pihalle, siellä yhä itkee wetistelee. Kysywälle emolle mitä yhtäläiseen itki wastaa ennen meren pohjaanki kun wanhalle Wäinämöiselle menewänsä. Niin katosi mereen tyt= ti. Tuli nyt emonki wuoro itkeä; itki jotta kol= me kokonaista jokea kyyneleistä kaswo. Waan tytti Wäinämöisen moniaasti onkiessa puuttu kalana onkeen. Wäinämöinen esinnä kyllä ouoksi katsoo, wiimmen luulee lohekst. Ottaa weitsen, alkaa hal= ki leikata, niin kala käsistä loiskahti mereen ja il= mottihen. Pyytää Wäinämöinen wielä toiste tu= lemaan; ei tullut. Niin Wäinämöinen kylläki mu= rehtii, kun ei älynnyt pitää kauan kaiwattua tyt= töä. Wielä unissaki kuwailee jo olewan tytön saa= mattomassa.

Sisar nuoren Joukahaisen,
Ainoa emonsa lapsi,

Läksi wastoa metsästä,
Wastan päitä warwikostä.
Taitto wastan taatollensa,
Toisen taitto maamollensa,
Kolmatta kohotteleksen
Nuorimmalle weiollensa.
Tuli wanha Wäinämöinen,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kaswa tyttö minussa mielin,
Elä muissa nuorisoissa;
Kaswa kaioissa somissa,
Weny werkawaattehissa,
Kaswa leiwän kannikalla,
Wehnäleiwän wiploisilla."
Neiti itkien kotihin,
Kallotellen kartanolle.
Isä pääty ikkunassa
Kirweswartta wuolemassa:
"Mitä itket tytti raukka,
Tytti raukka, neiti nuori?"
"Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja wesistäjällä.
Sitä itken taattoseni,
Kirpo risti rinnaltani,
Kari wyöstäni karisi;
Rinnalta hopiaristi,
Kari kulta wyöhyestä."
Weljekset weräjän suussa
Laitioita laatimassa:
"Mitä itket sisko raukka,

Sisko raukka, neiti nuori?"
"Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja wesistäjällä.
Sitä itken weikkoraukat,
Kirpo sormus sormestani,
Helmet kaulasta helisi;
Kultasormus sormestani,
Kaulasta hopiahelmet."
Sisarekset sillan päässä
Wyötä kullaista kutowat:
"Mitä itket sisko raukka,
Sisko raukka, neiti nuori?"
"Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja wesistäjällä.
Sitä itken siskoraukat,
Kirpo kullat kulmiltani,
Hopiat hiwuksiltani,
Sinilangat silmiltäni,
Punalangat pääni päältä."
Emo aitan kynnyksellä
Woita kirnussa pesewi:
"Mitä itket tytti raukka,
Tytti raukka, neiti nuori?"
"Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja wesistäjällä.
Sitä itken maammoseni,
Läksin wastoa metsästä,
Wastan päitä warwikosta;
Taiton wastan taatolleni,
Toisen taiton maamolleni,

Kolmatta kohottelimma
Nuorimmalle weiolleni,
Osmonen norosta nouſi,
Kalewainen kastemailta:
"Kaswa neiti minuſſa mielin,
Elä muiſſa nuoriſoiſſa;
Kaswa kaioiſſa ſomiſſa,
Weny werkawaattehiſſa,
Kaswa leiwän kannikalla,
Weny leiwän wiploſilla."
"El' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana;
Astu aittahan mäellä,
Kalkuttele kartanolle;
Kolm' on aittoa mäellä,
Awaos parahin aitta.
Syö ſie ſiellä wuoſi woita,
Tulet muita muolahampi;
Syö toinen ſian lihoa,
Tulet muita ſirkiämpi;
Kolmas kuore kokkaroita,
Tulet muita kaunihimpi.
Siell' on arkku arkun päällä,
Lipas lippahan lomaſſa;
Arwaos parahin arkku,
Kimahuta kirjokanſi,
Siin' on kuuſi kultawyötä,
Seitſemän ſinihamoista.
Pane päälleſi parainta,
Komehinta kaulalleſi,

Kipeintä rinnoillesi,
Warrellesi walkeinta."
Meni itkien pihalle,
Kallotellen kartanolle.
Illat itki ikkunassa,
Aamut aitan kynnyksellä,
Päiwäkauet kartanolla,
Kuukauet kujaisten suilla,
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"En minään ennen ollut
Mustin muita neitosia,
Kalpeampi ween kaloja,
Tulin muita mustemmaksi,
Kalpeammaksi kaloja."
Meni emo katsomahan
Kolme yötä oltuansa:
"Mitä itket tytti raukka,
Nuorra saatuna walitat?"
"Ompa syytä itkiällä,
Waiwoja walittajalla;
Sitä itken maammoseni,
En mä wanhalle menisi,
Ikiwanhalle waraksi,
Turwaksi tutisewalle,
Suojaksi sopun kululle;
Menisin minä merehen,
Alle aawojen sywien,
Sisareksi siikasille,
Weikoksi ween kaloille.

Hyw' ompi meressä olla,
Alla aaltojen asua,
Sisarena siikasilla,
Weikkona ween kaloilla;
Siika silmäni pesisi;
Hauki pääni harjoaisi."
Meni aittahan mäellä,
Kallotteli kartannolle.
Kolm' on aittoa mäellä,
Aukasi parahan aitan.
Siell' on arkku arkun päällä,
Lipas lippahan lomassa.
Aukasi parahan arkun,
Kimahutti kirjokannen;
Löysi kuusi kultawyötä,
Seitsemän sinihamoista.
Pani kullat kulmillensa,
Hopiat hiwuksillensa,
Sinilangat silmillensä,
Punalangat päänsä päälle.
Pani päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
Ripehintä rinnoillensa,
Warrellensa walkehinta.
Siitä syöstihen merehen,
Alle aawojen sywien,
Sisareksi siikasille,
Weikoksi ween kaloille.
Emo aittahan tulewi
Kolme yötä oltuansa:

"Minn' on saanut tytti raukka?
Jo on kuollut tytti raukka;
Mennyt lietohon merehen,
Alle aawojen sywien,
Sisareksi siikasille,
Weikoksi ween kaloille.
Sisarena siiat syöpi,
Ween kalat weikkonansa."
Siitä emo itkemähän,
Kyynelwierus wieremähän.
Wieri kyynel, wieri toinen,
Wieri wetrehet wetensä,
Ihopäillä itkewillä,
Muheilla muotopäillä,
Wieri poskille poloseu.
Wieri kyynel, wieri toinen,
Wieri wetrehet wetensä,
Polosilta poskiltansa,
Ripeille rinnoillensa.
Wieri kyynel, wieri toinen,
Wieri wetrehet wetensä,
Ripehiltä rinnoiltansa,
Hienosille helmoillensa.
Wieri kyynel, wieri toinen,
Wieri wetrehet wetensä,
Hienosilta helmoiltansa,
Sulkkusille sukkasille.
Wieri kyynel, wieri toinen,
Wieri wetrehet wetensä,
Sulkkusilta sukkasilta,

Kautokengän kantasille.
  Wieri kyynel, wieri toinen,
Kauto wetrehet wetensä,
Kautokengän kantasilta,
Maahan alle jalkojensa.
Wieri maahan maan hywiksi,
Wetehen ween hywiksi.
  Niin kaswo jokea kolme
Yhen ihmisen itusta,
Yhen immen kyyneleistä.
Kaswawi joka jokehen
Kolme koskea kowoa,
Yhen ihmisen itusta,
Yhen immin kyyneleistä.
Kaswo kolmin luotoloita
Joka kosken kuohumille;
Kolmin koiwuja yleni
Joka luowon partahalle;
Sai siitä käkeä kolme
Koiwuloihin kukkumahan.
Yksi kukku lemmen, lemmen,
Lapselle lemmettömälle,
Toinen kukku armon, armon,
Armottomalle emolle,
Kolmas kukku sulhon, sulhon,
Sulhottomalle tytölle.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Oli ongella olia,
Käeksellä käänteliä,
Nenässä utusen niemen,

Päässä saaren terhenisen.
  Otti ongen taskustansa,
Wäkärauan wäskystänsä;
Ongetteli ongellansa,
Takrallansa tarkotteli.
Wapa waskinen wapisi,
Hopiainen siima siuku,
Nuora kultanen kulisi.
  Jo päiwänä muutamena,
Huomenna monikahana,
Kala otti onkehensa,
Tarttu takrarautahansa.
Sen weti wenosehensa,
Talu talkapohjahansa.
  Katselewi, kääntelewi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mi on kummasen kuwannut?
Emp' on tuota tuonekkana.
Siliähk' on siikaseksi,
Kuliahka kuujaseksi,
Haliahka haukiseksi,
Ewätön emäkalaksi,
Räpylätön hylkeheksi,
Ihala imehnoseksi,
Pääriwaton neitoseksi,
Wyötön Wäinön tyttöseksi,
Korwiton kotiomaksi;
Luonnonko lohikalaksi?"
  Wyöll' on weitsi Wäinämöisen,
Pää hopia huotrassansa,

Lohi leikkaellaksensa,
Kala palstoin pannaksensa,
Satronaisiksi saroiksi,
Lohisiksi lounahiksi,
Paaston ajaksi paloiksi.
Alko lohta leikkaella,
Weitsin wiilteä kaloa;
Lohi loiskahti merehen,
Kala kirjo kimmeltihen,
Pohjasta punasen purren,
Emästä eriwenehen.
Äsken päätänsä ylenti,
Oikiata olkapäätä,
Wasempia warpahia,
Sormia nimettömiä,
Wihurilla wiiennellä,
Kupehella kuuennella.
Nosti kättä oikiata,
Näytti jalkoa wasenta,
Seitsemmännellä selällä,
Aallolla yheksännellä.
Sieltä noin sanoiksi wirkki:
"Ohoh sinua ukko utran!
Kun et tuntenut piteä
Ween wiimmeistä tytärtä,
Ahin lasta ainokaista,
Wellamon wetistä neittä.
En ollut lohi punanen;
Olin sisar Joukahaisen,
Kuta pyyit kuun ikäsi,

Puhki polwesi halasit.
  Enk' ollut minä tulewa
Lohi leikkoallaksesi,
Kala wiploin wiilläksesi,
Eli palstoin pannaksesi,
Aamusiksi atrioiksi,
Murkkinaisiksi muruiksi,
Lohisiksi lounahiksi,
Paaston ajaksi paloiksi."
  Sano wanha Wäinämöinen:
"Miksi sie tulit minulle."
  "Olinpa minä tulewa
Kainaloiseksi kanaksi,
Ikuseksi istujaksi,
Polwiseksi puolisoksi.
Tulin wanhalle waraksi,
Turwaksi tutisewalle,
Sun sian lewittäjäksi,
Pään alasen laskiaksi,
Pirtin pienen pyyhkiäksi,
Lattian lakasiaksi,
Tulen tuojaksi tupahan,
Walkian wirittäjäksi,
Olutkannun kantajaksi,
Atrian asettajaksi."
  Sano wanha Wäinämöinen
Alla päin pahoilla mielin:
"Oi sie sisar Joukahaisen!
Woi sie tulla toinen kerta."
  Ei eneä tullukkana,

Itse aaltohin aleni.
Tuonne waipu wastikänä,
Ween kalwosta katosi,
Kiwen kirjawan sisähän,
Maksan karwasen malohon.
  Siitä wanha Wäinämöinen
Alla päin pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Kotihinsa tullessansa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh hullu hulluuttani,
Mieleltä wäheyttäni!
Olipa minullai mieltä,
Ajatusta annettuna,
Syäntä suurta surwottuua;
Oli ennen aikoinansa,
Waan ei nyt nykysin aion.
Nyt on mieli melkiässä,
Ajatukset arwosessa,
Kaikki toimi toisialla.
Jota toiwoin tuon ikäni,
Puhki polweni halasin,
Äsken tuli onkeheni,
Tarttu takrarautahani,
Waan en tuntenut piteä,
Ween wiimmeistä tytärtä,
Ahin lasta ainoata,
Wellamon wetistä neittä.
  Sano nyt Untamo unesi,
Makuhusi maan wenyjä,

Missä Wuojela eläwi,
Neiot Wellamon wenywi."
Sano Untamo unensa,
Makuhunsa maan wenyjä:
"Tuolla Ahtola asuwi,
Neiot Wellamon wenywi,
Alla aaltojen sywien,
Selässä meren sinisen,
Kirjawan kiwen sisässä,
Maksan karwasen malossa.
Siellä Ahtola asuwi,
Neiot Wellamon wenywi,
Pikkusessa pirttisessä,
Kamarissa kaitasessa,
Saan lukkojen takana,
Tuhansin awaimien."

Kahesneljättä Runo.

Marjatta kauan neitenä kotona ollut joutuu paimeneen, syöpi kummanlaisen marjan, josta hänelle syntyy poika. Tuoan pappi lasta ristimään, kysyy pappi ku saataisi isättömän poian tuomariksi. Saahaan wanha Wäinämöinen, tuomitsee poian suohon wietäwäksi. Aukasee suunsa kaksiwiikkonen lapsi ja pakisee jo wäärin tuominneeksi. Siittä suuttuwa Wäinämöinen jo laulaksen poies eläwien luota, kantelen ainoastansa muistoksi jälelle jättäwä.

Marjatta koria kuopus
Kaswo koissa korkiassa;
Hirren kynnystä kulutti
Hienosilla helmoillansa,
Kamanoa kaksi hirttä
Pätöwillä pääriwoilla,
Siltalauan lattioa
Kautokengän kantasilla.
Marjatta koria kuopus
Aina piikuen pitänyt,
Aina ollut neityenä,
Pantu on lehmän lypsentähän.
Lypsi lehmät leppehesti,
Muut on kaikki lehmät lypsi,
Senpä heitti lypsämättä,

Ku oli häirynyt härille.
Marjatta koria kuopus;
Aina piikuen pitänyt,
Aina ollut neityenä,
Oli kirkkohon menewä.
Sai oronen waljahisin,
Puna puikkojen etehen,
Ei istu oron rekehen.
Pantu on tamma waljahisin,
Ruskia reen etehen,
Ei istu rekehen tamman,
Jok' oli ollut upehilla.
Pantu on ruuna waljahisin
Puhas puikkojen etehen,
Niin istu rekehen ruunan,
Sillä kirkkohon ajawi.
Marjatta koria kuopus
Aina piikuen pitänyt,
Aina ollut neityenä,
Pääty karjan paimeneksi,
Läksi lammasten keralle.
Pah' on olla paimenessa,
Tyttölapsen liiatenki;
Mato heinässä matawi,
Sisiliskot siuottawi.
Ei mato matanutkana,
Sisilisko siuottanna,
Oli marjanen mäellä,
Punapuola kankahalla.
Niin marja mäeltä huuti,

Punapuola kankahalta:
"Tule neiti poimimahan,
Tinarinta riipomahan;
Wyö waski walitsemahan,
Ennen kun etona syöpi,
Mato musta muikkoawi."
  Marjatta koria kuopus
Meni marjan katsontahan,
Punapuolan poimentahan.
Keksi marjasen mäeltä,
Punapuolan kankahalta:
"On marja näkemiähän,
Puola ilmoin luomiahan;
Alahahko maasta syöä,
Ylähähkö puuhun nosta."
  Tempo kartun kankahalta,
Sillä marjan maahan sorto;
Kirpo marjanen mäelle,
Siitä mäelle seisotaksen.
  "Nouse marja helmoilleni!"
Nousi marja helmoillensa.
  "Nouse marja wyöni päälle!"
Nousi marja wyönsä päälle.
  "Nouse marja rinnoilleni!"
Nousi marja rinnoillensa.
  "Nouse marja huulilleni!"
Nousi marja huulillensa;
Huuliltansa kielellensä,
Kieleltä keruksihinsa,
Siitä watsahan walahti.

Marjatta koria kuopus
Siitä tyyty, siitä täyty,
Siitä paksuksi panihen,
Lihawaksi liittelihen.
Kanto kohtua kowoa,
Watsan täyttä waikiata,
Ympäri yheksän kuuta,
Kuuta puolen kymmenettä.
Niin kuulla kymmenennellä
Waimon waiwaksi tulewi,
Painuwi pakolliseksi,
Watsan täysi waikiaksi.
Siitä meiän Marjatta
Jo tuossa ajattelewi,
Minne mennä, kunne käyä,
Kusta kylpyä kysellä.
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Piltti pieni piikaseni!
Lähe kylpyä kylästä,
Saunoa Sariolasta,
Jossa huono hoiwan saisi,
Awun ange tarwitseisi."
Piltti pienin piikojansa,
Paras palkkalaisiansa,
Hywä kielas käskeäkki,
Kepiä kehuttoaki,
Koprin helmansa kokosi,
Käsin kääri waattehensa,
Sekä juoksi, jotta joutu,
Ruman Ruotuksen tupahan.

Ruma Ruotus paitulainen
Syöpi, juopi pöyän päässä,
Päässä pöyän paiollahan,
Aiwan aiwinaisillahan.
Ruma Ruotuksen emäntä
Lieho sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Eläwi hywän tawalla.
Sano Piltti pieni piika:
"Läksin kylpyä kylästä,
Saunoa Sariolasta,
Jossa huono hoiwan saisi,
Awun ange tarwitseisi."
Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kellen kylpyä kyselet,
Kellen aihelet apua?"
Sano piltti pieni piika:
"Kysyn muorille kotona."
Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan wirko, noin nimesi:
"Ei kylyt kylähän joua;
On kylpy Kytömäellä,
Huone hougikkokeolla,
Johon portto poiat saapi,
Tuulen lautta lapset luopi."
Piltti pieni piikojansa
Sekä juoksi, jotta joutu,
Sano tuonne tultuansa
Luoksi muorinsa kotona:

"Eule kylpyä kylässä,
Saunoa Sariolassa.
  Ruma Ruotus paitulainen
Söip' on joip' on pöyän päässä,
Päässä pöyän paiollahan,
Aiwan aiwinaisillahan,
Ruma Ruotuksen emäntä
Lieho sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Eläen hywän tawalla.
Mie sanoin sanalla tuolla:
Läksin kylpyä kylästä,
Saunoa Sariolasta,
Jossa huono hoiwan saisi,
Awun ange tarwitseisi.
  Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan wirko, noin nimesi:
Kellen kylpyä kyselet,
Kellen aihelet apua?
Mie sanoin sanalla tuolla:
Kysyn muorille kotona.
  Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
Ei kylyt kylähän joua;
On kyly Kytömäellä,
Huone hongikkokeolla,
Johon portto poiat luopi,
Tuulen lautta lapset saapi."
  Siitä meiän Marjatta
Itse tuon sanoiksi wirkki:

"Lähteä minun tulewi,
Niinkuin muinenki kasakan,
Eli orjan palkollisen."
Wiepi wastan warjossansa,
Lehen lempisuojassansa,
Astua taputtelewi
Huonehesen hongikolle,
Tallihin Tapiomäelle.
Niin sano sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Henkeäs hywä hewonen,
Huokoas wetäjä warsa!
Watsan kautta waiwaloisen,
Kylylöyly löyhäytä,
Sauna lämpönen lähetä,
Jotta huono hoiwan saisi,
Awun' ange tarwitseisi."
Henkäsi hywä hewonen,
Huokasi wetäjä warsa,
Watsan kautta waiwallisen.
Min hewonen henkeäwi,
Se on luotu kylyn löyly,
Wesi wiskattu wiaton.
Siitä meiän Marjatta
Kylpi kylyn kyllältänsä,
Watsan löylyn wallaltansa.
Saip' on tuonne poikuensa
Heinille kesäteoille,
Suorajouhen soimen päähän.
Siitä meiän Marjatta

Otti poian polwillensa,
Lapsen lannepuolellensa.
Kaswatteli poiuttansa,
Kullaista omenuttansa,
Hopiaista sauoansa,
Alla seulan seulottawan,
Alla korwon kannettawan,
Alla jauhawan kiwosen,
Alla juoksewan jalaksen.
Siitä meiän Marjatalle
Kaswo poika kaunokainen,
Ei tietä sukua sillä;
Iso kutsu Ilmoriksi,
Emo ehtopoiaksehen,
Weljet wennon joutioksi,
Sisaret sotijaloiksi,
Muu pere nimettömäksi.
Etsittihin ristiätä,
Katsottihin kastajata;
Tuli pappi ristimähän,
Wirokannas kastamahan,
Palwonen pitelemähän.
Sepä tuon sanoiksi wirkki:
"Ketä tuohon tuotaisi
Tuon on tuhman tuomariksi?"
Tuotu on wanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän ikuinen.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Poika suolle wietäöhö,
Puulla päähän lyötäöhö,

Tangolla tapettaoho."
Puhu poika puolikuinen,
Kaksiwiikkonen kajahu:
"Ohoh ukko ulkomainen,
Wirokannas Karjalainen!
Kun olet tuhmin tuominnunna,
Wäärin pitännä lakia."
Pappi risti ripsahutti,
Tästä lapsen kapsahutti,
Metsolan kuninkahaksi,
Rahasaaren wartiaksi.
Siitä suuttu Wäinämöinen,
Siitä suuttu ja häpesi;
Laulo kerran wiimmesensä,
Laulo waskisen wenehen,
Laulo ruuhen rautapohjan.
Laskea karehtelewi,
Wenehellä waskisella,
Kuutilla kuparisella,
Yläsihin maaemihin,
Alasihin taiwosihin.
Sinne puuttu pursinensa,
Wenehinensä wenähty,
Jätti kantelon jälille,
Suomelle ilon ikuisen,
Laulut suuret lapsillensa.

Herännenkö, heittänenkö,
Luonenko, lopettanenko,
Wai wasta alottanenko?
Wiel' oisi sa'an sanoja,
Tuhat wirren tulkelmusta,
Joit' ei laula kaikki lapset,
Ymmärrä yhet urohot,
Eikä waimot warsinkana.
  Waan ei koski wuolaskana
Laske wettänsä loputen,
Eikä laulaja hywäkän
Laula tyyni wirsiänsä.
Mont' on muutaki muretta,
Paljo huolta huommisesta;
Nälkä mulla näin sanowi:
"Suut' elä kullatta kuluta,
Pieksä kieltä penningittä;
Laulajan laki palawi,
Runoin kulkku kuiwettuwi,
Waan ei korwat kuuntelian."
  Waan kuitenki, kaikitenki,
Wirren laulon, laulun laiton,
Oksat karsin, tien osasin.
Siitä sinne tie menewi,
Rata uusi urkenewi,
Paremmille laulajille,
Taitawammille runoille,
Nuorisossa nousewassa,
Polwessa ylenewässä.

Loppu.

Toisintoja.

Ensimmäinen Runo.

V. 5. Laulaja minä olisin,
Laulaja olettelisin
Hywän toiseni kerralla,
Parempani kumppalini.
6. Suullinen sanalliseni!
8. Saaumma sanelemahan,
18. Kansassa ylenewässä;
60. Suorin solmun sommelolta.
70. Wähän päiwän wietteheksi;
72. Huomeneni huokiaksi.
Taonta on sepolla työtä,
Laulanta laki runolla,
Kukunta kesäkäellä,
Painanta Sinettärillä.
80. Itse wanha Wäinämöinen,
* Isä wanhan Wäinämöisen,
84. Ikäwysty aikohinsa,
Ouostu elämähänsä,
101. Otawainen ottanunna;
117. Tako rautasen orihin
Hiirenkarwasen hewosen,
Tako sarwisen satulan.
127. Hewosella hirwisellä,
Kalahauin karwasella,
Lohen mustan muotosella,
128. Hiirenkarwalla hewolla.
129. Aio syötyjä ahoja,
Noita Wäinön kankahia,

137. Lappalainen kyyttöselkä
Kanto wiikoista wihoa,
Kauanaikaista karetta
139. Kaukoa katsetta suurta
* Kaukaista ylenkatsetta
* Kanto kaukaista katsetta
140. Päälle wanhan Wäinämöisen.
141. Walmitti tulisen jousen,
Jalon kaaren kaunisteli,
142. Teräskaarisen kaniwi;
143. Kaari rauasta rakettu,
Selk' on waskesta walettu.
155. Wuoli piiliä pinohon,
Kolmisulkia kokohon,
Warret tammesta wanuwi,
Päät tekewi terwaksesta,
* Teki piliä piwosen,
Kopran nuoloja kowia,
157. Sulitteli nuoliansa
* Sulitti tuliset nuolet
160. Warpusen wipusimilla.
168. Taisi jäntehen tawata,
169. Hiwuksista Hiien immen,
Karwoista emäkapehen.
* Hännästä ujon upehen,
Hapsista halukapehen.
179. Wuotti illan, wuotti aamun,
Illat istu ikkunassa,
Aamut aitan kynnyksellä,
Päiwät kuunnellen kujassa,
187. Keksi mustasen merellä,
Sinerwöisen lainehilla,
188. Selässä sinisen hirwen,
Selwällä meren selällä,
Ulapalla aukialla.

190. Toki nuolensa tuliset
Korwalla tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtänällä;
211. Ampu kuiten, ei totellut;
213. Min käsi ylentänehe,
215. Min käsi alentanehe,
Sen nuoli ylentäöhön.
217. Ampu nuolen ensimmäisen,
* Ampu kerran nuoliansa,
Meni ylitse merehen;
Ampu toisen nuoliansa,
Meni alatse merehen;
227. Koki kerran kolmannenki,
Jopa miimmen kohti käypi,
Ampu riuhto Wäinämöisen
Wasemehen kainalohon,
Päähän olka oikiahan,
229. Ampu olkisen orihin,
Hernewartisen hewosen
Alta wanhan Wäinämöisen,
Läpi länkien sioista,
kautta kainalolihojen.
231. Oikiasta olkapäästä,
Kautti kainalon wasemen.
234. Sormin sortuwi wetehen,
Käsin käänty lainehesen,
* Sortu sormin lainehille,
Kämmenin wesille käänty,
* Sormin suistuwi wetehen,
Kääntywi käsin merehen,
145. Astune kotiahoille,
Saane Wäinön kankahille.
246. Saane Wäinölän saloille.
249. Seulu seitsemän keseä,
253. Meri aaltonen e'essä,

Takanansa taiwas kirkas.
257. Kussa kättänsä kohotti,
260. Sihen niemiä nimesi;
262. Sihen kuopat kaiwaeli;
* Sihen kuoppia kowerti;
264. Lati nuottalaskimia;
* Sihen siiwosi apajat;
269. Purret käypi kauppamiesten.
257—269. Mahto luoa luotaloita,
Saatti saaria sanella,
Salakarit siunaella,
Kalohauat kaswatella.
270. Lenti kokko koilta ilman,
Koilta ilman, alta taiwon,
* Hanhonenpa ilman lintu
Lenteä lehuttelewi,
* Sotkonen on ilman lintu
Etsiwi pesän sioa,
* Haapana haki peseä,
Asunmaata arwaeli,
272. Tuli Turjan kintahissa,
Sai Lapin lapukkaissa,
274. Lenti kaikki ilman tuulet,
279. Pisti polwensa pesäksi,
287. Päähän polwen Wäinämöisen.
288. Wanu waskesta pesänsä,
290. Muniwi munia kolme,
297. Kuuli suonien sulawan.
298. Liikahutti polwiansa,
300. Munat wierey wetehen,
* Munat wierehty wetehen,
Lapsukaiset lainehesen,
303. Kokko ilmahan yleni.
* Kotka läksi lentämähän.
306. Mi munass' alanen puoli,

* Munoa alanen puoli
* Jäälitſän alanen puoli
308. Mi munasſ' ylänen puoli, (K. 306.)
310. Mi munasſa ruskiata,
* Jäälitſäsſä ruskiata,
312. Mi munasſa walkiata, (K. 310.)
314. Mi munasſa luun muruja,
* Jäälitſäsſä luun muruja

Toinen Runo.

4. Petäjäisſä pölkyn päänä,
* Meni männyn ſäikälennä,
10. Jo tunſi tuhun tulewan,
Hätäpäiwän päälle ſaawan,
15. Jouin puulle pyöriwälle,
Warwalle wapiſewalle,
25. Tulehenko teen tupani,
Wai wetehen ſaunan ſalwan.
28. Tuli tuiki polttanewi;
29. Westän pirttini wetehen,
Weſi wienewi iäti.
30. Siitä tuuli tuwitteli,
Ilma lieto liikutteli,
33. Tuonne wiepi Wäinämöiſen
Pirun pitkähän perähän,
39. Tuolla Pohjolan lahella,
Kylän kurjan kuuluwilla,
44. Tulin mailta tuttawilta,
Siirryin ſyntymäſioilta,
46. Jänikſen jälettömälle.
50. Kaikki ſammakot ſanowi,
61. Matkoa oſoamahan,
67. Tuopa musta Pohjan akka,
Ulappalan umpiſilmä

Nousi aiwan aikaisin,
73. Pyyhki pikkupirttisensä,
Waskilattian lakasi,
* Pyyhki pikku pirttiänsä,
Lattiatansa lakasi,
74. Lakaeli lattiansa
Waskisilla warpahilla,
Luualla hopeisella.
76. Luualla tuhatlehillä.
79. Wiepi rikkansa pihalle,
Pellolle perimmäiselle,
81. Rikoillansa seisotaksen,
Siitä korwin kuuntelewi,
83. Takimmalla tanhualla,
Kaijimmalla pientarella.
Tuosta kuuli kuusialle,
Tajusi kaheksialle.
85. Itku kuuluwi mereltä,
Poikki joen juorottama.
* Kuuli miehen itkewäksi,
Urohon urisewaksi.
* Ujertawaksi urohon.
* Urohon ujeltawaksi.
89. Tämä on itku Wäinämöisen,
Urajanta Untamoisen,
Jouhileuan jourottama.
* Jouhileuan juorotusta.
95. Läksi luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän.
* Läksi itkua perihin.
99. Kiwen kirjawan siwulla,
Paaen paksun pallehella,
104. Otti miehen kuolemasta,
Urohon katoamasta,
* Nosti wanhan Wäinämöisen,

Wiepi wierahan kotia.
107. Itse istu suotamahan,
* Suoritaksen soutamahan,
109. Kirjokannen kynnykselle.
110. Syötti miehen syöneheksi,
Juotti miehen juoneheksi,
Apatti alanenäksi;
* Syötti miehen syölähäksi,
Juotti miehen juolahaksi;
112. Sano tuonne saatuansa,
Pohjolahan tultuansa:
115. Uriset uwantolainen?
Laatisiko mieli miehen
Palata omille maille,
Noille maille ristityille,
Paikoille papillisille?
118. Laatisipa mieli mennä,
Palata omille maille j. n. e.
132. Onpa hywä ollaksesi,
Armas aikaellaksesi
Pohjan poikajen tuwilla,
Perinteillä pehmeillä,
149. Kultakupista olutta.
152. Minpä annat palkastani,
164. Saatatko takoa sammun,
Kirjokannen kalkutella,
* Kun sa laait uuen sammon,
Kirjokannen kirjottelet,
166. Kahesta karitsan luusta,
Yhestä jywästä otran,
Wielä puolesta sitäi,
* Kolmesta jywästä otran,
* Maiosta mahowan lehmän,
178. Ei oo taattoni takoja,
Eikä seppänä setäni,

Enk' ole opissa ollut,
Seissyt seppojen pajassa;
181. Wielä taitawa takoja;
Ei ole seppää selwempätä,
Takojata tarkempata,
Se on taiwahat takonut,
Ilman kaaret kalkutellut,
185. Eikä pihtien pielmät.
202. Tyttösi lepyttelewi,
Tinarinnat riuoawi.
206. Anto hälle uun purren,
Wasta terwatun wenehen,
Laulo tuulen tuppurihin,
Ilman raiwohin rakenti,
Työnti wanhan Wäinämöisen
Pimiästä Pohjolasta.
* Anto hälle sirkun siiwet,
Anto leiwon lennättimet;
Niillä wanha Wäinämöinen
Lenteä lehuttelewi,
Pian lenti matkat pitkät,
Wälehen wälit lyhyet
Siitä kylmästä kylästä,
Pimiästä Pohjolasta.

Kolmas Runo.

1. Tuulikki Tapion neiti,
Hoikka Honkelan miniä,
Salo kaarron kaunis waimo
* Katrinar neito kaunis,
Sisar nuoren Joukahaisen

3. Sinisukkahan sireksen,
Kautokenkähän kaniwi.
18. Näki kaaren taiwahalla,
* Näki neien taiwahalla,
Ilmassa ihanan immen,
* Näki pilwen taiwahalla,
Neit' on pitkän pilwen päällä,
24. Wask'waippoa waruwi,
Piwossa hopiapirta,
Kultasukkula käessä,
29. Tuletko minulle neiti,
Ikuseksi puolisoksi,
Kainaloiseksi kanaksi?
30. Wieretäte wiereheni!
55. Emmä sulle ennen tullo,
* Tulisin minä sinulle,
Kun sa weistäsit wenosen,
59. Kirwon lyömättä kiwehen,
69. Ei kirwes kiwehen käytä,
Kasa hietra kalliohon.
* Ei kirwes kiwehen kosken,
Eikä kalkkan kalliohon.
* Ei kirwes kiwehen käynyt,
Eikä kalkat kalliohon.
71. Päiwälläpä kolmannella
Hiisi pontta pyörähytti,
Lempo liikutti tereä,
78. Kirwes kimmelti kiwestä,
Kammeltihen kalliosta,
Terä lipsahti liha'an,
* Terä liuskahti liha'an,
81. Hiis sen suonille sowitti,
Lempo luille luiskahutti;
* Lempo liitätti lihoille,

87. Weri pääsi wuotamahan,
Hurme huppellehtamahan.
* Maito maahan juoxemahan.
103. Tulewalle tukkimeksi,
Weren tielle telkkimeksi.
105. Weri tulwana tulewi,
Hurme juoksewi jokena,
* Weri tuiskuna tulewi,
113. Ei ollut sitä mätästä,
125. Rekehensä reutoaksen
Wieretäksen korjahansa.
* Rekehensä reutosihen,
Korjahan korentelihen.
130. Korja kultanen kulisi,
Jalas koiwunen kolasi,
* Korja kultanen kulahti,
Hopiainen pyörä pyöri,
Ratas rautanen hasahti,
131. Ajo tuonne toitualle,
Tuonne kylmähän kylähän;
* Ajo tuonne toisialle,
Tuonne kylmähän kylähän,
Tarkkahan Tapiolahan;
* Ajoa karittelewi,
Ajo kymmenen kyleä,
Talo wastahan tulewi,
Ajawi talon pihalle,
Kartanolle kaunihisti;
136. Uron tuskan tuntioa,
Wammojen wakittajoa,
Rauan raannon katsojoa,
Puun jälen puhelioa,
* Weritulwan tukkijoa,
Salpoa werisatehen,
Suonikosken sortajoa?

140. Poika portahan nenässä;
* Paarna pieni pankon päässä;
141. Lapsi warsin wastaeli,
153. Keskimmäistä tietä myöten,
Keskimmäisehen talohon.
165. Ohkoa owen awasi,
173. Ajo tuonne toisialle,
Äärimmäisehen talohon;
Siell' on ukko uunin päällä,
Halliparta harjun alla,
Jok' on tukkinut hywätki,
Jalommatki jaksanunna.
176. Itse noin sanoiksi wirkki:
Oisi akka ammuttawa,
Koukkuleuka kolkattawa.
Porohkoiksi poltettawa,
179. Wierimmäistä tietä myöten,
Wierimmäisehen talohon,
189. Tuli ukko ikkunahan,
Puuho ukko pöyän päässä,
Parta laulo, pää järisi:
197. Alta kosket, päältä wirrat,
Kosket kuohujen kohilta,
200. Kapeista kannaksista.

Neljäs Runo.

1. Sano ukko, noin nimesi
Tytöllensä nuorimmalle:
Lämmitä saloa sauna,
Rikenehen riuahuta
Haapasilla halkosilla,

Pienillä pirastehilla;
Kasta kaljalla saranat
Oluella ukset woia,
Jott' ei ulwo suuret ukset,
Eikä wankase saranat.
Wieös wastat warjoissasi,
Lehet hienot helmoissasi;
Niin hauo simanen wasta,
Mesilatwa lauhuttele.
5. Meni saunahan saloa,
Kylin kylpihuonehesen,
Ilman uksen ulwomatta,
Saranan narahtamatta.
9. Reiälle rewennehelle,
Haawalle halennehelle;
20. Laattialle lainehtinna;
Ei ole talossa taassa
Sinun tulwan tukkiata.
27. Ain' on toimi toisialla
Kun on toisessa talossa,
Wäki wäljässä tilassa
Kun on toisen hartioissa.
Sai itse sanelemahan,
Puhkesi puhelemahan:
Sulettun' on suuremmatki j. n. e.
340. Yheksältä woitialta,
Kaheksalta katsojalta.
346. Ne on polwehen panewi,
Warpahisin walmistawi.
* Niillä woiti Wäinämöisen,
Pahoin tullehen paransi.
392. Kapaloittu kaunihisti,
401. Saipa tulwa tukkiansa,
Suonikoski sortajansa,
Kiiwahasti kiinni otti,

Weri seiso selwäsesti.
403. Tuosta tuli terwehekſi,
Kaswo aiwan kaunihikſi,
Ihommakſi entistähän j. n. e.
411. Waka wanha Wäinämöjnen,
Kun oli wiimmen wirkistynyt,
Tointunut weritohusta,
Katsahtawi taiwahalle j. n. e.
418. Luonnon luojalta lujalta.

Wiies Runo.

14. Noita Wäinölän ahoja,
Kalewalan kangasmaita,
17. Syö syöjä unen näkiä,
26. Laulelee, hyrähtelewi;
32. Halki pilwien hajotti.
34. Laulo näähän kultarinnan,
Kakſi kullaista käkeä
Kuusosehen kukkumahan,
Lehwyille lekkumahan,
Laulo okſille orawan.
52. Ompa syytä ollakseni,
Jouwuin maille wierahille
Äkki ouoille owille,
Enkä tiennyt tietä käyä,
Outo matkoja osannut;
Annon seppo Ilmarisen,
Lainasin emoni lapsen
Pimiähän Pohjolahan,
Pohjan pitkähän peränän.
Sano seppo Ilmarinen:
Ellös ollo milläkänä
60. Maan kuulu, ween walio,
64. Saoin markoin maksettawa,
Tuhansin lunastettawa

72. Jopa taianki tajuta,
Ymmärrellä mielalasi;
Jopa sie minun menetit
* Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Jopa sie minun lupasit
80. Paikoille papittomille,
Maille ristimättömille.
90. Siell' on kuu kumottamassa,
Siellä oksilla otawa.
* Kun on näätä kultarinta
Kultasessa kuusosessa.
99. Nos'os puuhun korkialle
Orawaista ottamahan,
Nääteä tapoamahan.
110. Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatto taiwahinen,
Nosta tuuli tuppurihin,
Ilma raiwohin rakenna;
129. Läpi taiwahan tähitse
130. Tuuli tuopi wierahia
Tuonne Pohjolan pihalle,
133. Eikä wirka willähännät,
* Penut oikein osata.
143. Eikä wirka willaseuot.
146. Taiottani, tieottani,
Ilman innotta isäini,
Waruksitta wanhempaini
Tuntemattomain tuwille,
Käymättömille kylille.
154. Tuota Wäinölän wäwyä,
Tahi seppo Ilmarista?
158. Olen ma seppo Ilmarinen,

Tahi taitawa takoja,
Waan en wäwy Wäinölässä,
Kasakka Kalewalassa,
Weli olen wanhan Wäinämöisen,
Lanko laulajan ikuisen.
170. Sio kullat kulmillesi,
Sinilangat silmillesi,
Punalangat pääsi päälle,
Hopiat hiwuksillesi;
185. Seitsemän sinihametta;
Wiitiseksen, waatiseksen,
Waskipantohin paneksen,
Tinawöihen telkitäksen,
Tuli a'tasta tupahan
Pukemissa puhtahissa,
Walkehissa waattehissa
197. Uuwutti unettomaksi,
* Uuwutti unettomaksi,
Waiwutti warattomaksi;
204. K. II: 164.
214. Taian ma takoa sammon
220. Jo olen taiwoa takonut,
* Äsken taiwoa takoissa,
Ilman kantta kalkuttaissa.
234. Wasaroa warsinkana.
* Wasarata warrellista.
247. Alasimellen alusta
286. Lyöä lynnähyttelewi,
291. Yöt neittä lepyttelewi,
Pitelewi pitkähiusta.
293. Saapi sammon walmihiksi,
Kirjokannen kirjotuksi;
Ei saa neittä miessytyksi
Impeä lepytetyksi.
* Sai sampu takoneheksi,

Neitonen lunastetuksi.
295. Ei neiti lunastetuksi,
Hiwus pitkä miessukuksi.
299. Jauho päiwän, jauho toisen,
Päiwän jauho juotawia,
Päiwän toisen syötäwiä,
Kolmannen pieltäwiä.
309. Yheksän sylen sywähän
326. Laatisipa mieli mennä,
Saaha syntymäsioille,
Kotihini kuolemahan.
333. Nousi tuuli tuulemahan,
Tuuli poies Pohjolasta,
345. Jo mie laain uuen sammon j. n. n.

Kuudes Runo.

2. Seki kaunis Kaukomieli
Kulkeaksensa kokesi,
Mennäksensä miettieli,
5. Luotolahan lankohinsa,
Wäinölään anoppihinsa.
* Wuojelahan lankohinsa,
Wäinölään sisarihinsa.
8. Talwen tallikonkaria,
14. Oi emoni kantajani,
Warsin waltawanhempani,
Hae sukkani, saa rätsini,
Hae warwashattarani,
18. Lähin neittä Pohjolasta,
* Lähen Hiiestä kosihin,
Wuoresta walan tehestä.

26. Lapin uusille tiloille,
Lapin talwitanterille;
69. Saata Saksaksi sanoa.
75. Suan seinähän siwalti,
Liinat kieskahan lewitti;
78. Jos kauko kaonnehekse,
Mies häjy häwinnehekse,
Jo suka werin tulewi,
Harja hurmehin noruwi.
81. Harja hurmehin kuluwi.
* Harja nuorehin noruwi.
* Harja hurmehin huruwi.
182. Sillon lieto Lemminkäinen
Tohti toiseksi ruweta,
Ruohti muuksi muutellate;
Mato rautasna matona,
Kulki kyissä käärmehenä.
183. Sai sisähän salwoksesta,
188. Laki täynnä laulajoita,
205. Kun ei sua koirat hauku,
Eikä wiitsi willaseuot.
216. Itse laululle rupesi,
Töille wirtten työntelihen;
230. Etemmäksi ennätellä,
233. Kuss' ei kuulu karjan kello,
Helkkeä hewosen kello.
246. Kokonansa kokkahongat,
Tywin syösten suuret hongat,
Latwoin laikkapäät petäjät.
260. Siksi en sinua laula,
263. Rinnoillansa riuottelit,
273. Juoksi Pohjolan joelle,

Seitsemäs Runo.

11. Kun sa kylwet kuuman saunan,
Kuuman saunan rautalauan,
Wastan rautasen keralla.
Niin sanowi Lemminkäinen:
Oi Ukko yli jumala j. n. e.
14. Lyylikki lylyjen seppä,
Kapo kalhujen kania,
* Lystikki lylyen seppä,
Kaunis kalhujen tekiä,
* Kaunis Kauppi köyrötyinen,
Warsin weitikkä werewä,
16. Syksynt lylyä wuoli,
Talwet kalhua kawelti,
* Kesän laati uutta susta,
Talwen kalhua kawerti,
17. Ketti kalhua kewään,
18. Wuoen wuoli sauan wartta,
Toisen sompoa sowitti.
* Talwen sauoa salitti,
* Päiwän laati sauoansa,
20. Saapi sauat walmihiksi,
Sauan warret wuolleheksi,
25. Kahen siiwen siukowata,
Jot' ei näillä yllättäne,
Kaunihisti kannattane,
30. Päätty Hiiet kuulemassa,
Juuttahat tähyämässä;
32. Hiiet hirwiä rakenti,
Juuttahat poroja laati,
33. Juuttahat suki poroja,
* Jalopeuroja sukesi,

* Tewanoita synnytteli,
36. Sååret suolta seipåhistå,
Selån aiwin aiaksesta,
39. Taljan kuusen koskuesta,
Ruumihin lahosta puusta,
42. Hiiet neuo hirwiånså,
47. Jalkoa jaloton wilja,
50. Lapin lastutanterille.
54. Ahin aitojen peråtse,
Weitikån weråjån suutse;
55. Warsin weitikån weråjån;
56. Potkasi koasta korwan,
58. Kesken keitin keikahutti,
* Selåt keitin keiahutti,
* Kesåkeiton keikahutti,
* Keitin korwan keikahutti,
59. Keitot tuhkahan tuherti,
Wellin lietehen lewitti,
62. Waimo nauro, lapset parku,
64. Lapin naiset nauramahan.
65. Itse weitikkå werewå
Heitti rangan karsimatta,
Puun sorian sortamatta,
Kohta pååtywi pihalle.
80. Pian suuttu ja wihastu,
81. Solahutti suopetåjån;
86. Toinen makso markan saua
89. Silmån siitåmåttömåhån,
95. Hlitten hirwen lautaselle,
98. Siwua silittelewi,
101. Lempi tyttösen lewåtå,
Tinarinnan riuotella.
109. Lyly lenti pålkåhåstå,
Kalhu kantapåån siasta,
Saua suoweron warasta,

117. Palaneeko, paistuneeko
Lappalaisen ruokokenkä,
Luikanneeko, laikanneeko
Lappalaisen kalhun pohja.
141. Halla-aamuna warahin,
Jott ei ämmät äkkäjäisi,
Koukkuleuat kokkajaisi.
156. Ampujat alakätiset,
Pärenuolet, puuwasamat
Ei ne kauas kannattane,
Ampuwärkit ei yletä.
164. Niin on korwat koirallani,
Kun on suurin lammin lumme.
174. Haukkuani haittoawi,
190. Jott' ui koirani erehy,
Etsien uron ereä
206. Uloppalan ukko wanha,
Ukko wanha umpisilmä
Makasi oman emonsa,
Rinnoillansa riuotteli
Suon selällä, maan nawalla,
Ween liiwan liikkumilla.
Kanto koiran kohussansa,
Maksoissansa maan walion.
214. Tuuli wilttiä kohotti,
Ahawa alaista puolta,
278. Eikä miehet mielusemmat;
302. Aina auttamattuessa,
374. Poikki Pohjolan joesta,
Päällitse tulisen kosken.
461. Sinun on kullat karwasemmat,
Minun on kullat kuulusammat,
496. Kun sa warsan waljastelet,
Längität jalon hewosen,
Suitsetat punasen ruunan

Wihannalla wainiolla,
Pyhän pellon pientarella.
503. Warsan waljoja kysywi,
Suwikunnan suitsiloita,
519. Waahtileuan warwikolla,
523. Isä ilma, auer taiwo,
534. Jolla warsan waljastatan,
Suitsetan tulisen ruunan.
555. Eikä ankein ajeta.
Enmä siimalla siwalla,
Enkä raipalla rapa'a;
Josma siimalla siwallan,
Silkkisiimalla siwallan,
Eli raipalla rapa'an,
Saran syrjällä syseän.
586. Jousetonna, nuoletonna,
Aiwan ampukaaretonna
587. Yksillä yrityksillä,
590. Läksi joutsenen joruhun,
Pitkäkaulan katselohon,
Tuonen mustassa joessa,
Manalan alantehessa.
605. Wesikyyt weestä nosti,
Lapokyyt on lainehista.
607. Läpi sydämen maksan kautta,
621. Samolla sarajahansa
Heitti Tuonelan jokehen,
Manalan alantehesen.
628. Manalan ikimajoille.

Kaheksas Runo.

15. Laulu orja owen suussa,
Owen suussa orren alla:

30. Polo poikoa pätöistä;
* Jo nyt on polo poikoani,
Sekä loppu Lemminkäistä;
36. Kysy tuolta poikoansa:
Miss' on poikani polonen,
Missä lieto Lemminkäinen?
57. Liekkö hukkunut wesillä,
Tahi kuollut koskiteillä?
80. Etsitähän eksynyttä,
Kaonnutta kaiwatahan,
Talwella lylyn liwulla,
Kesällä weno kapeilla.
Etsitähän, eipä löytä,
Haetahan, ei hawata.
96. Juoksi korwet kontiona,
Järwet saukkona samosi,
Lintuna lehot lewiät,
100. Hakiellen hienot heinät,
105. Tie kaunis kawon tekemä!
* Tahikka kawon tekemä!
109. Emp' on tieä, enkän tunne;
122. Aina eistywi etemmä,
* Aina eillehen menewi,
125. Tahi kantama kapehen!
136. Polwin hyytä hyppimässä,
Säärin jäätä särkemässä,
Riitettä repäsemässä.
159. Wirassa wipajawassa,
Koskessa kohajawassa,
163. Muu ruumis lahona puuna,
171. Warsi walmista tuhatta.
174. Itse purstoksi panewi
Leipälapion lewiän,
Elohurstit siiwiksensä.
* Airot siiwiksi sitowi,

Purstoksi pitkän petäjän.
178. Sa'an salmen loitommaksi.
186. Paista päiwä hempesestä,
Toinen kimmosti kimota,
203. Wanhat sauwojen warahan,
225. Paljo muita muskuloita,
233. Tästä poikasen rakenti,
235. Sano lieto Lemminkäinen:
243. Työnti Tuonelan jokehen,
Manalan alantehesen,
Meni koskessa kolisten,
Myötäwirrassa wilisten,
Siellä turskaksi tulewi,
Waipuwi walaskalaksi,
Ruotsi syöpi ruokinansa,
Herrat herkkuina hywinä,
Pappilat parahinansa.
248. Ei saattant sanoille panna,
Eikä wirsille weteä.
256. Taiwon tähtien takoa;
266. Läpi taiwahan tähitse;
280. Sanowi sanalla tuolla:
Oi Ukko ylijumala!
Tee on terwe Lemminkäinen,
Äitisen emoni lapsi,
288. Jopa sai sanalliseksi,
Taisi wirsille weteä.
* Jo saatti sanoille panna.

Yheksäs Runo.

2. Weisti wuorella wenettä,
Kalkutteli kalliolla
Kesken jäänyttä wenettä,
Purtta puolin puuttunutta;

24. Siitä saapi pohjapuuta,
28. Laulo päiwän, laian puutti,
Laulo toisen, toisen puutti,
30. Kolmannen perikokalla,
Hankoja hawinnehissa,
Keulakaarta käätessähän.
36. Peräjuuren jatkoksessa,
Kokkien kohentimilla.
* Peralaian liitännässä,
Wene konnan kokkapuussa.
43. Niin sano sanalla tuolla:
Tuolta saan sa'an sanoja,
Tuhat wirren tutkelmoita,
Joutsenen kynän nenästä,
Aina allin kielen alta.
52. Tappo parwen pääskylöitä,
Joutsenia pitkän juonen,
Lauman hanhia hajotti,
(Hajotteli hanhikarjan)
Ei saanut sanoa yhtä.
66. Sai sieltä sata sanoa,
Ne kaikki awuttomia.
75. Astu tietä, astelewi
Tuolle Tuonelan joelle.
79. Sittä huuti huiahutti,
Wihellytti wiuahutti
82. Lapsi Kalman karpasoa,
93. Muun surman murottamatta.
* Muun surman musertamatta.
99. Jo tunnen walehtelian,
Ymmärtelen kielastajan;
* Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
102. Tuoni suusta tupruaisi,
108. Rauta on mun manalle saanut,

Teräs tuonut Tuonelahan.
117. Hurmehin norahteleisi.
128. Tulin turkkisi palaisi,
* Tuli Turkissa palaisi,
Walkiainan waattehissa.
Ei sillä wenettä saaha,
Tuoa purtta Tuonelasta.
139. Wesin helmasi waluisi,
* Wesin waattehet waluisi,
Waahtena walahteleisi.
* Wesi waatteista waluisi,
Helmoista herahteleisi.
* Waahti parrasta waluisi,
151. Jo wainen walehtelinki,
Täytywi tosin sanoa:
172. Tuonen tyttäret toruwat,
Lapset Kalman kalkuttawat:
Ei täältä wenehet joua,
Eikä suorru soutajamme.
Sillon wanha Wäinämöinen
Tohti toisiksi ruweta,
Ruohti muuksi muutellate,
Kiwenä wetehen wieri,
Sarana saraikkohon.
Tuonen tyttöset toruwat,
Tinarinnat riitelewät:
Äiä on tänne tullehia,
Waan wähän palanehia;
On meillä kotona tytti,
Rautalangan ketreäjä;
On meillä kotona poika,
Waskiwerkkojen kutoja
Tuohon Tuonelan jokehen,
Manalan alusmajahan,

Ettet pääse päiwinäsi,
Selwiä sinä ikänä.
178. Satasormi Tuonen tyttö,
* Tuonen tyttö rautasormi,
Rautasormi, rautanäppi,
182. Ketrási sykysen nuotan,
184. Kiwen kirjawan siwulla,
Paaen paksun palliolla.
* Korwalla tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtehessä.
186. Tuonen poika rautasormi,
Rautasormi, rautanäppi,
Jok' oli kuollehen näkönen,
Kaonnehen karwallinen,
Jo kuto sykysen nuotan,
207. Sanan wirkko, noin nimesi:
Täm' ei mies Manalle joua,
Tukkapitkä Tuonelahan;
Mato joutaoon Manalle,
Lyhyttukka Tuonelahan,
Ilman tauin tappamatta,
Oman surman ottamatta,
Muun surman musertamatta.
209. Meni mustana matona,
214. Mateli matona werkot,

Kymmenes Runo.

12. Suussa Anterwo Wipusen,
* Suussa Angermo Wipusen,
15. Hempu heiluteltawata,
16. Neki matkoja pahoja;
18. Naisen neulojen neniä;

20. Miehen miekkojen teriä;
25. Kuni muinosen musikan
Eli kurjan palkollisen.
30. Ohoh taitawa takoja!
35. Lai syämehen teräksel,
Pane päälle meltorauta;
39. Watsasta Wironi wanhan,
43. Kauan kalkkisi kaonnut,
* Kauan Antero kaonnut,
50. Juoksi juonen ensimmäisen
* Juoksi juonen heikutteli
52. Astu toisen tolkutteli
54. Kolmannenki kelkytteli
58. Kauan lehossa lewännyt;
(Lewossa, liewossa, mannussa)
59. Kaswo suusta kaunis ruoho,
Kielestä helewä heinä,
Wenehaapa hampahista,
Leuoilta lewiä leppä,
Niskasta niherwä kuusi,
(Kulmista kumia kuusi),
Päältä pensiä petäjä.
71. Wenehaawat hampahilta,
Otsasta orawikuuset,
Päältä pensiät petäjät.
* Jaloilta jalon petäjän.
74. Syösti rautasen korennon,
Pisti pään teräksisimmän.
89. Torkahti jalansa toisen,
Waapahti wasempuensa
Suuhun Antero Wipusen,
90. Mahtipontisen powehen;
103. Lyöä helkähyttelewi,
110. Jo sit' on jotaki syöty,
112. En ole syönyt taan näöstä;

115. Rauan karstat karkelewi.
416. Emmo Wäinölän wasikka,
Ulappalan umpisilmä
Eli kantus Kalewalassa,
Jotta helpon heittäsimmä,
Muunne muuttaisin majani.
421. Lähen konna koukuistasi,
Maksoistasi maan wenyjä,
Kun sanot sa'an sanoja,
Tuhat wirren tutkelmusta.
444. Ennen eukon neuomia,
Kehräwartta kiertessänsä,
Wäätessänsä wärttinätä.
Laulo muitaki sanoja,
Otetuitansa omia,
Tiepuolista tempomia,
Kanarwoista katkomia,
Risukoista riipomia,
Wesoista wetelemiä.

Yhestoista Runo.

7. Rakenteli laiwojansa,
Kun kuki sukimojansa,
Itse ilmoin luomiansa,
Laulo wenosen wesille,
Laulo päälle purjehia.
13. Karahkoita kankahalla,
18. Somerta sirottamahan
Wenehellä waskisella,
Melan koukkupään nojassa,
24. Satalaita lainehtiwi,
27. Kawe ilman kaunis impi,
29. Aina poukkujen pesiä,

Räpähien räimittäjä,
* Aina ſotkulla aſuwa,
Waattehia walkaſia,
(Räpäleitä räiskyttäjä),
31. Rannalla meryttä waſten,
Waſten merta hiuennetta.
* Laiſen laiturin nenäſſä,
Siwulla ſiniſen ſillan,
Nenäſſä utuſen niemen,
Pääſſä ſaaren terheniſen.
Sepä kuuli kuuſoalta,
Kaheksaltaki karehti.
36. Kahen puolin kaikki paikat,
42. Kun ſa ollet hanhikari,
45. N. ſ. l. lewitö (lewiös, lewiä),
47. Kun lienet kalanen kari (kare)
50. N. ſ. u. ureu (uretu),
52. Kun ollet kiwinen kari,
55. W. p. wetele (wetelös, wetäköö),
57. Kun ollet iſoni purſi
Eli weioni wenonen,
59. Niin kohin kotihin käännys,
61. Kylin muita walkamoita.
68. Niin ſä lähene lähemmä,
* Niin perin kotia käännys,
74. Jo kohin kotia käänty,
Perin muille walkamoille,
* Jo perin kotia käänty,
Kohin muita walkamoita,
81. Kyſytteli, lauſutteli:
83. Suorihet ſuwannon ſulho,
* Urkenit umentolainen,
* Ulkoſit uwantolainen,
86. Läkſin kuujan kuullantahan,
Lohen ſuuren pyyäntähän,

94. Muin ennen minun iſonk,
Toiſin waltawanhempani,
96. Läkſi lohta kuultamahan,
98. Oli werkkoja wenonen,
Laiwan täyſi laskimia,
Pian täyſi tarpomia,
106. Läkſin joutſenen joruhun,
Pitkäkaulan katſelohon,
* Läkſin ſorſien hakuhun,
107. Sataſiipien ſamohon,
123. Hywä koira kahlehiſſa,
124. Koira kierti rannan kierät,
* Rakki rantoja ſamoſi,
129. Tule neiti purteheni,
Weäte wenoſeheni,
138. Wenoſi weſien wieä,
144. Jo wainen walehtelinki,
Joutawia juoruelin;
Läkſin neittä Pohjolasta,
Impeä Imantolasta;
Kun on neiti Pohjolaſſa,
Impi kylmäſſä kyläſſä,
Kiitti puoli Pohjan maata;
Lihan läpi luu näkywi,
Läpi luun yin näkywi.
154. Kun tunſi toet ſanomat,
158. Noita tuuli tuuwitteli,
Ilman lieto liikutteli
Rannalla meryttä wasten,
Wasten mertta hiuennetta.
160. Pian juokſi matkan pitkän,
Wälehen wälin lyhyen.
(Wälehen wälit ſamoſi).
164. Ohoh ſeppo weikkoſeni,
168. Kolmet korwaskoltuskaiſet,

* Kolmet korwarenkahaiset,
173. Talwen talliorittasi,
Syli syttä hartioilla,
Waaksa muulla wartalolla,
Kyynärä kywentä päässä,
Kortteli kowa nokea.
176. Otetahan sun omasi;
* Otetahan ostettusi;
180. Wuosin kaksin kaupittusi,
Kolmin wuosin kosjottusi;
190. Wasara waju käestä,
192. Kulta kiehu kattilassa,
Kulta tuhkahan tuhertu,
Lietehen hywät hopiat,
202. Jolla (josta) p. pesemme,
Pulmonen puhastelemme,
211. Puuhusilla pikkusilla,
212. Kanto wettä kaiwosesta,
* Kanto wettä kauhasella,
Wettä tiiskillä tiputti,
215. Lempiwastan liehautti,
216. Lati pikkusen poroa,
Lipiäistä liuotteli,
Yhen kynnen mustukaista,
Kynnen mustan (päällä) seisowaista.
222. Sa'an lukkoja takowi,
Tuhannen awaimia,
225. Yhen kalan kiehuessa.
226. Siitä peipponen pesekse,
Maan walio walkoaksen,
Suoriksen suwannon sulho.
(Sueksen urosten sulho).
230. Saipa kaswot kaunihiksi,
Puhkesi punaweriksi,
Tuli tuntemattomaksi.

240. Tuoppa kauhtana kaponen
242. Wyöhyt kullan karwallinen
244. Saaos saapka sen näkönen,
* Saa saapka soasta saatu,
Tuhannesta tukku tuotu;
Pane warsa waljahisin,
Puna puikkojen etehen.
256. Laski helmillä hewoista,
* Laski wirkkua witsalla,
Läksi wirkku winkumahan.
265. Linnan lusku luukutteli,
Perän peltohon sysäten,
Hännän maahan torkutellen;
266. Sano Pohjolan emäntä:
Oi on piika pikkarainen,
Kylän paras palkkalainen,
Käyppä, joua katsomahan,
270. Käwi tyttö katsomahan,
Waajon päähän pästyähän,
Itse noin sanoiksi wirkki:
Tules maammo katsomahan,
Ajetahan kirjokorjan j. n. e.
288. Käyös renki katsomahan.
297. Maan walio waikutteli,
299. Hännän maahan torjutellen.
301. Ei halli wiatta hauku,
Peni syyttä syyhättele,
310. Jo taisi pian tajuta,
Jo ylenki ymmärrellä,
317. Ulkopuolen Uuhen lahta.
334. Renätse utusen niemen,
Päitse saaren terhenisen,
339. Ku soutaa punawenehin,
* Ku soutaa punasin pursin,
Perätse utusen niemen,

Taatse saaren terhenisen,
340. Punasella purjehtiwi,
344. Saapi purrella eloa,
* Saapi sammulla eloa,
* Alus on täynnä aartehia.
349. Wanha neuossa warakas,
Nuori työssä nopsahampi.
351. Niin neiti paremmin tiesi,
Asiansa arwaeli,
Sanowi sanalla tuolla:
Ei oo neiti antaminen,
Tahi tyttö työntäminen
Korjahan joka kosian,
Joka miehen mieltä myöten.
354. Ei neittä rahoilla saaha,
Eikä kullalla kosita,
362. Siitä tultihin tupahan.
Kysy Pohjolan emäntä:
Mitä wierahat sanowi?
Tuop' on wiisas Wäinämöinen
Itse eillä ennättäwi:
Läksin neittä kosjomahan.
* Laulo lapsi lattialta,
Imewäinen istumalta:
Pois pojat, ulos urohot,
Pihalle pisimmät miehet
Rinnuksia riisumahan,
Nahkehia raastamahan.
382. Wanhoa ei warsinkana,

Kahestoista Runo.

12. Lempo wasta wakoeki,
31. Pani kyitä kytkyehen,

Kääreisin käärmehiä,
Rautasihin renkasihin,
Wiljohin teräksisihin,
43. Panet karhut kahleisin,
45. Tappo tammat tanhuilta.
* Kaato tammat kankahilla.
53. Karhut rautakahlehisin,
65. Kun saat Pohjolan joesta
Hauin hirmuhampahisen,
Kalan suuren miesten syöjän
Anopille antehiksi.
74. Pahoin huolikſi panihen
Ilmariselle sepolle,
Takojalle tarkimmalle;
Tohti toisiksi ruweta,
* Ruohti muuksi mmutellate,
Laati kokon kopristansa,
Itsestänsä iskulinnun;
* Ottawi kokolta koprat,
Linnulta lihan pitimet,
Hawukalta haarottimet;
96. Selkä seitsentä wenettä.
* Selkä syltä seitsemättä.
98. Kohotellen ilman koira,
141. Jo kokko kohottelekſen,
142. Ween wenkalen wetäsi,
145. Niin nosti kynime kokko,
Nosti suuren suomuhauin,
Kohotteli korkialle,
151. Pitkän pilwen laian päälle,
Ylähäksi taiwahalle;
153. Siinä riipo rintapäitä,
Siinä maisteli makua,
Ruuatt' on korwa kilpiäwi,
Watsan warsin halki laski.

154. Taiwon kannet kallistihen,
162. Ei tunnu wesi weelle
Hauin suuren suomuloista,
Eikä tunnu maa maalle
Linnun liian lentimiltä.
176. Tulkohon ikuinen tuoli,
Istunpölkky polwuhinen
188. Joko neiti annetahan,
Tytty täältä työnnetähän?
192. Kun söit koira saalihisi,
198. Kokki suolansa kokewi,
Makiansa maistelewi.
* Kokki ruokansa kokewi,
200. Saanni Tuonelan joesta,
207. Paniaksi päänaluen,
Jalkoien jaksajaksi.
Sillon Pohjolan emäntä
Anto oman tyttärensä
Ilmoriselle sepolle,
Takojalle tarkimmalle,
Sanan wirkko noin nimesi:
Mistä tiesit teutamoinen j. n. e.
220. Sillon seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
Siitä tiesin teutamoinen j. n. e.
221. Lapsi pieni lausutteli:
225. Kuulu kullalta metsältä,
Hopehelta hongikolta;
Ei sen koirat koissa maattu,
Pennut pehkussa lewätty,
Haukku koirat korkiasti,
Sinisen salon sisässä,
Korwen kuulusan koissa.
225. Hopehilta lainehilta,
* Lakehilta lainehilta,

229. Saksan salmilta sywiltä,
Ulapoilta aukeilta.
* Wienan päälliltä wesiltä.
242. Aikawihkon antajoa,
* Tulewata tuttuansa,
Kuuluwaista kultoansa.
247. Kuuli kukon laulawaksi,
250. Niinp' on suihki sukkulainen,
Kun kärppä kiwen raossa,
Niinpä piuhko pirran pii'it,
Kun tikka puun kupeessa,
Niinpä käänty käärilauta,
Kun orawa oksapuussa.
260. Laatikaame pieni pirtti,
270. Hyw' on heponen salata,
* Parempi hepo salata,

270. Toiset runot kertowat Wäinämöisen mainitut työt tehneen ja neien perinneen, waan Ilmarisen itsellensä kullasta takoneen.

Kolmastoista Runo.

1. Päiwillä pitoja laati,
* Pohjola pitoja laati,
Sariola juominkia,
13. Hämehessä härkä synty,
* Kaswo härkä Kainuhussa;
* Kaswo härkä kaunihisti,
Liho mulli liiotenki,
17. Keski lehmojen wasoja,
Häntä torkku Torniossa,
Pää pääty Kalewalassa,
Jalan astu Aunuksessa,
Jalan toisen Torniossa,
22. Neljäs laejassa Lapissa;

Söi se heinät hettehistä,
Selkä pilwiä siwupi.
23. Päiwäkauen pääsky lenti
25. Kuukauen orawa juoksi
26. Härän selkäluuta myöten
* Härän häntäluuta myöten,
Hätäsesti päähän pääsi;
Kesän kärppä käänteliheu
Yhen kytkyen sialla.
32. Sonnin maahan sortajata,
* Sonnin suuren tappajata,
34. Kauhiasta Karjalasta,
41. Wirokannas kaatamahan;
43. Mustat silmät muljautti,
45. Palwanen pajuille pääsi,
Wirokannas witsasille.
55. Siitä meni toisen kerran,
Ukko hammasta hiowi,
Ruhto niskahan rutosti,
Sorti sonnin polwillehen j. n. e.
63. Mies nuori merestä nousi,
71. Part' on rinnoilla eessä,
78. Sonni kaunis kaatajansa.
81. Wäänti härän polwillehen,
Siitä käänti kylellehen,
Kylellehen, selällehen.
(Tuosta työnti selällehen).
83. Saipa siitä saalihiksi.
84. Wähä on saatu saalihiksi.
88. Kuuta kuusi leiwiskätä,
92. Pani otraista olutta
Puisen uuen uurtehesen;
Ku on kanto kauhasilla,
Ku on tiiskinä tiputti,
Se on kaunis Kaukomieli,

Hänpä määrillä mäkäsi,
Hänpä kanto kaksin määrin
Omiansa otriansa.
99. Niin huhu humala puusta,
* Huhusi humala puusta,
100. Wesi kaiwosta sywästä,
* Wesi Juortanin joesta,
103. Millon yhtehen yhymmä!
112. Talwi pantihin olutta,
121. Kaiwahtawi ulkokansa,
128. Pieni ois soan sawuksi,
129. Suuri keittowalkiaksi.
* Suuri paimenen paloksi.
130. Pantihin olutta talwi;
135. Kolmesta jywästä otran,
Kahesta humalan päästä.
143. Kawon kaljan käyttimeksi.
148. Mitä tuosta syntynehe,
Kun olisi henki saatu.
157. Hywän muorin hyppysissä?
160. Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Hiertelee, hykertelewi,
Hiero kaksin kämmeninsä,
Hykerti käsin molemmin;
* Hiero kahta kämmentänsä,
Hykerti molempiansa,
Reisillähän reikutteli;
Hiero walkian orawan.
164. Sano tuon on saatuansa:
Orawani wästäkäinen,
Puun puria puhtukainen!
(Kummun kukka kultaseni!)
172. Mäki poikki, toinen pitkin,
Kolmansi wähän witahan;

* Salo poikki, toinen pitkin,
* Siell' on kolme korpikuusta,
Neljä puuta petäjäistä;
Nouse kuusehen norolla,
Petäjäasen kankahalla,
176. Katkoos käpyä kolme,
Päitä lehwän leikkaelloś,
* Tuo käpönen tullessasi,
* Käpy hiero kynsihisi,
Kääriös käpäleheśi,
182. Pian juoksi, matka joutu,
Wälcä wälit samosi,
194. Otti kuusesta käpyjä,
Petäjästä helpehiä,
Ne kanto kawon kätehen,
Wei olalle Osmattaren.
201. Kapo kaato kaljahansa,
202. Eipä nouse nuorten juoma,
Ylene kawesten kalja.
* Ei kaswa kawetten kalja,
Eikä juokse miesten juoma.
203. Eikä kalja käyäksensä.
* Juoma nuorten nostaksensa.
227. Orpolastansa opetti:
232. Joki poikki, toinen pitkin,
Kolmansi wähän witahan,
Pohjon Peltojen perille,
234. Jossa tammat tappelewat,
Orihit tasan panewat;
(Tasan ottawat orihit;)
236. Rautasella kalliolla,
Wuorella teräksisellä,
* Koprin hiiwoa kokoa,
241. Rinta kulta riehätellä;
252. Walu kuona konnan suusta,

Kino ilkiän kiasta,
* Waahti juoksi warsan suusta,
Kuona otsasta orihin,
* Juoksi kuona tamman suusta,
Waahti leuoilta orihin,
266. Waka wanha Wäinämöinen
Warsin päätänsä kohotti,]
Keksi mustasen merellä,
Sinerwöisen lainehilla.
Siellä kyyt olutta juowat,
Maot wierrettä wetäwät;
Sen tähen emäntä rukka
Wähemmin olutta saapi,
Kun on kyyt olosen juowat,
Maot wiertehen wetäwät.
290. Meri poikki, toinen pitkin,
Kolmansi wähän witahan,
292. Tuurin uutehen tupahan,
Palwosen laettomahan.
* Tuirin uutehen tupahan.
310. Siwull' on simanen heinä,
Mesiheinä helmoissansa,
* Ompa neien pääriwoilla,
Ompa heinä kolmisyrjä,
311. Wyöllänsä simanen heinä,
319. Kanto mettä kaulassansa,
Mettä kaulansa rajassa,
325. Yleni kawetten kalja,
328. Tahto taari tyyräellä,
Kahi kultanen kuhata.
336. Tapin waskisen taaksi,
341. Laulajani laitteleisi,
* Laulajani lainehtisi,
349. Muu kala karehtiaksi,
* Muu kala murehtiaksi,

351. Kalassa karehtiata,
358. Susi poika Loiramoisen
Sep' on laululle rupesi,
Töille wirtten työntelihen;
Ei suessa laulajata,
359 ½ Kaswawa karehtiaksi,
361. Kalsussa karehtiata,
363. Kielen kanta kammeltunna.
* Kieli suuhun kimmeltynnä.
368. Kun ei juowu juojoani,
Juojoani, syöjöäni,
* Kun et laita laulajata,
Katsone karehtiata,
372. Katkon päältä wannekaaret,
Ulos tappini lähetän.
376. Päiwiläp' on ilman ukko,
382. Rammatki, rekirujotki,
Sokiatki, waiwasetki,
390. Kauko on kaikitse torasa,
Weitikkä werien luona.
* Se on weitikkä werewä,
Se on kaikitse torasa.
394. En tunne Ahin kotia,
Enkä Kaukon kartanoa,
Miss' on weitikkä werewä,
Kussa kaunis Kaukomieli?
402. Lemmen on lahen perällä,
404. Silmä kiero, toinen karsas,
Leuka pitkä, suu lewiä,
416. Maisin köyhiä kuletti,
419. Eipä kutsunt Kaukomieltä,
Tahi lieto Lemminkäistä.

Neljästoista Runo.

1. Pääsi Päiwilä pithoin,
Hywä joukko juominkihin.
4. Kumu kuuluwi kujalta,
Iso rannalta ratsina.
11. Toiwoin tuulen tuulewaksi,
13. Meren rannan roiskawaksi,
15. Eipä tuuli tuullutkana,
Pino pysty wierrytkänä,
Meren ranta roiskahtanna,
Someret karehtinunna;
20. Wäki tulewi tuhansin,
Saoin kaksin käänteleksen.
* Wäki tulewi tukulla
Saksan salmilta sywiltä,
Wienan päälliltä wesiltä,
Ulapoilta aukeilta.
24. Hywän rahwahan rajassa.
26. Tuntuwi wäwy wäestä:
* Tuntuwi wäwy tulewa:
29. Tantsiwalla kaprehella,
Lentäwällä liepehellä.
37. Jo wäwy pihalle saapi,
45. Rinnuksia riistomahan.
* Rinnuksia riipomahan,
Laskemaan wäwyn oroa.
51. Kylän naiset kyyhkyläiset!
* Ohoh piika pikkarainen,
Kyläu palkattu kasakka!
(Kylän pantu palkkalainen!)
57. Wiekööte wäwyn oronen
Piehtaroille pehmeille,
Tasaselle tanterelle,
Kultaselle kuomikolle,

67. Waskisesta wakkasesta,
* Waskisesta kaasiesta,
Pyhäsestä pyörtehestä,
Kussa kala kultanen kutewi,
Maimat maalle pilkehtäwi.
70. Alta helpiän petäjän.
72. Pestyin otrin, lestyin lehwin,
* Lestyin otrin, pestyin kakroin,
77. Takaselle tanhualle,
* Tanhuoon takimmaisehen,
* Takasehen tanhuohon,
Ylimmäisen soimen päähän,
81. Siiwootes wäwyn oronen
Kultasista koltsahista,
89. Otsiseinän ottamatta,
91. Kamoan kohottamatta,
97. Yht' on päätänsä pitempi
Wäwy kaikkea wäkeä.
114. Oli lapsi lattialla,
Laulo lapsi lattialta:
Jopa tääll' on penkit pesty,
123. Siwuseinä on sirkan luista,
127. Orsi on osman olkaluista,
131. Lattia wesin walettu,
134. Penkit pienistä kiwistä.
135. Uuni on waskesta walettu,
Saatu pankko paasiloista,
(Pankko saaren paasiloista,)
Karsina kapehen luista.
143. Kohin kullaista rahia,
Rinnoin ristirahwahasen.
164. $\frac{1}{2}$ Mustentaa wäwyni silmät.
* Mustuttaa wäwyni kaswot.
174. On kun kulta kotsahaiset,
179. Kylän naiset kyyhkyläiset,

185. Ompa tuopin totta tehä,
188. Siman haarojen sisästä,
221. Pahanko panin oluen,
Wainko keitin wiinan wienon;
227. Kukapa tässä kukkujana,
Kenkä kielin laulajana,
244. Huomenemme huokiaksi.
247. Tahi suuressa su'ussa,
249. Ku saisi käen kätehen,
* Saajoa käen kätehen,
Lihan toisehen liha'an,
264. Jälestä parantelewi.
296. Kansassa kasuawassa.
306. Kaljat koskena kohoa,
* Wiinat wirtana wilata,
308. Kaunehissa kartanoissa,
366. Sitte huusi huiahutti
Tuossa Tuonelan joessa:
Tuo wenettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi.
Tuonen tyttäret toruwat K. IX: 86

— — — — — —

Toki ma sanon toetki,
Jos wähän walehtelenki:
Olin Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa,
Parahina laulajina,
Tietäwimpinä runoina.
Laulon päiwän, laulon toisen,
Niin päiwänä kolmantena
Nikkohen reki runoilta,
Jalas taittu laulajalta,
Kapla koiwunen kalahti,
Jalas paasinen pakahtu.
Läksin Tuonelta oroa,

Manalalta wääntieä,
Neen uuen laatiani,
Ratsun on rakentoani.
Tuo wenettä Tuonen tytti,
Lapsi Kalman karpasoa.
 Tuonen tyttäret sanowat,
Kalman immet kalkuttawat:
Paljo on tänne tulleheita,
Wähän täältä lähteneitä.
 Sillon wanha Wäinämöinen
Meni mustana merehen j. n. e.
369. Koprin käärin kokkaroissa,
376. Silotellen siian päitä.

Wiiestoista Runo.

1. Jo oli wiikko häitä juotu,
Toinen pietty pitoja,
12. Pirtin pienen puhtautta?
13. Et issa ison hywyyteen,
Et emännän armauteen, j. n. e.
18. Nuoren neien armahutta,
20. Kanamarjan kauneutta.
24. Walmis walwateltawasi;
26. Puoli palmikoitsematta.
* Toinen palmikoittawalla.
31. Wast' on käsi hiemotettu,
* Hia on toinen hiemotettu,
38. Toinen kengitettäwänä.
46. Wiikon wiipy, kauan wuotit,
Et enämpi wuottanekkan,
Jo nyt alli annetahan,
Kanawarsi kaimatahan,

Kaswatin kun kananpoian,
Sorsalinnun suorittelin.
48. Meni nyt myöten myöty neiti,
* Meni nyt myöen m. n.,
52. Kiiwas kihlan otantahan.
* Kiires kihlan otantahan.
56. Kun lait kautun kaupan,
61. Emosi elämämailta,
* Oman emosi elolta,
Kantajasi kainaloista.
74. Käyä päiwäksi käkesit,
Tahi kuuksi kulkewasi,
84. Polweksi emon elolta.
94. Silta lautoa lewempi,
108. Noinpa polonen pakisin:
139. Mitä liekkän mieli muien,
152. Ellös ollo milläskänä,
154. Ei sinua suolle wieä,
Eikä ojalle oteta;
158. Se on seppo sen mokoma,
Wielä taitawa takoja.
159. Taitawaisimman takojan.
171. Warpa wartalon sukaillut.
174. Ompa tällä sulhosella
194. Ompa kuusin kultawöitä,
Wiisi willaista hametta,
Neien nuoren wyötelläte,
Hanhuen hamehtiate.
Ompa tällä sulhosella
Telat täynnä tynnyriä,
Tynnyrit olutta täynnä,
Juoa jouten ollessasi,
Kielin mittaellaksesi,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
Kyllin antoa kylälle.

197. Länkilöille lekkumassa,
218. Jos talo epätapanen,
Talo tapoja kysywi,
Jospa mies epäpätönen,
Mies on mieltä koittelewi.
224. Anopin lihaista kieltä,
228. Akka karhu kiukahalla,
230. Nato nauloina pihalla;
244. Elä suihki sutsunatta,
246. Eläkä räimä rätsinättä,
* Eläkä räihkä rätsinättä,
247. Elä kengättä kehäjä.
* E. k. kemaja (kepäjä).
259. Lattia joka pyhäksi.
263. Aina tuolilla asua,
Eikä pestyn penkin päässä.
294. Suuren leiwän leipojaksi,
Leiwän paksun paltehille,
Jauhopuuron partahalle.
305. Neuo sie meiän kanoa,
Opastellos orpolasta
Witsasella willasella,
Ruoskuella ruokosella;
Ellös raipalla rapaja,
Nahkasiimalla siwalla;
Wiel' on wiisi weljeänsä,
Seitsemän emonsa lasta,
Jänön jälen polkiata.
322. Koiwu korpinotkelmosta,
352. Aina pään pesemistäsi,
Enemmän imettämistä.
357. Joien ma keralla kaswon.
381. Katajat kataikoilla,
Terwaskannot kankahilla,

383. Kaikki weessä puun wesoimet,
Lepän lehet, koiwun kuoret,
Hongan oksat, kuusen juuret,
Kaikki jättelen hywästi,
Kaikki toiwon terwehekfi.
390. Käs' on kirjokintahissa,
392. Jalk' on toinen jalaksella,
Toinen reisien wälissä.
* Jalk' on saksan saappuessa,
Toinen neien reittä myöten.
399. Niin tuli jänön jälille;
419. Niin tuli rewon jälille;
427. Rewon poika rellitellyt.
439. Niin tuli jälille karhun.
* Niin tuli suen jälille.
446. Susi ou tästä poikki juossu,
Hukka huhtonut ylitse.
451. Suen juoksewan jälillä,
Aina käyän askelilla,
460. Syöt sie liemettä lihoa,
Apat werta kauhasetta.

Kuuestoista Runo.

2. Jalan isku iljankolta,
* Kuulu suolta ruoskan roiske,
* Loitos kuulu airon loiske,
Wiikon witsasen hamina,
5. Itse Ilmolan emäntä.
Oli ulkona olia,
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päiwän alle,

Keksiwi wenon wesillä,
Satalaian lainehilla:
Se on poikani wenonen,
Poian pursi purjehinen;
16. Miero nuorta morsianta,
Lapset marjaista mäkeä,
22. Kohti näitä walkamoita,
Ison saamille teloille,
Weljen weitsin wuolemille;
29, Lato täysi, laiwa täysi
Tinapäitä neitosia;
Lato täysi, laiwa täysi
Sukapäitä sulhosia.
41. Piilotitko pystyn tiinan,
* Piirrotitko pissun tiinan,
* Politko poikki neien lemmen,
Olitko suin sulassa woissa,
Koprin k. kokkaroissa, K. XIV. 368.
46. Tulewalta weioltani;
Helmass' on heliä heinä,
Tinarinta rinnoillansa.
50. Oron jouten juosseheksi?
* Wenon suotta soutawaksi?
52. Weno suotta souatellut;
Tuli weio, wesi läikky,
Weno suoti, airot wälkky,
Pursi juoksi, ranta roikki.
55. On mitä wenon weteä,
Satalaian lasketella.
Nouse nyt sotka soutimilta,
Alli airoilta ylene,
Hahut haapa tehtahilta.
57. Nouse ilman nostajatta,
Ylene ylentäjättä;

60. Ihana (wihanta) ylentäjäsi.
62. Pole jalka portahalle,
Toinen rannalle rapaja;
72. Weräjillä puhtahilla,
85. Kynnyskyinä kääntelihen,
Hienohelman hersajoa (hemmujaista).
114. Kainalwihkon kantajaista;
118. Piha pesty wierainesi,
120. Terwe sintsi täysinesi,
Sintsi wierahaisinesi,
Lautakatto kansoinesi!
125. Lakilauta lapsinesi!
148. Tyttönä ison tykönä,
Neitona emosi luona,
150. Naisena anoppilassa.
152. Itse tuon sanoiksi wirkki:
Kutsuseni, kuuroseni,
Armas airojalkaseni!
Oliko huokiat hopiat,
Rahataskut tanterilla j. n. e.? K. 308.
157. Jo oli kauan kaljat pantu,
Wiikon otraset olunna,
199. Maltahia maistellessa,
Samotessa saunateitä.
204. Sekä sormilla sowitti.
* Siotteli sormillansa.
205. Hywän leiwän leipoeli,
Hywän talkkunan taputti,
237. Hipiällä hiettömällä,
Iholla alatsomalla.
Pääll' on haahen haljakkainen,
Alla maksan karwallinen.
242. Päällä haahen haljakkaisen;
244. Kirjokynnen kirjottama,
Kesäuuhen uujusista,

252. Silmäripset simpsukoissa,
Kulmat kullan solmuloissa,
253. Päässä pystynen kypärä,
* Päässä saapka sahmattainen,
256. Läpi metsän läikköttäjä (lääpöttäjä).
271. Saksan salmilta sywiltä,
Sungun suurilta wesiltä.
277. Kaswo maasta mansimarja,
Punapuola kankahalta,
284. Suuhun sultsina menewi,
Käsin kääri kakkaraiset,
288. Se on kullalla kuottu,
Hopialla huoliteltu.
290 ½ Wesilintu wierewillä.
* Wesilintu wierukoilla.

Seitsemästoista Runo.

5. Satasarwella härällä,
Tuhatpäällä tursahalla,
9. Kuulewi kumun mereltä,
Jalan iskun iljankolta;
11. Tuonne Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin.
Kataluutta Kauko itki,
Weitikkä osan wähyyttä
Ahti aitan pieneyttä.

(Obs. taitais olla parempi alkaa tämä runo:

Ahti saarella asuwi,
Kauko niemen kainalossa;

Kataluutta Kauko itki,
Weitikkä osan wähyyttä,
5. Ahti aitan pieneyttä.
Oli pellon kyntämässä j. n. e.)
47. Tuo tänne sotisomani,
* Hae sukkani, saa rätsini,
Haeppa warashattarani,
63. Lähen Päiwilän pitohin,
Jumalisten juominkihin.
67. Häissä sotkieltawani,
* Häissä heimakoiltawani,
69. Iso käski, emo kielti,
74. Kutsumatta kutsuloihin:
79. Hywä wieras kutsumatta;
* Hywä ilman lykkelewi;
100. Pääset tietä pikkaraisen,
On tuossa tulinen koski,
Kolm' on luotoa kosessa,
Kolmin koiwut luotoloissa,
Kolmin kokot koiwuloissa,
Näillä suu tulin palawi,
Kita kierein lämpiäwi;
103. Luowoss' on tulinen tammi,
Latwassa tulinen kokko,
Kokossa tulinen tursas,
104. Koiwussa tuliset oksat,
Oksilla tulinen kokko,
110. Päiwät kynttä kriskuttawi,
Pään waralle Lemminkäisen,
Kaukomielen kaulan päälle.
114. Kyllämä sihen tuuman tieän,
Mutkan muistan, keinon keksin,
Kaulan leppäsen wenehen;
119. Eilläni samoamahan;
122. Koprista kokon tulisen,

129. Sywä on hauta kaiwettuna
Pääſſä ſillan Pohjolaiſen;
Sinne on ſaanut ſaan miestä,
Hukkunut tuhan urosta.

135. Tulialle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle.

139. Kyläſſä kylyt paremmat,
Mieron lauat lauhkiammat.

141. Teen minä lumiſen miehen,
Uron hangesta hotaſen,

167 ½ Kääry ſuuri käärmehiä
Eeſſä portin poikkipuolin,

174. Käärmehet kähähtelewät,
Ylös kielin kiehahtawat

187. Kyyt kytken, maot waljastan,
* Panen kyitä kytkyehen,
Kääreiſihin käärmehiä,
Rautaſihin renkaſihin,
Witjohin teräkſiſihin,
* Otan weitſen wierestäni,
Tupestani tuiman rauan,
Sillä matoja ſiwallan
Wiieltä witſaswäliltä,
Seitſemältä ſeipähältä,

188. Satuloin ſa'an matoa,

207. Hiitolan weräjän ſuusſa,
* Weräjillä wastahaſi,

223. Jott' en wielä jouakkana
Suuhun Untamon ſuſien,

234 ½ Waimot waskiwaljahiſſa,
Tyttäret tinaſiloiſſa,
Poiat puoliſaappahiſſa,

249. Mäki on täynnä ſeipähiä,
Piha täynnä pistetyitä,

Ne on täynnä miehen päitä,
Yks' on seiwäs ilman jäänyt
Pään waralle Lemminkäisen.
250. Tuhat pystössä pihalla,
252. Yksi seiwäs päätä wailla;
255. Sano lieto Lemminkäinen:
Kyllämä sihen wutkan muistan,
(Otan kallon kuollehelta,)
Pään mäkäsen menneheltä,
Toisen tuiki tullehelta,
Senki seipähän nenähän.
257. Päin seinähän sysäsi,
278. Jo on lähteä käkewi,
285. Owen pihtipuolisessa,
Rengin riisuntasialla,
Kintahan kirwottimilla,
Lakin päästä laskomilla,
(Hatun harwon heittimillä,)
288. Lapseni, wakawuuteni!
293. Paremman parempi puoli,
Äsken sinusta mies tulewi,
303. Istu puolella sialla,
312. Nousi maasta ratsahille,
Kohta lähtewi koista,
Luota entisen emonsa.
315. Koskessa tulinen luoto,
Luowossa t. k. j. n. e. K. 104.
320 ½ Höyhenet tulin waluwi,
328. Otti sulkia hitusen,
334. Laulo lauman tetrilöitä,
Kolmin kerroin koppeloita
Kulkkuhun kokon tulisen.
336. Tempo tetriä lehosta,
Koppo koppelot mäeltä,

Ne syökst kokolle suuhun,
Parwen tetriä panewi
Kynsiin kokon kynimen,
Waakalinnun warpahisin.

342. Tetret suuhust sukase,
Kesälinnut kielellest,
Koppeloiset kulkkuhust.

343. Silmät luppahun lupise,

361. Mies on wanha taiwahinen!

364. Kolmas kohota koilta,
Neljäs iätä iästä;
Nepä yhtehen yhytä,
Lomakkohon loukahuta,
Sa'a hyytä, sa'a jäätä,
Sa'a rauaista raetta
Teräskangen kappaleita,

372. Nosti Ukko pitkät pilwet,
Nosti pilwet luotehelta, j. n. e.

379. Sillä kylpi kuuman saunan,
Kuuman saunan rautalauan,
Wastan rautasen keralla.

386. Portit Pohjolan näkywät,
Paistawat pahat weräjät.
* Hiien uksèt ulwottawat,
Rautaääret ärwöttäwät.

413. Taisi tarhoa tawata.

467. Hieroa nutustelewi

472. Laulo lauman lampahia,
Kinkon (kimpun) kieräwillasia,
(Syöä Suomelan susien,)
Sinne suen suimistella,
Sekä karhun kaimistella,
Sillä sulki suut sutosen,
Karhun leukaluut lukitsi.

481. Saapkan päästä päästämille,
497. Etkä yötä ennen tullut,
Etkä päiweä jälestä.
504. Häät juotu, piot pietty,
506. Kahwit kannun mittailtu,
Pikarit pinohin pantu,
Kannut kanneltu kokohon,
Tuopit tukkuhin lykätty.
520. Minä määrillä mäkäsin,
Minä kannoin kaksin määrin,
524. Emmä liene lempi wieras,
Kun ei tuotane olutta
Tulewalle wierahalle,
Saawalle käkeäwälle.
(Wasta saawalle wäwylle.)
537. Tuotihin tulinen tuoppi,
Tulta terwoa sisässä.
546. Kanto kaksiwantehella,
547. Hiiwa alla, waahti päällä,
Keskellä olut punanen.
548. Kyy on keskellä asuwa,
Käärme päällä käänteleksen.
* Maot kiehuwat kesellä,
Käärmehet kähähtelewät.
555. Kyy kitansa kätkeöhön,
Käärme päänsä kääntäöhön.
* Ruoka suuhun pantanehe,
Rikka maahan luotanehe,
559. Otti ongen taskustansa,
Wäkärauan wäskystänsä,
* Otti weitsen ollastansa,
Tupestansa tuiman rauan,
Weti wettä weitsellänsä,
Ristin weteli olutta,

Maon halki, toisen poikki,
Kolmannen wähän witahan.
* Puhu kerran tuoppihinsa,
Tuli kyytä kymmenkunta,
Puhu toiste tuoppihinsa,
Satakunta sammakoita,
Puhu kerran kolmanenki,
Tuopin tuojan Tuonelahan,
Kannun kantajan Manalle.
Joi olosen onneksen,
Meen mustan (makian) mieliksensä.
571. Kun ei tuotane olutta
Warawammalla käellä,
Suuremmalla astialla.
Enkän liene lempiwieras,
Kun en saane kumppalia,
Kunnollista kumppalia.
Annettihin nuori neiti;
Niin läksi kotihin tuosta,
Neion mestasi merehen.
572. Laillisempata olutta,
578. Kaljoa rahan alaista.
579. Tuop' on Pohjolan isäntä
Itse syöpi, itse juopi
Päässä pöydän paiallansa,
Aiwan aiwinaisillansa,
Pian suuttu ja wihastu j. n. e.
585. Juomahan ween wetelän.
* Juomahan wetisen lammin.
591. Suuhun Untamon sutosen.
594. Senki surmaksi jäniksen.
604. Paremmistaki pioista.
* Häien juotua hywien.
618. Kummill' on pitempi miekka,

* Kummin miekka mieluhumpi,
Kenen kalpa kauhiampi,
Senpä eellä iskeminen.
626. Olen kortta korkiampi,
Waan oli miekka mieluhumpi,
Kalpa paljo kaunihimpi
Lietopoian Lemminkäiſen,
Senpä kuu kärestä paisto,
Päiwä w. w. j. n. e.
632. Lyöpi lieto Lemminkäistä,
* Jo lyöä yrittelewi,
Oſaſi owihakahan,
Maiskaſi on maatitſahan.
637. Wainot waimojen ſeasſa,
* Seikat akkojen ſeasſa,
639. Lattiat ripottelemma,
642. Ulkona weret paremmat,
Kakaroilla kaunehemmat,
Pääsſä heinän helpeämmät,
643. Kanarwoilla kaunihimmat,
646. Maholehmä tapettihin,
Sen nahalla ſeiſottihin.
653. Jopa taiat tarwitakki,
655. Tahi kaula katkiawi.
Koita konna kalpoaſi.
660. Ei oo tuosta tuon parempi,
Eipä wuolet wermentänä,
Wienyt marrasnahkoana.
* Ei lipasſt lihoakana,
666. Kawahutti Kaukomieli,
670. Laski pään on päältä olka,
Kallon kaulalta ſiwalti,
673. Eli naurihin nawasta,
Pään on pienestä kalasta,
Ewän kaikesta kalasta.

677. Wiepi pään pojan polosen
Tuonne Pohjolan tupahan,
Siin' on pää pojan pätösen,
Kuulu kultasen omenan;
Tulkohon ikuinen tuoli
Hywän Pohjolan pitohin,
Salajoukon juominkihin.
695. Laitti lapset liikkehelle,
Saatteli sanan kylälle,
Kutsu miehiä kylästä,
Kansoa monen näöstä
Kaukomielen kaulan päälle.
697. Waskilautan päälaelle,
Rautaruuhen jalkohinsa,
Weestä wesomen nosti,
Umpiputken lainehista,
Syöstä miehen syömen kautta.

Kaheksastoista Runo.

52. Sit' olen pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin.
Tuli työ, satu tapahtu
Hywän Pohjolan pioissa,
Weren juoksu juomingissa.
Tapon miehen kun urohon,
Paremmaisen itsiäni,
Omani setäni poian,
53. Pane ruoka ruttosesti,
60. Terästäwät tuuriansa.
82. Istu puolella sioa
Astu puolella aselta
Owen suussa orren alla.

91. Karahkaksi kankahalle,
92. Sano kaunis Kaukomieli:
Jos menen männyksi mäelle,
(Käsket mänuyksi mäelle,)
Katajaksi kankahalle,
Jo siinä tuho tulisi j. n. e.
99. Nikenee noronen koiwu,
100. Pirttipuiksi pilkotahan,
* Riihipuiksi pilkotahan,
101. Hakatahan halmemaiksi,
102. Mene marjaksi mäelle,
114. Satasilmiä kutowi,
Werkkoloita walmistawi
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Wiepi werkkoja wesille
Surmaksi kalasen karhin.
119. Metsän karhun kartanolle,
130. Kussa kuollo kohtajaisi,
Paha loppu loukahtaisi.
143. Sanon ma hywänki paikan,
Kussa piiltä pillomuksen,
Paeta pahan tapasen,
Kun wannot walat ikuiset
Ei eneä sotia käyä,
162. Niemelle nenättömälle,
Selälle meren sinisen.
166. Pohjan poikain soassa,
Pahan wallan wainon alla.
167. Weriwuonna woimatonna.
Siellä miehet mettä juowat,
Simoa siretteléwät
190. Saarelle selällifelle,
Manteoelle puuttomalle,

198. Weteä wenettä yhtä,
202. Sekä nuoremmat sanowi,
Jotta wanhat wastoapi:
205. Ompa maata saaren maalla,
Jos weät weneitä wiisin,
Kuusin pursia kuletat.
229. Piennar piehtaroiaksensi,
240 Käwi kymmenen kyleä,
Kylä puolen kymmennettä;
248. Sa'an nauro miehen naista,
Tutatkunnan neitosia,
* Makasi tuhannen neittä,
Saan naista miehellistä,
254. Kaksi kaikista saoista,
Kolme koko tuhannesta,
258 ½ Poika werraton werewä
260. Ilahutti saaren immet;
263 ½ Saaren impien ilohon,
Niemen neitojen kisahan,
266. Teki liiton nostaksensa
268. Nousi ennen aikoansa
Ennen ehtoliittoansa
290. Pursi poltettu poroiksi,
* Jo weno wesiajolla,
Laiwonen lahen selällä.
300. Wiien wärttinän muruista,
Kuuen tainnan taittumista.
301. Kehräwarren kappaleista.
304. Päiwän airoja asetti,
Toisen laati laitapuuta,
Rautahankoja rakenti.
310. Laulo purren lainehille,
Ulapoille umpiputken,
311. Lastun tammen lainehille,

* Lastun männyn lainehille,
329. Saaren waimot waikerrehti,
* Saaren waiwaset waketti,
332. Saaren impyet sanowi:
En itke punaista purtta,
Rautahankkia halaja;
Itken purjenpuun alaista, j. n. e.
338. Kun ei niemen puut näkynnä,
Kirkon harjat haimentanna.
339. Sawuharjat haimentanna.
Sano kaunis Kaukomieli:
En itkis ma saaren maita, j. n. e.
343. Sawiharjan haltioita.
351. Satahanka haihatteli:
354. Kauko ei käy tappeloita
372. Oisi Tiero (Tuuro, Teuri) t.,
385. Wenehiä weistämässä,
* Laitioita laatimassa,
* Laitioita laanimassa,
396. Peräpahkat pieksämättä,
Kupehet kutsuttamatta.
402. Ulkona käwysteleksen.
407. Susi putkessa puhusi,
Kärppä käy käen sialla,
411. Muien keihojen sekahan.

Yheksästoista Runo.

2. Sepä synty äitistänsä,
8. Wietihin Wenäjän maalle,
* Wietihinpä wierahille,
10. Sepolle Köyrötyiselle,

Wiien wiikatteen palahan,
Kuuen kuokan kuoliohon.

21. Isännältä iltasella,
Emännältä aamusella:
Työ orjan nimettäöhö,
Nimi työlle pantaoho.

24. Naiwolle rahan alanen.

25. Pantiin lapsen katsojaksi,
* Pantiin lasta katsomahan,
Katso lapsen, kaiwo silmät,
Syötti lapsen, söi itsekki,

30 ½ Waatteet wirrassa wirutti.

31. Jo päiwänä, toissa pänä

37. Pantihin kasen ajohon,
* Pantu on kasen leikantahan
Kullan solki sorrantahan.

39. Kaato puuta kaksi kolme,
* Leikko puuta kaksi kolme,

40. Siitä hyppi kannon päähän,
* Hyppeäwi kannon päähän,
* Niin kawahti kannon päähän,

44. Sotipelto sortuoho,
Kuni huuto kuulunehe,
Kuni wierenee wihellys.

50. Kullan solki sorrannassa.

65. Siitä wyötti maan maoilla,

72. Siitä seppo Ilmarinen
Käwi itse katsomassa
Aitoa Kalewan poian,
Solukullan sortamata;
Näki päitä liikkuwia,
Naiwoja ratisewia
Aiassa pojan Kalewan,
Solukullan sortamassa.

83. Souanko wäen takoa,
Wäen miehuen nojassa,
Wai souan asun mukoa?
88. Mi on siitä soutajasta,
Ku ei soua wäen mukoa?
94. Souti hangansa hajalle,
Hangat koiwuset hajalle,
Lewitti lesen wenosen,
Wenon mäntysen menetti.
112. Mi on siitä tarpojasta,
Ku ei tarwo wäen mukahan.
114. Wäh' on wangilla wäkeä.
117. Kiwen kirsoksi rakenti,
131. Pantiin karjan paimeneksi,
135. Syöjätär paha emäntä
Kiwen leipo leipähänsä,
Paino paaen kakkuhunsa,
(Paaen paino möykkyhynsä,)
138. Wehnän päällitse weteli,
140. Pani paimenen powehen,
Sanoen sanoilla näillä:
387. Wiere wehnäkoiwukolle,
405. Pahan waimon palkan maksan?
407. Lehmät syöttelen susille,
Koukkusääret kontioille,
415. Lehmät syötteli susille,
Koukkusarwet kontioille,
423. Pure poikki pohkiasta,
Katko kaikki kantasuonet.
424. Otti torwen tollikosta,
Räpäpillin räystähiltä.
430. Wiiesti weräjän suulla.
431. Jo emäntä ouosteli,
Mistä paimen pillin saanut.
441. Torwen tuomikkopurolta;

447. Raawahat rakentamahan.
463. Susi päälle suimastaksen,
Karhu päälle kaimistaksen,
497. Tuotihin sana jälestä,
* Sana wietihin jälestä,
504. Ompa muita maammosia,
516. Ompa muita taattosia,
522. Waimosi kotona kuoli;
528. Ompa muita waimoloita,
* Omp' on naisia kylässä,
533. Soitti suolla mennessänsä,
Patakoitteli palolla,
Kullerwoitti kankahalla.

Kaksikymmenes Runo.

5. Kun oli kuollut nuori nainen,
10. Eikä wielä wiikonkana.
24. Hopehia lietoksehen,
* Hopehia walkiahan,
32. Hatuttoman hartiehen,
Päiwät lietso, yöt lepäsi,
43. Katso alle ahjoksensa,
46. Terä kulta, pää hopia;
51. Sen seppo pahoin pahastu,
Muu miero hywin hywästy.
56. Poimi kultia merestä,
Hopehia lainehista j. n. e.
* Pani kultia lisäksi,
Hopehia päälliseksi
Sykysyisen uuhen w. j. n. e.
77. Ruuna tungeksen tulesta,
Liinaharja liettehestä,

Harja kulta, pää hopia,
Kaikki waskesta kawiot;
88. Poimi kultia merestä, j. n. e.
114. Aika tyttö ahjoksesta,
Pää kulta, käet hopiat,
(Päät kullat, jalat hopiat,)
122. Ei saata sanoille naista.
* Ei saattat sanoille panna,
Eikä wirsille weteä.
* On neiti hywän näkönen,
Ei tieä tapoja neien.
(Kun oisi hywäntapainen.)
126. Heti öissä ensimmäissä
Juo tuossa lepäelewi j. n. e.
138. Nuoren neitosen nisussa,
141. Yön lepää, lepäävi toisen,
Niinp' on yönä kolmantena
Waroaksen waippahansa j. n. e.
145. Karhun taljoa kysywi.
* Karhun taljat katselewi,
Willawaipat walmistawi.
147. Ku oli kylki neittä wasten,
Waston kullaista kuwoa,
Hopiaista morsianta,
Se oli kylki kylmimässä, j. n. e.
161. Miehet nuoret naimattomat,
166. Hopiaista puolisoa;
189. Suuhun Suomelan susien,
Kitahan kirokapojen,
192. Sano seppo Ilmarinen:
Anna akka tyttäresi;
En tuota pahoin pitäisi,
Hywästi minä pitäisin,
Sylissäni syöessäni,

Käsissäni käyessäni.
Sano Pohjolan emäntä:
Ennen annan tyttäreni j. n. e.

Yheskolmatta Runo.

6. Hywän turwan tuoantahan.
* Kirjokannen kannantahan.
8. Ei oo sampo helpon saatu,
Kirjokansi kannettuna,
* Ei oo sampu saatawalla,
Kirjokansi otettawalla,
11. Siell' on sampu salwattuna,
Kirjokansi suojeltuna,
15. Takasalpojen ta'aksi.
26. Saan salpojen takoa,
33. Suurille sotakeoille,
Werisille wainioille,
Sorkkihin sotahewoisten,
Kawioihin wainowarsoin.
* Miesten tappotanterille,
Urosten upottajille.
37. Tunki rautansa tulehen,
Alle ahjon teräksensä.
44. Kuonana kohaelewi.
* Raswana rapahtelewi.
54. Walo warren hopiasta,
Kulta taipu taikinana.
70. Heponen terällä hilju,
* Heponen terällä seiso,
Kasi nauku naulan päässä,
Mato putkessa makasi.

72 ½ Sylkytteli miekkoansa
Wuoren rautasen raossa,
Kahen kallion lomassa,
Wiien wuoren winkurassa.
Siitä lyöä leimahutti,
Tuhat wuorta poikki lyöpi,
Sata rautasta mäkeä,
Tempasi (telkytti) teräsneniä,
Rautapäitä raskutteli,
Liekkipäitä liekutteli,
Tulisia tuiskutteli,
Hakulaisia hajotti.
74. Hyötelekſen, wyötelekſen,
Weran äärillä weäksen,
Lustuolla sulkiaksen.
(Lustuloihin sulkiaksen.)
78. Lustuossa mies lujempi,
80. Teräswyössä tehtosampi.
82. Käyä toimi kerkiäwi;
85. Kulkewat kotikujoa,
Ajatellen aian wiertä,
Jokopa meriä mennä,
Tahi maisin matkustella.
Läksit etsohon hewosen,
Kuloharjan kuuntelohon,
89. Waka wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmorinen
Kulki kuunnellen kujoa,
Ajatellen aian wiertä,
Kahen etsiwät hewosta,
Päältä puiti katselewat,
Löysit hiekalta hewosen,
Mullokselta mustan ruunan;
Painoit päähän kullan päitset,
Suwikunnan suitset suuhun.

Jopa itki puinen pursi
Wene honkanen walitti.
96. Waiwanen walittamassa;
99. Waiko maisen matkustellen,
Ratsastellen rantamaita.
103. Surma saakohon merelle
* Surma wettä suotaoho,
Millon tuuli turjuttawi,
Millon wiskowi wihuri,
Tuuli wie wenehen laian,
Tuli toisen polttanewi.
112. Kyllä mies meret lukewi,
Uros aallot arwelewi,
117. Wesi wieno wilkuttawi.
119. Niin heitti hewon aholle,
Suwikunnan syönnin päälle,
Ohjat oksahan ojensi,
120. Hietahan helut hewosen,
122. Meni luota katsomahan,
Tykö tähystämähän,
Tuonne kengättä kepitti,
Ilman hamsi hattaroita.
125. Mitä itket uusi pursi,
Satahanka haihattelet?
(Wene hangaton halajat?)
128. Hangatuuttasi halajat?
* Kaarituutta kaipaelet?
130. Wene hankanen sanowi:
* Wene honkanen sanowi:
132. Jos on terwoissa teloilla
134. Jos on koissa korkiassa.
142. Täyteni rahoa tuowan,
Alaseni aartehia.
146. Kaikki muut pahimmat purret,

Ne kaikki sotia käywät,
Kahetsi tänäi kesänä
Tuotu on täytensä rahoja,
Kultoa kuwunsa täyen,
Hopehia huonommatki.
152. Minä weno Wäinämöisen,
154. Lahon tässä lastuillani,
Wenyn westämyksilläni.
* Aina wenyn westoillani,
Lahon lastulmuksillani.
156. Matalimmat maan matoset
Ala kaareni asuwat,
159. Pesän pielessä pitäwät;
Parempi minun olisi,
Parempi olettelisi,
163. Petäjänä hongikossa,
165. Hawulinnun liitätellä,
Penun alla pyörätellä.
166. Käsin kourin kääntämättä.
187. Juosta sormin soutamatta,
198. Niinpä mun sukuni muuki,
Sekä toinen joukkioni,
Juostaan sormin soutamalla, j. n. e.
205. Lykkäsi wenon wesille,
Terwalaian lainehille;
* Lauloa hyrähtelewi,
Laulawi wenon wesille,
Työnti purren lainehille,
Teloiltansa terwarinnan,
Terwalaian lastuiltansa;
207. Laitto laian neitosia,
* Lato laian neitosia,
208. Kultapäitä neitosia,
* Silkkipäitä tyttösiä,
* Liinapäitä tyttölöitä,

Waskiwöitä waimoloita;
Mi on narri naimatonna,
Ku on piikuen pitänyt.
211. Lato toisen laitapuolen
Pulskioita poikasia,
Poikasia piipiwoja,
Miekkawöitä sulhosia.
215. Lato wanhoa wäkeä
Täytehen wenehen laiat,
221. Laulo wielä Wäinämöinen,
Laulo nuoret, laulo wanhat
Kultihin kulajawihin,
Hopeihin helkkäwihin.
Sanan wirkko, noin nimesi:
Neitsy Maaria emonen,
Sie on airoille aseta,
Sowitate soutamahan.
Neitsy Maaria emonen
Se on warsin wastaeli:
Siepä wanha Wäinämöinen,
Itse istuos perähän,
Laaitate laskemahan,
222. Niin kun Suomen suolasäkki,
Tukhulmin humalatukku,
223. Kokan koiwusen kohalle,
* Kokan kultasen noiaan,
Melan waskisen waraan.
232. Ei wanhoissa soutajoa,
237. Nuoret souti, selkä nuoju,
238. Eipä matka ehikkänä,
* Ei ilo ilosta käynyt,
Soutu souwusta tajunnut.
241. Sowitaksen soutamahan,
250. Pyinä pyyrimet wihelti (wiherti),
Terät teirinä kujerti,

Nenä joiku joutsenena,
Perä kratso kaarnehena,
Hangat hanhina hahahti (pajahti).
Souti suoroa sujotti,
Nenätse metisen niemen,
259. Tuopa lieto Lemminkäinen,
* Tuo on nuori Joukahainen,
* Wesiliitto, laitopoika,
* Ikiliera Tieran poika,
* Ikitiera Nieran poika,
261. Osatuutta onnen itki,
Ei itkent osan wähyyttä.
270. Pilwessä pisarat suuret,
Pisaroissa laajat lammit,
Lammissa weno punanen,
Wenosessa kolme miestä,
Mies puhas perässä purren,
Mies toinen nenässä purren,
Mies kolmas kesellä purren,
281. Melan luoen luotehesta.
* Melaloiwat luotehesen.
282. Huutawi hujottelewi,
290. Uros korwen keskimmäinen?
291. Kun et tunne tuota purtta,
293. Laiwa laulajan urohon,
* Laiwa laskian (laatian) u.,
Wene wanhan Wäinämöisen,
304. Kohti pohjaista kowoa,
313. Ota minua purtehesi,
Oisin mieki miessä siellä,
330. Laiat warsinki warawat,
336. Tuki heineä tuhua;
338. Tuuli wie wenehen laian,
Wastatuuli warpehenki.

Kaheskolmatta Runo.

1. Siitä wanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemmin poika
Laskewat sinistä merta
5. Souti päiwän suowesiä,
Päiwän toisen maawesiä,
Kolmannen meriwesiä.
* Laski päiwän Päiänettä,
Toisen souti Suowanetta,
Kolmannen Elowesiä.
12. Kosken tyttö, kuohuneiti,
Wirran wierellä asuwa!
(Wihowirran wierellinen!)
28. Kukkuja kulettaissa,
32. Sylin aaltoja aseta,
Käsiwarsin waahtipäitä,
41. Puuttu pursi Wäinämöisen,
Takeltu weno jumalan;
* Puuttu pursi laulajalta,
Takahtu wene runolta;
46. Arpoa asettelewi,
Käkiähän käännyttäwi:
50. Waiko hauin hartioille,
Ween koiran koukkuluille,
Tahikko siikasen selälle,
Lohen purstolle punasen?
* Kiwellenkö, kannollenko,
Waiko wanhalle sialle,
Wai on waskiraunioille?
54. Luotosessa puuttumassa,
Meren selwällä selällä.

Waka wanha Wäinämöinen,
Jo itse menewi maalle;
Lohen on luita luotosessa,
Lohen luita, hauin päitä,
Kian kylkiluun paloja,
Mursun sääriluun muruja,
(Sorsan sääriluun muruja,)
Lohen luita sieltä otti j. n. e.
57. Pani miekkoa merehen
61. Miekka murskahti muruiksi
* Miekka mureni muruiksi
79. Sano miehille hywille,
Jotka purresta puhuwat
Wenehestä weistättäwät:
94. Puukon tuppipuoleltansa,
96. Kalan pahkoa paloiksi.
* Kalan wiiltäwi kaheksi.
98. Minkä tuosta seppo saisi,
Kunka taitawa takoisi,
Mies naati naputteleisi,
* Saisko harpun hauin luista,
Kantelon kalan ewästä,
109. Tahikka takojan luona,
112. Tuostapa tulisi soitto,
Harppu (harkko) kaunis hauinluinen,
Kantelo kalanewänen,
121. Laati harpun hauinluista,
Kantelon kalan ewästä,
Soiton kian kylkiluista.
Mist' on koppa kantelessa?
Hauin suuren hartioista.
Mistä naulat kantelessa?
Kalahauin hampahista.
Mistä kielet kantelessa?
Jouhista uwet orihin.

124. Pani naulat kantelesen
Orahista tuonen otran,
Tuonen hauin hampahista.

131. Pani kielet kantelesen
Hiwuksista Hiien ruunan,
Lemmon warsan waattehista.
* Mist' on kielet keksittynä?
Jouhet juoksewan hewosen,
Immen itkewän hiwukset.

137. Pani wanhat soittamahan,

143. Ei ilo iloksi käytä,
Eikä soitto soitannaksi,
Kunniaksi kullekkana.
Kutsu pojat, kutsu piiat
Soittamahan sormillansa,
Kutsu miehet naimattomat,
Kutsu nainehet urohot,
Ei ilo ilolle nossut,
Tarpeheksi Wäinämöisen.

151. Harpun kylmässä kylässä;
* Kantelon Sariolassa;

189. Kaikun laatian käsissä.
* Kaikkuan kaninehella.

193. Tekiänsä tienohille.

197. Itse iskuksen ripahan,
* Istuwi ahokiwelle,
Löihen leikkikalliolle,
* Istuwi ilon teolle,
Laaittihen laulamahan,
* Itse istu soittamahan,
Alko soittoa somasti,

201. Otti soiton sorsanluisen,
Kantelen kalanewäsen,

208. Soitantoa Wäinämöisen,

212. Soitti ruotoista rojua,
Kalanluista kanteletta
Käsin pienin, hoikin sormin,
213. Sormet pienet pelputteli,
215. Wast' ilo ilolle käwi,
220. Ratsun jouhet raikkauwat.
221. Ei sitä metsässä ollut,
Neljäjalkaista jaloa,
223. Kolmin koikkelehtawata,
229. Honkasesta huonehesta,
230. Rinnoin aialle ajaksen,
* Rinnoin aialle asettu,
Risukolle reutoaksen,
234. Siitä kuusehen kawahti,
Korkiammalle kohosi
(Nousi puuhun korkialle,)
242 Tarkotin metsän emäntä
Wiikon päätänsä panewi,
Kuukauen kurikkoansa,
Waan kun kuuli ouon äänen,
Heti heitti suorintansa,
Awopäin, haralla hapsin,
Ilman wyöttä, helmuksitta,
Istu koiwun konkelolle,
Lepän lengolle lewesi,
(Lepän l. lehahti (kohosi),
244. Sinihuiwihin sioksen (sujoksen),
Punasukkahan pukewi,
Kautokenkähän kapiwi
248. Siinä wiipy wiikommanki,
Puolen polwensa asuwi,
Ilon uuen uotannassa,
Soiton toisen toiwiossa.
250. Mikä lie metsässä ollut,
Käwi tarkon kuulemahan;

Mikä ilmasſa ylällä
Lintuparwea parasta j. n. e.
252. Eikä tarkon ilmasſana,
* Eikä ilmasſa ylällä,
261. Alli aaltojen keseltä,
* Alli aalloilta weſiltä,
282. Sulhon ſoittawan ſuloſen,
285. Kaikki rihmat katkeſiwat,
287. Ei ſitä meresſä ollut
Ewin kuuſin kulkewoa,
Kaheksin wajeltawoa,
294. Lohet uipi longotellen,
Ween ſiiat wengotellen,
Ween hauit hangotellen,
309. Kammalla kupariſella,
Waskiſella harjallanſa;
314. Harja haihtu kämmenestä.
317. Rikkarinnalla tulewi,
* Rinnoin ruohosta kohoſi,
* Rinnoin aalloille ajakſen,
* Rinnoin ruowolle rojahti,
Ween ryönälle rytkäyſi,
319. Watſalolle waiwoakſen,
321. Soitantoa Wäinämöiſen,
Iloa ikirunoiſen,
225. Itki wuoret, wanku waarat,
Kaikki kalliot äliſi,
Kaikki wuoret woiwotteli,
Tuhat itki Turjalaista,
Sata laulo Lappalaista.
338. Itſeltäki ſoittajalta
* Itſe itki Wäinämöinen
Soitantoanſa omoa,
(Omoanſa ſoittoanſa),
Weet juokſi ſilmästänſä,

Toiset toisesta noruwi
Karkiammat (kariammat) karpaloita,
Pyyliämmät (pyöriämmät) pyyn munia,
Pienemmät munia pääskyn,
(Häriämmät hären päitä)
Leweille leuoillensa,
Niin sitä alemma wieri
Riweille rinnoillensa,
Winri wieläki alemma
Pätöwille polw. j. n. e. XXXI: 175.

355. Kautti kuuen kultawyönsä

377. Sekä nuoret, jotta wanhat:

Kolmaskolmatta Runo.

4. Jo on tultihin tupahan.
Kysy Pohjolan emäntä:
Mitä wierahat sanowi,
Matkalaiset mainitsewi?

15. Hywä on sampuen hyrätä,
Kirjokannen kahnatella
Pohjolan kiwimäessä,
Waaran waskisen sisässä;
Hyw' on olla Pohjolanki
Hywän sampuen warassa.

25. Niillä Pohjolan nukutti,
Pahan wallan waiwutteli,
Paineli pakanan kansan,

41. Lukot sormin longotteli,
Käsin aukasi owia.

44. Oi sie seppo Ilmarinen,
Lankoni, emoni lapsi!

53. Sylin ſampoa ſyleli,
Käſiwarſin käännytteli,
(Kirjokantta kallutteli),
Eipä ſampo käännykkänä,
Kirjokanſi kihnakkana.
77. Käſiwarſin kannattelit,
78. Kannoit ſammon purtehenſa,
Saattelit wenoſehenſa.
* Saiwat ſammon purtehenſa,
Wieretit wenoſehenſa,
Wenehesen Wäinämöiſen,
Purtehen Puhantolaiſen.
88 ½ Sorkkien ſotahewoſen,
97. Sano ſeppo Ilmarinen:
132. Muurahainen musta lintu
* Muurahainen murhapoika
* Muurahainen musta koira
Se kuſi kuren jalalle;
Kurki päästi kumman kulkun,
Säikähti pahan ſäwelen,
Sillä Pohjolan herätti,
Pahan wallan walweutti.
140. Käwi ſammon katſantohon,
165. Waston Wäinölän wenettä,
* Kaaha wene Wäinämöiſen,
Upota Uwantolaiſen,
Sampo tänne ſaattaellos,
Kirjokanſi kannatellos.
173. Kowin luoe turjotteli,
189. Pohjolaanki kulettaisſa;
* Nähnyt näilläi weſillä;
193. Kun ma tänne läkſinkänä,
206. Paljoa paremmin maltti,
Aſianſa arwaeli,
212. Jospa tuuli tuikutteli,

Aallot wiskowat wenettä,
Jo oli laiatki warawat.
217. Laitto rautaista sotoa,
Teräksistä tellitteli (tekjetteli);
* Soan rautasen rakenti,
Teräksisen tellitteli
Jälkeen wanhan Wäinämöisen;
220. Kun kana munasiansa,
* Kuni sorsa poikiansa,
Telkkä luopi tehtyjänsä;
223. Sata airohon urosta,
225. Sata miestä ampujata.
* Sata muuta ampujata.
* Tuhat jousella urosta.
228. Kohta sampoa tawotti.
* Kohta lähtöhön ajaksen,
Ajamahan karkulaista,
Sampoa tapoamahan,
Weneheстä Wäinämöisen.
234. Oi sie seppo Ilmarinen,
* Oi sie nuori Joukahainen,
* Oi sie lieto laita poika,
* Wesiliitto, laitopoika,
* Ikiliera Tieron poika,
237. Kasisliekahan kawa'a,
* Ruokonuorahan rupia,
239. Katso pitkin Pohjan ranta.
249. Korwet kirjokoppeloita.
258. Kokko Turjalta tulewi,
Laskeksen Lapista lintu,
Siipi taiwasta siwellen,
Toinen wettä wiepraellen.
262. Ei se kokko ollekkana,
Lapin lintu lienekkänä,
270. Satalaita laiehtiwi;

* Sotalaiwa laiehtiwi;
273. Miehet kaikki miekka wyöllä,
Urot kalpio käesſä.
294. Keksin kummoa wähäsen.
295. Tapasi on taskuhunsa,
Löihen kukkaroisehensa,
Tempo (löysi) piitä pikkuruisen,
Tapo tauloa wähäsen,
300. Yli oikian olansa,
304. Luowote merehen luoto,
Salasaari siunoate,
Johon purret puuttuoho,
Wenehet takeltuoho.
306. Juokse puhki Pohjan pursi,
Satahanki halki lennä!
308. Loi sen luowoksi merehen,
Karipääksi kaswatteli,
Johon puuttu Pohjan pursi,
Satahanka halkieli.
319. Laati kokon kopristansa,
Itsestänsä iskulinnun,
* Wastat siiwiksi sitowi,
Perämelan purstoksensa,
Otti wiisi wiikatetta,
Kuusi kuokan kuolioa,
Ne kyhäsi kynsiksensä.
322. Kokon kynkkäluun nenille.
333. Päähän pielen (purren) Wäinämöisen.
* Mastohon rakentelekſen.
336. Laiwa lastuin lohkiella.
339. Pahoinpa on palkka saanut
Muinosista murkkinoista,
Atrioista ainosista,
Pohjan poikien tiloilla,
Perinteillä pehmeillä.

340. Kirjokannen katsantohon,
342. Pohjan akka harwahammas
Liikahutti leukaluuta,
Purskahti punanen sappi
Kahenpuolin leukaluita,
Sillä sen soan häwitti.
374. Lastun kuusen lainehista,
Käänti kuusista meloa,
Petäjäistä järkälettä,
378. Kun yksi nimetön kynsi.
379. Miehet meiskahti merehen,
Koprin kääntywät merehen,
Käsin käyen lainehesen;
385. Puusta purtehen rawahti
388. Puusta koppelo puonnut,
391 ½. Wasemella warpahalla;
392. Saatti sampuen merehen,
Tuonne kaato kirjokannen,
396. Sampo mureni muruiksi,
401. Niin meni muruja paljo,
Sammon suuria muruja,
(Suurimmaisia muruja),
406. Siitä sai meri pohatta,
Maa köyhä, meri pohatta,
410. Wasten maata hyyännettä,
418. Niwan kylmähän kylähän,

Neljäskolmatta Runo.

1. Siitä sampo nostettihin,
Kirjokansi kannettihin
Nenähän utusen niemen
Wenehestä Wäinämöisen.
Kesän kennällä makasi,

Talwen kaiken tanterella,
Keskellä jywäketoa,
Jywäparkan parmahalla.
11. Pällämöiselle pojalle:
Sämpsä poika Pällämöinen!
22. Ketehen kesäorawan,
Kesä= (talwi=) kärpän kämmenehen,
Portimon perustimehen.
25. Aroja tihittämähän,
36. Pelto hapsiksi hajota,
Saoin haaroin haarottele,
62 ½. Ennen mantu maita puuttu,
Ahti selwiä wesiä,
Kun on sampo siemeniä,
Pellerwo jywän periä.
70. Raiat nurmien rajoille,
74. Waskiwaarnahan tapasi,
81. Sillä maita mullosteli,
99. Heitti hellan wallallensa,
Olewalle onnellensa.
103. Läksi tuota tietämähän:
136. Tämän tamman taittajoa,
Puun sorian sortajoa,
Puun murhan (murskan) musertajoa,
145. Uros aaltojen kesestä,
152. Ween hattu hartioilla,
Ween saappahat jaloissa,
Uuet kintahat käessä,
Wanhat kirjat kintahissa,
Kirwes kultanen olalla,
Waskiwarsi kirwehessä,
165. Kolmehen kowasimehen,
175. Sylt' on suusta housun lahje,
Kaksi syltä kaatiosta.
185. Ison tammen tasmen luokse,

191. Lohkarehut lohkoeli,
194. Jo kaasi tulisen tammen,
204. Leikkasi ikuisen lemmen;
205. Ku on lastuja lewesi,
209. Pikatuoni pistoneuot.
269. Itselläin on ilman miekka,
Luonani awaimet onnen,
277. Miesten mielistä pahoista,
288. Tarha rautanen rakenna,
302. Itse (Sinä) Pohjolan emäntä!
310. Omiasi toukojasi,
Kylwämiäsi omia.
Sa'a rautaset rakehet, j. n. e.
321. Pohjan karjakartanoille.

Wiieskolmatta Runo.

128. Itse neuo lapsiansa,
Poikiansa sain puhelt,
Tuonne työnti turmionsa,
Panewi pahansa kaikki,
140. Lapset Wuojelan lahowi,
Tauissa nimettömässä,
201. Kiwi kirsolla mäellä,
Waaran wankan liepehellä,
234. Yötä Annan aikuista.
271. Kirskasi kiwen kowaksi,
Paaen kolmeksi palaksi;
Niin kiwi k. t. j. n. e.
309. Sillä Luotolan paransi,
Poiat Wäinölän peruutti,
Tauista tawattomasta j. n. e.
310. Kaiken Wuojelan paransi.

Kuueskolmatta Runo.

3. Kätki kuun kumottamasta,
9. Yöhyt pitkä ja pimiä,
44. Tuota tulta tuuwitteli.
288. Wellimo ween emäntä,
* Wellimys ween emäntä,
Sataharjan hallitsia,
(Ahen hauan hallitsia,)
293. Tuulen tyttären tekemä,
Aallottaren keträämä;
308. Likosesta liettehestä,
Kalasesta kaartehesta,
312. Anna ahti ahwenia,
Pistä piikkiniskasia,
Ahwenia, ihweniä,
Kaikkia ween kaloja,
Alta aawain sywäin,
Päältä mustain murain
Taan on nuotan nostimille j. n. e.

Seitsemäskolmatta Runo.

63. Panen päiwän paistamahan.
65. Joko kerran kolmannenki;
68. Portit Pohjolan näkywät,
Rautaäärет ärwöttäwät,
Ulwowat pahat saranat.
* Pahat linnat liimottawat,
Rohjan uksen ummottawat,
77. Eikä suorru soutajamme;
* Eikä soutajat sowite;

78. Jalon hoikin huoparina,
91. Rapauta rannallemme.
108. Pohjan ukko, Pohjan akka
Sanowat s. t. j. n. e.
113. Miekast' on sanomat saatu,
Kalwasta katalat tieot.
129. Kun ei kuu kiwestä päässe j. n. e.
148. Leimahutti, luimahutti,
151. Päitä poikien poloisten.
195. Ylen taitawa takoja.
200. Kauan katsoin syöjän suuhun,
Partahan palan purian,
231. Taiten kyllä wastaeli:
253. Kuu oli nossut, päiwä nossut,
263. Pääsit ylös aaltoin alta,
Alta maan, alta manuen;
(Alta maan, alta manalan;)
269. Tuowos tänne tullessasi
Aina täyttä terweyttä;
272. Onni onkehen ohase,
276. Juokse (päätä) kaari kaunihina;

Kaheksaskolmatta Runo.

Toisin kuuluwat koko tässä Runossa, niinkuin osittain muuallaki, on pitänyt heittää kirjottamatta, koska niitä on ylön paljon, nimittäin kaikki pian metsämiehen ja ohon luwut, joita siellä täällä jo luetaan präntättynäki ja wasta tulee enemmin.

Yhekäskolmatta Runo.

18. Läksi merta luutimahan,
Laineita lakasemahan;

Luuti lumpehet kokohon,
Meren ruokoset rowihin,
Meren kaislat karhiloihin.
Rikka puuttu luutahansa,
Waskisehen wastahansa;
Siitä silkkunat sikesi
Mullan muikut, maan silakat.
41. Meren ristihin harasi,
Laposille aallot laski.
54. Puun wisan wetistäwänsä.
56. Mit' itket ihana neiti,
58. Kuori walkia walitat?
65. Ilossahan tuo eläwi,
Riemussa remahtelewi;
117. Itkusta ilo ikuinen,
Hywä huolesta huwitus.
124. Teki harppua halulla,
Suositteli Suomen maalla,
Kalkutteli kanteletta.
Kust' on koppa kanteles'sa?
Koiwusta wisaperästä.
Mist' an naulat kanteles'sa?
Tammesta tasaset oksat.
164. Jouhuet perittänehe?
169. Laulo ilman aikojansa,
Kuulun päiwyen kuluksi,
175. Tyttölapsen laulelewan;
* Lapsen lempi laulelewan;
193. Rautasille rappuloille,
197. Aukasi sanasen arkun,
Wirsilippahan wiritti
Poikki puolen polwillensa,
202. Immen hapsi haihahteli.
203. Soittelewi, joittelewi,
212. Someret siotteleksen.

217. Lenti kuuelta kyläitä,
Pitäjältä ſeitſemältä
Luokſi wanhan Wäinämöiſen,
222. Lenti luokſi liitätellen,
243. Hawut hangelle hajoſi.
245. Kannot kaswoit pitkät okſat.

Kolmekymmenes Runo.

1. Tuopa nuori Joukahainen
Ajo tiellä wastatukſen
Kera wanhan Wäinämöiſen.
* Tuo kaunis Kalewan poika
* Tuopa ſeppo Ilmarinen
* Tuopa lieto Lemminkäinen
4. Se on tietänſä käweli.
5. Sopi tiellä wastakkoa,
* Tulit tiellä wastakſutta,
* Tulit tiellä wastakkahan,
Aiſa aiſahan takistu,
Wemmel tarttu wempelehen,
Rahis rahkehen nenähän.
8. Luokki loukkihin takeltu.
9. Naswa wuotti rahkehesta,
Weſi wempelen nenästä.
* Weſa kaswo wempelehen,
Haapa aiſahin yleni,
Raita ſuuri rahkeheſen.
19. Kumpi tiennehe enämmin,
Se nyt tiellä olluohon;
Joka tiennehe wähemmin,
Se tieltä pois poiketkohon.
* Kenpi tieolta enämpi,

Senpi tiellä seisuohon;
Kenpi tieolta pahempi,
Senpi tieltä wälttyöhön.
28. Tieän mä toki wähäsen:
39. Suukkona kowalla säällä;
40. Ahwen arka märkäsuoli
* Ahwen arka märkäperse
49. Kuulin nuorra käyessäni,
Waeltaissani warahin,
Remuawan waskiwuoret,
Kalliot kajahtelewan,
Korwen ukon koirinensa
Tanssiwan tasajalassa,
Koska ennen uljas ukko,
Ukko uljas ulkomainen,
Liikutti lyhintä kieltä,
Kajahutti kanteletta
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalewalan kaskimailla.
54. Tieän linnuksi tiaisen,
Kyyn wiherän käärmeheksi;
Tieän terwan karkiaksi,
Mullan mustan muikiaksi,
Lipiän wihoweeksi,
Urpiaisen ukkoseksi.
59. Wesi on wanhin weljeksistä,
Kiukua meren kiwistä,
Patsas puista päähkehistä,
Kattila pataranista,
Wesi wuoresta siennyt,
Tuli tullut taiwosesta,
Rauta raukka ruostehesta.
67. Muinosia muistelmoita.
* Walehia muinosia.

70. Enimmäiset arwaelen:
Tieän kolkot kuokituksi,
Sywät kolkot kuokituksi,
(Meren kolkot kuokituksi,)
73. Sywät järwet sylkityksi,
75. Mäet myllermöitetyksi,
* Mäet mylleröitetyksi, (muller.)
* Mäet mykkylöitetyksi,
Pellerwoiset pieksetyksi,
Rewityksi lamperoiset,
Kiwet luowuksi kokohon,
79. Kuun uuen ylennetyksi,
Auringon asetetuksi,
Ojennetuksi otawan.
82. Lapsen tieto, waimon muisti,
* Lapsen on mieli, naisen tunti,
Ei urohon partasuisen.
* Ei ole siinä miehen muisto,
Eikä partasuu urohon.
85. Omat kuopat kuokkimani,
91. Ilman pielet pistämäni,
Taiwon kaaret kantamani,
Taiwoset tähyttämäni.
99. Mi sinä lienet miehiäsi
Ja kuka urohiasi?
Laulan sun weitsikksi wesille,
Lastulmoiksi lainehille.
105. Sekä suuttu jotta säänty.
112. Ymmärrä yhet urohot,
117. Leuat liikku, pää järisi,
Waan ei hampahat hajottu,
Eikä leuat lonkaeltu.
119. Paaet paukku kalliolla,
Linnat liikku, hongat huoju,

125. Sorkin suohon sortuwaksi,
Niittyhyn niwuslihoista,

145. Jop' on tuskiksi tulewi,
Pahoin huoliksi panihen,
Painuwi pakollisekfi,

151. Myössytä pyhät sanasi,
Luowutappa luotehesi,
(Peruhuta lausiesi,)

161. Annan kultia kypärin,
Hopehia huowan täyen,
(Hopehia helman täyen,)
Oman pääni päästimeksi,
Henkeni (itseni) lunastimeksi.

166. En huoli hopehistasi,
Kysy kurja kultiasi; (kullistasi;)
Mull' on kullat kuunikuiset,
Päiwän polwiset hopiat,
Ilman kurja kullittasi,
Hopehittasi häwytön.
(Ilkiä hopehittasi.)

175. Annan ainoan orihin;
Juosten juomahan menewi,
Juosten juomasta tulewi,
Itseksen sotia käypi,
Tappeloita tallustawi.

182. En huoli hewosestasi,
Ilkiä orisestasi;

187. Pääsi' on päiwä paistamassa,
Olkaluillansa Otawa,

190. Wesipilwiä wetäwi.

196. Annan ainoan wenehen,
Itseksen sotia souti
Tuoen täytensä rahoja j. n. e.

201. Iki puolen istujaksi,
Suojaksi sopun kululle,

213. Tuli itkien kotihin,
Kallotellen kartanolle.

237. Oi on poikani polonen!
Elä itke suottakana,
Ei ole syytä itkeähäk,
Waiwoja walittoahak;

Yhesneljättä Runo.

1. Anni tytti, aino tytti
Läksi wassan taitantahan.

7. Kolmatta korotteleksen,
* Kolmatta kokoelewi,

8 ½. Perehen parahimmalle.

9. Osmonen orosta wirkki,
Kalewainen kaskimailta,
* Osmonen orosta kirpo,
* Osmonen norosta kirku,

11. Kaswo neito minussa mielin,
Ylä muissa nuorisoissa,
Nuorisossa kaunihissa,
Kaswo kaioissa somissa
Ole haahen haljakoissa.

16. Weny wehnä wiiplosilla.

17. Anni tytti, aino tytti

21. Mitä itket Anni tytti,
Anni tytti, aino tytti?

27. Tinalangat wyöni päistä,

* Tinat wyöstäni tilahti,
Kaunoseni wyöni päästä,

48 ½. Kultaripsut kulmiltani,
Sinisilkit silmiltäni,
(Simpsukkaiset silmiltäni,)
Punapäret pääni päältä,
Hopiaiset huuliltani.

31. Laition on laainnassa,
Kirjokorjan kirjonnassa:

52. Emo aitan portahalla
Woita kiulussa pesewi:

65. Osmonen orosta huuti,

73. Anni tytti, aino tytti,
Elä ole milläskänä;

80. Tulet muita wuolahampi;

82. Tulet muita siukiampi;

135. Awasi pahimman arkun,

137. Löysi pauloa palasen,

138. Kaheksan kapalowyötä;
Kuukistaksen, kaakistaksen,
Kuristihen kultawöillä,
Kaakistiin kapalowöillä,
Riputaksen rihmallensa;
Siitä riutu lippahalle,
Kaatu arkun kannen päälle.

151. Meni emo katsomahan,

152. Yön kahen, kolmen perästä:
* Kolmen wuoen oltuansa:
* Kolmet wuotta oltuansa:

154. Jop' on uupunt Anni tytti,
Anni tytti, aino tytti,
Saanut pauloa palasen,
Kuristanut kultawöillä,

Karistant kapalowöillä.
Emo tuosta itkemähän:
Wieres kyynel kyyättele,
Wierkää wetrehet weteni
Itkewillä ihopäillä j. n. e.

175. Helman hienon helmuswöille.

179. Sinisille sukkasille.
* Sinipäille sukkasille.

183. Kultakengän kantasille.
* Kaunihille kantapäille.
* Kaunihille kalsuillensa.

199. Rotiuwi kolme koiwuu

202. Joka koiwun latwuelle.

203. Käki kukku lemmen, lemmen,

205. Toinen kukku auon, auon,
Lapselle auottomalle,
Kolmas kukku sulon, sulon,
(Kolmas k. emon, emon,)
Lapselle emottomalle.
(Lapselle sulottomalle.)

211. Käeksellä kääriäwä,
* Käeksellä aina käywä,
* Kalan pyyössä käwiä,

216. Laski onkensa wetehen,
Ongetteli, tarkotteli.

219. Hopiainen siima winku,

223. Lohi puuttu onkehensa,
Taimen tankarautahansa.

226. Kumo kuusikaarehensa.

230. En tunne kaloa tuota.

240. On luonnon lohikalaksi.
* Luopusin lohikalaksi.

* Luonnoton lohikalaksi.

242. Kattila sepon pajassa.
Niin sano sanalla tuolla:
Oisko kuokkani kotonen,
Eli halkohakkurini?

245. Aamusiksi atrioiksi,
Murkkinaisiksi muruiksi.

250. Lohi loimahti merehen,
* Lohi luonnon loiskahteli,

251. Kala kirjo kammeltihen,
* Kola kirjo kammertihen,
* Kala kirjo kimmertihen,

254. Åsken päätänsä kohotti,
Nosti kättä oikieta,

259. Kupahalta kuuennelta.

265. Oi sie hullu hulluuttasi,
Hulluuttasi, houkuuttasi,
Mieleltä wäheyttäsi!
(Wäinö mielesi wähyyttä!)

269. Wellolan wetistä neittä.

275. Emp' on sulle siksi tullut,
* En mie sulle tullukkana,

295. Jalkojesi jaksajaksi,
Mesileiwän leipojaksi.

294. Tulen wiejäksi kotihin,

312. Emo wastahan tulewi,
Emo ennätti kysyä:
Woip' on poikani polonen!
Mit' olet pahoilla mielin j. n. e.
Waka wanha Wäinämöinen
Niin sano sanalla tuolla:
Olin ma ongella olia j. n. e. (kertoin
kaikki).

317. Sääntä suurta sylwättynä,

321. Ajatukseni alalla,
Toimi toisessa talossa.

327. Ei ollut kuntoa piteä,

333. Missä Ahtola asuwi,
Wäinön tyttöset wenywi.

348 ½. Siitä wanha Wäinämöinen
Paino sepponsa pajahan,
Naista kullaista kuwaapi,
Hopiaista huolittawi j. n. e.
(Samat kun ennen Ilmarinen).

Kahesneljättä Runo.

5. Toisen hirren päänsä päältä,
Sinisillä silkillänsä,

8. Ummiskengän uurtehilla.

15. Yhen heitti lypsämättä,

207. Ei tietä iseä sillä;
* Ei tietä nimeä sillä;
Isä kutsu Ilmasekse

210. Wellet werra joukkioksi,
Muu kylä nimettömäksi.

215. Tuli ukko ristimähän,

228. Kaksiwiikkonen karehti:

232 ½. Ei ole wielä suolle wiety,
Eikä puulla päähän lyöty,
Tahi tangolla tapettu
Töistä tuhmemmistakana.

240. Laulo puisen umpipurren,
Waskilaitan päälaelle,
Rautaruuhen jalkohinsa.
241. Kuparisen kyyhätteli.
Laskea köröttelewi
Kurimuksen kulkun alle,
Kian kielen kääntimille,
248. Kantelwoinehen katosi,
Lakahtuwi lauluinensa,

Loppu tästäkin.

Pränttiwirheitä.

Ensimmäisessä Jaossa.

Siwun	railla	on:	lue:
VII	23	tawalla kun,	tawalla, kun
IX	3	Kalewala	Kalewata
X	3	jättiläisilä	jättiläisiltä
XIII	10	asiaista	asioista
XXIII	15	meren	merien
XXVIII	19	Korottamassa	Korottomassa
XXX	8	menewään,	menewäuään,
XXXIX	1	suoti	souti
—	15	näissä	näistä
XL	12	kerottu	kerrottu
XLI	12	atkutawuen	alkutawuen
5	3	appimahan	oppimahan
14	24	Pojolahan	Pohjolahan
21	18	pakewi,	pukewi,
22	5	Pohjolasta,	Pohjolasta
26	15	katsajoa,	katsojoa,
27	20	talahon.	talohon.
31	3	Missä	"Missä
—	14	kainalossa".	kainalossa.
32	21	karbun	karhun
34	28	käpyjä,	kähyjä,
—	30	silmän teitä	silmänteitä
38	23	luistaellas.	luistaellos.
39	2	wuotomassa,	wuotamassa,
42	27	kipuja kiwistämän,	kiwiä kiwistämähän,
45	18	Wainölän	Wäinölän
55	25	syötty	syötti
57	6	surmattuwan,	surmattawan,
62	16	risujoita,	riisujoita,
63	30	Jakkumiehiä	Jakku miehiä
67	4	perältä	periltä
—	10	luuilla	lu'uilla

Siw.	railla	on:	lue:
73	27	Kerwen	Korwen
76	21	Wallan	Willan
95	20	Päiwällä	Päiwälle
97	18	ſanojanſa,	ſauojanſa,
111	10	ſanoa'	ſanoa,
—	25	muienki	muinenki
118	29	muntaos	muuttaos
122	19	Siiry	Siirry
123	17	tolelle,	totelle,
127	1	kulla,	kuulla,
131	16	tienkäwiä:	tienkäwiää:
134	17	"Keſän	Keſän
143	18	Teräswöihen	Teräswöihin
154	21	Etſitähän,	Etſittihin,
157	18	ſillon	ſillan
172	6	Panko	Pankko
173	5	Kylän	"Kylän
174	4	kunnioikſt.	kunnioikſi."
—	16	Kutſuoloille	Kutſuloille
175	28	Ilosſa	Iſosſa
179	21	Riki	Reki
189	8	Kyyn	Ky'yn
199	17	Ijmariſen:	Ilmariſen:
203	26	Oipa	Olipa
208	26	meillä	mailla,

Toiſesſa Jaosſa.

27	13	Poikueni	"Poikueni
33	24	Purrta	Purtta
35	19	kaiketi	kaikitſe
38	4	woikerrehti,	waikerrehti,
56	23	roikkauwan;	raikkauwan;
67	8	yötä,	työtä,
133	21	kipunen	kipuen
135	22	Pyhki	Pyyhki
139	15	pannu	pannun

Siw.	raissa	on:	lue:
140	15	påålle	päällä
145	17	luomoa,	lumoa,
150	19	Wiekååme	"Wiekååme
153	3	laskimilla.	laskimilla."
—	9	Kul'	Kut'
156	30	Hyss'	Hyyss'
157	24	Kannu	Kanna
158	12	lånne	tånne
161	25	påywyen	påiwyen
167	28	kultarenkahaista	kaularenkahaista
168	27	kumattowaksi,	kumottawaksi,
169	27	tulessasi,	tullessasi
173	14	Hanki	Hanhi
182	11	Waskipojahan	Waskipohjahan
184	9	wierteteli:	wieretteli:
187	24	muuttelehon,	muuttelohon,
190	10	wirko	wirkko
193	1	kartanahon,	kartanohon,
196	17	maa	ma
198	16	wirko,	wirkko,
200	2	Lånti	Lenti
—	18	Kuu	Kun
204	25	Kiwåt	Kiwet
206	24	Kainalaista	Kainaloista
210	7	millåsåkåån	millånsåkåån
212	12	Wåinåmöiselle	miehelle
213	25	Arwaos	Awaos
218	18	tuonekkana.	tunnekkana.
228	6	aiwinaisillahan,	aiwinaisillahan.
—	17	wirko,	wirkko,
232	5	tulkelmusta,	tutkelmusta,
—	8	Likå	Eikå
233	5	kerralla,	keralla,
234	9	Walmitti	Walmisti
—	17	piliå	piiliå
—	18	nuoloja	nuolia

Siw.	raillä	on:	lue:
235	14	miimmen	wiimmen
—	31	145	245
236	9	luotaloita,	luotoloita,
—	12	Kalohauat	Kalahauat
237	21	tuwitteli,	tuuwitteli,
238	26	jourottama.	juorottama.
239	2	suotamahan,	soutamahan,
240	11	uun	uuen
246	7	weritohusta,	werituhosta,
248	23	Låhin	Låhen
252	15	ui	ei
254	28	Wirassa	Wirrassa
257	4	Turkissa	turkissa
—	28	palanehia	palannehia
261	32	umentoloinen,	umentolainen,
264	22	kirjokorjan	kirjokorjin
265	29	ei *	en
—	31	12. L. w. wakoeki,	13. L. w. wakoeli,
266	3	Wiljohin	Witjohin
—	16	mmutellate,	muutellate,
273	10	juowu	jouwu
274	2	pithoin	pitohin
276	21	86.	85.
278	3 ja 4	Meni	Mene
281	15	Piirrotitko	Pirrotitko
—	26	suoti,	souti,
284	7	warashattarani,	warwashattarani,
—	21	Näillä	Niillä
285	9	lumisen	lumesta
286	7	wutkan	mutkan
287	8	luppahun	luppahan
288	5	kannun	kannuin
292	34	Manteoelle	Manterelle
293	11	Tutatkunnan	Tuhatkunnan
—	29	804.	304.
294	7	purjenpuun	purjepuun

Siw.	railla	on:	lue:
294	16	Tuuro,	Teuro,
299	9 ja 11	sampu	sampo
300	16	sulkiaksen.	solkiaksen.
—	18	Teräswyössä	Teräswöissä
—	20	Kulkewat	Kulkiwat
301	4	maisen	maisin
—	7	suotaoho	soutaoho
302	12	kaareni	kuoreni
304	32	386.	336
307	25	iskuksen	istuksen
310	9	Winri	Wieri
312	29	Turjalta	Turjasta
313	15	Satahanki	Satahanka
317	13	ahti	Ahti
—	27	Rohjan	Pohjan
320	35	aisahin	aisohin

Muita pienempiä wirheitä oikaskoon Lukia itse.